

Közjavak

A kormányzat kihívásai a mai piacgazdaságban

XI. évf.

3. szám

2025. július-szeptember

A DE Közszolgáltatási Kutatócsoport tudományos folyóirata

A SZÁM TARTALMA

Állam és szabályozás

Madai Sándor: A bódult állapotban történő elkövetés kriminalizálása

Szántai Sándor: A cégnévvel való internetes visszaélés egyes esetei és az azokkal szembeni fellépés lehetőségei

Németh Tamás: Megéri? – A kollektív munkajog szociális és gazdasági aspektusai

Pinczés Tibor: A bírósági végrehajtási eljárás alapelveinek érvényesülése az ingatlan-végrehajtásban

Ispán Panna: A személyiségi jogok védelmének kihívásai a 21. században

Fórum

Nyárs Attila: A lakosság pénzügyi tudatosságának fejlesztése – különös tekintettel a számvevőszékek ezirányú tevékenységére – hazai és nemzetközi példákkal

IMPRESSZUM

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Bartha Ildikó

SZERKESZTI A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Bartha Ildikó (szerkesztő)
Bordás Péter (szerkesztő)
Vezendi-Varga Judit (olvasószerkesztő)
Horváth M. Tamás (a Szerkesztőbizottság elnöke)

KIADJA:

DE Közzolgálatási Kutatócsoport
Kiadásért felelős: Horváth M. Tamás, kutatócsoport-vezető

4028 Debrecen, Kassai út 26.
Levelezési cím: 4002 Debrecen, Pf. 400.
Tel/FAX: (52) 512-701/77119
E-mail: kozszolg.kut@law.unideb.hu
A folyóirat elektronikus oldala: kozjavakfolyoirat.hu
Blog oldal: kozjavak.hu

Megjelenik negyedévente

ISSN 2598-7190

© 2025 DE Közzolgálatási Kutatócsoport.

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a szerzők írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható. Idézni, szöveges tartalmat átvenni csak a forrásra való hivatkozással szabad.

TARTALOMJEGYZÉK

<i>A bódult állapotban történő elkövetés kriminalizálása</i>	3
<i>A cégnévvel való internetes visszaélés egyes esetei és az azokkal szembeni fellépés lehetőségei</i>	12
<i>Megéri? – A kollektív munkajog szociális és gazdasági aspektusai</i>	36
<i>A bírósági végrehajtási eljárás alapelveinek érvényesülése az ingatlan-végrehajtásban</i>	45
<i>A személyiségi jogok védelmének kihívásai a 21. században</i>	52
<i>A lakosság pénzügyi tudatosságának fejlesztése – különös tekintettel a számvevőszékek ezirányú tevékenységére – hazai és nemzetközi példákkal</i>	64
<i>Szerzőink figyelmébe</i>	80

A BÓDULT ÁLLAPOTBAN TÖRTÉNŐ ELKÖVETÉS KRIMINALIZÁLÁSA*

*Madai Sándor*¹

*A büntetőjog szerepe a XX. század második felétől vált egyre hangsúlyosabbá a kábítószer-használathoz kapcsolódó társadalmi problémák kezelésében. Ebben az időszakban a kábítószerrel összefüggő súlyosabb jelenségek – különösen a kereskedelmi célú vagy terjesztési tevékenységek – kriminalizálása világszinten a büntetőpolitikai beavatkozás középpontjába került. A nemzetközi közösség túlnyomó része egységesen ítéli meg az ilyen típusú magatartásokat, amelyeket jogellenes cselekményként kezel, és amelyekkel szemben a büntetőjogi szankciók alkalmazása legitim és szükséges eszköznek tekinthető. Ezzel szemben a kábítószer-fogyasztáshoz kapcsolódó jogalkotási és jogalkalmazási gyakorlat jelentős eltérést mutat nemzetközi viszonylatban, s e kérdéskör továbbra is élénk társadalmi és szakpolitikai diskurzus tárgyát képezi – napjainkban különösen a kannabisz használatának dekriminalizációja vagy legalizációja kapcsán. Ezidáig nem alakult ki egységes nemzetközi álláspont arra vonatkozóan, hogy a kábítószer-fogyasztással szemben indokolt-e a büntetőjogi eszköztár alkalmazása. A kriminalizáció esetén annak pontos terjedelméről, illetőleg a szankcionálás jellemzőiről szintén jelentős szemléletbeli eltérések figyelhetők meg a különböző államok büntetőjogában.*²

*A kábítószer-fogyasztás teljes mértékű és korlátozás nélküli legalizálása nem vált széles körben elfogadott szemléletté a világ országaiban. Jelenleg az egyes országok túlnyomórészt a fogyasztás visszaszorítására és a káros következmények minimalizálására összpontosítanak, amelyekben gyakran a tilalmi intézkedések és az ártalomcsökkentés együttes alkalmazása dominál. A legtöbb jogrendszer a kábítószer-használatot a birtoklás tényén keresztül vagy önálló magatartásként szankcionálja, és büntetőjogi, közigazgatási, rendészeti vagy egészségügyi eszközökkel szabályozza. Ismert ugyanakkor az is, hogy a kábítószer-használatból eredő egészségügyi és szociális problémák nemcsak az érintett egyéneket, hanem az egész társadalmat sújtják.*³

* DOI 10.21867/KjK/2025.3.1.

¹Prof. Dr. Madai Sándor, tanszékvezető egyetemi tanár, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék.

² Word Drug Report, ENSZ, 2025, 65-67. Elérhető: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR_2025/WDR25_B1_Key_findings.pdf (2025. 10. 07.)

³ International Approaches to Drug Law Reform, Edinburgh, 2021. Elérhető: <https://www.gov.scot/binaries/content/documents/govscot/publications/research-and-analysis/2021/03/international-approaches-drug-law-reform/documents/international-approaches-drug-law-reform/international-approaches-drug-law-reform/govscot%3Adocument/international-approaches-drug-law-reform.pdf> (2025. 10. 10.)

1. A hazai szabályozás újabb iránya

Az Országgyűlés 2025. április 14-én fogadta el az Alaptörvény tizenötödik módosítását. E módosítás egyik eleme, hogy a XX. cikk (3) bekezdése megállapítja: „Magyarországon a kábítószer előállítása, használata, terjesztése, népszerűsítése tilos.” Az e tilalomhoz kapcsolódó indokolás szerint: „számos országban a kábítószerrel kapcsolatos liberális politikák nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. Helyenként súlyos társadalmi problémákat eredményeztek, például a közbiztonság romlását és a közterek élhetőségének csökkenését. Magyarország ezzel szemben a saját kulturális és társadalmi értékei alapján határozza meg drogpolitikáját, és az Alaptörvény módosításával megerősíti, hogy a kábítószeres előállítás, használata, terjesztése, népszerűsítése nem egyeztethető össze a társadalmi jóléttel és a közérdekkel. A kábítószeres előállításának, használatának, terjesztésének, népszerűsítésének alkotmányos szintű tilalma egyértelművé teszi, hogy Magyarország a közegészség, a közbiztonság és a jövő generációinak védelme érdekében határozottan fellép a drogok legalizálásával szemben. Az állam ezzel világos jogi alapot teremt a szigorú szabályozásra és a megelőzésre irányuló intézkedések hatékony végrehajtására.”⁴

A fenti alaptörvényi deklarációhoz kapcsolódóan megindult a több törvény módosítására irányuló folyamat, amely a kábítószer előállításának, használatának, terjesztésének, népszerűsítésének tilalmával összefüggő törvénymódosításokról szóló T/11401. számú törvényjavaslatban, majd elfogadását követően a 2025. évi XIX. törvényben öltött testet.

A jogalkotó döntése alapján – egyebek mellett – egy új körülmény is bekerült a Büntető törvénykönyvbe: az adott magatartás bűncselekménynek minősül, illetőleg súlyosabban büntetendő, ha „úgy követik el, hogy hogy az elkövető a cselekményt megelőzően – annak elkövetésével összefüggésbe hozható módon – kábítószerrel fogyasztott.” Ez minősített esetként a 160. § (2) bekezdés m) pontjába (emberölés), a 164. § (4) bekezdés d) pontjába (könnyű testi sértés), valamint a 164. § (6) bekezdése f) pontjába (súlyos testi sértés), a 371. § (2) bekezdés b) pont bc) alpontjába (rongálás) szerepel. Tartalmát tekintve új alapesetet jelent a nevesített fordulattal történő elkövetés a garázdaság (339. § (1a) bekezdés), valamint a rendbontás (340. § (2a) bekezdés) és a jármű önkényes elvétele (380. § (1a) bekezdés) kapcsán.

Érdekes ugyanakkor, hogy magának a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményi körnek a minősítési rendszerében nem szerepel a fent említett minősített eset. Természetesen az külön kutatást érdemelne, hogy mennyire tekinthető tipikusnak (vagy legalábbis gyakorlatban jelentőséggel bíró esetnek),

⁴ A T/11152. számú törvényjavaslat 5. cikkéhez fűzött részletes indokolás.

hogyan a kábítószerrel kapcsolatos magatartásokat a vizsgált eset szerint, – feltételezeten helyes értelmezésének megfelelő körülmények között – követik el. Mert hát elvi síkon nem lehet kizárni, hogy például a kábítószer birtoklását úgy kövessék el, „*hogyan az elkövető a cselekményt megelőzően – annak elkövetésével összefüggésbe hozható módon – kábítószerrel fogyasztott*”. Vélhetően itt már a kábítószerrel kapcsolatos deliktum magában hordozza annak az adott körülmény fennállásával történő megvalósítására vonatkozó büntetéssel fenyegetettségét is.

Az általános indokolás szerint: „*a kormány zéró toleranciát hirdetett a kábítószer ellen. A tudatmódosító szerek terjedése egyre több embert, egyre fiatalabb korosztályt, már a gyermekeket is veszélyeztet. A kábítószer köztudottan súlyosan károsítja az egészséget, megöli az embereket, családokat tesz tönkre, bűncselekményekhez, balesetekhez, a közbiztonság általános romlásához, valamint tragédiákhoz vezet. Ezért cél a kábítószer és az illegális tudatmódosító szerek használatának, terjesztésének és népszerűsítésének teljes felszámolása.*” Az új körülmény kapcsán a részletes indokolás a következőket tartalmazza: „*a kábítószer-fogyasztás, illetve az ahhoz szükséges anyagi javak jogellenes előteremtését célzó bűnelkövetés szigorúbb szankcionálása érdekében a törvény az illegális tudatmódosítószerekhez kapcsolódó újabb minősített esetekkel egészíti ki a módosult tudatállapot fennállása alatt, illetve az anyagi fedezet jogellenes megteremtése érdekében tipikusan elkövetni szokásos bűncselekmények körét, egyes esetekben a szabálysértési alakzatot bűncselekményi tényállássá „felminősítő” körülményként nevesítve a kábítószerrel és az illegális tudatmódosító szerekkel összefüggésben megvalósuló elkövetést.*”

2. Konceptcionális párhuzam?

Amennyiben a büntetőjogunkban párhuzamot keresünk a jelenlegi elképzelés mentén, úgy logikusan és kézenfekvően adja magát az ittas állapotban történő elkövetés. A Büntető törvénykönyv az ittas járművezetés bűncselekménye kapcsán rendeli büntetni magát az ittaság tényét. Utalunk kell még a köteleességszegés szolgálatban levő bűncselekményre is, ahol már önmagában a szeszes ital fogyasztása – meghatározott tényállási elemek mellett – képez bűncselekményt. Az előbbi vonatkozásában utalunk kell a Btk. 18. §-ára, amely kizárja a kóros elmeállapottal kapcsolatos szabályok alkalmazását abban az esetben, ha az elkövető a bűncselekményt önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban követi el. Kiindulásként vizsgáljuk meg a szabály érvényesülési lehetőségét a fent említett új körülmény kapcsán. Amennyiben a bűncselekmény elkövetője önhibából fogyaszt kábítószerrel és később a fogyasztással összefüggésbe hozható módon valósítja meg a deliktumot, akkor a 18. §

értelmezéséből levezethető, hogy felel az adott bűncselekmény megvalósításáért, annak alap- vagy minősített esetéért. Abban az esetben viszont, amennyiben nem önhibából fogyasztott kábítószer, majd követett el bűncselekményt, úgy a kóros elmeállapota vonatkozó szabályok alkalmazásának nincs jogszabályi akadálya. Persze az már a gyakorlat oldaláról jelentkező, kiindulóponti kérdést vet fel, hogy ennek a hihető alátámasztása miként lehetséges? Kétségtelen ugyan, hogy a felelősséget megalapozó körülményeket is a vádlónak kell bizonyítania, ugyanakkor a terhelti szvahihetőség kérdése már a jogalkalmazás mérlegelési körébe tartozik, s el nem fogadása esetén csupán célszerű védekezésnek tekinthető.

3. A módosult tudatállapot értelmezésének nehézségei

A jogpolitikai célkitűzést látni véljük az új nevesített körülmény mögött, az nem is vitatható, ugyanakkor a jelenlegi megfogalmazás komoly értelmezési kérdéseket is felvet. A normaszöveg értelmezéséhez talán segítséget nyújthat az indoklás, amely szerint „módosult tudatállapot fennállása alatt” történő elkövetéshez kapcsolódik az új körülmény.⁵

Ezzel összefüggésben szükségesnek tűnik utalnunk arra, hogy a kábítószer neurobiológiai hatásukat elsősorban az idegsejtekre gyakorolt közvetlen befolyás révén fejtik ki, amely az agyi neurotranszmissziós folyamatokban idéző elő kémiai változásokat. E szerek spektruma rendkívül széles, és az általuk kiváltott pszichoaktív hatások intenzitása és minősége számos tényezőtől függ. Meghatározó szerepet játszik például az alkalmazott szer, az elfogyasztott mennyiség, a hatóanyag koncentrációja, illetve a szer kémiai tisztasága. Ezek túlmenően ugyanakkor szerepet kapnak az egyéni neurofiziológiai különbségek – mint például a genetikai jellemzők, a metabolikus sajátosságok és a pszichés állapot –, amelyek szintén jelentős mértékben befolyásolják az adott anyag által kiváltott hatásokat. Ezekre figyelemmel tehát a pszichoaktív szerek által okozott neurológiai hatás nemcsak az alkalmazott szertől, hanem a szervezet egyéni reakcióitól is függ. Ennek következményeként a szerhasználatból eredő tudatmódosító hatások előzetes és általános jellegű becslése megbízható módon nem lehetséges még akkor sem, ha azonos típusú és hatóanyag-tartalmú szerek kerülnek alkalmazásra. A pszichoaktív szerek hatásmechanizmusának komplexitása tehát a szerhasználat kimenetelét kiszámíthatatlanná teszi.⁶

A bódító hatás tehát egyénenként eltérhet, azonban bizonyos sajátos, megváltozott tudatállapotot eredményez, melynek a külvilágban is megjelenő egyik sajátossága, hogy az érintett fizikai és mentális értelemben egyaránt korlátozott kontrollt gyakorol saját viselkedése felett. Ennek

⁵ A T/11401. számú törvényjavaslat indokolása (12-13. §, 20-26. §)

⁶ Tölgyes Tamás (2015): *Pszichofarmakológia a klinikumban*, PPKE BTK, Budapest, 5-20.

következményeként reális veszélyt jelent, hogy azok a belső korlátok, amelyek a tiszta tudattal rendelkező egyéneket visszatartják társadalmilag nem kívánatos magatartásoktól, a szerhasználat hatására módosulnak vagy teljesen leépülnek. Ennek értelmében megalapozatlan kijelentés, hogy a fogyasztói típusú magatartások kizárólag az egyéni szférára korlátozódnak. A fogyasztás jellemzően szociális közegben manifesztálódik, amelynek nem csupán a szerhasználatban érintett személyek képezik részét. Ellenkezőleg: a fogyasztói magatartás a közösségi életvitelre gyakorolt káros hatásán keresztül (például a szer beszerzésével összefüggő bűncselekmények elkövetése, a fogyasztói életvitel kiskorúak előtti érzékelhetővé/láthatóvá válása), közvetlenül korlátozhatja a fogyasztásban nem érintett emberek biztonságérzetét, cselekvési szabadságát, kiskorúak esetében pedig akár egészséges fejlődésüket is.⁷

A törvény unikálisan megfogalmazott szövege vélhetően azt a kritériumot határozza meg – a kauzalitásra utaló megfogalmazásból következően –, hogy okozati összefüggés megléte szükséges („összefüggésbe hozható módon”). Ez talán azt jelenti, hogy az új körülmény csak abban az esetben róható az elkövető terhére, ha magának a cselekménynek a kiváltó oka is a kábítószer hatása alatt állás volt. Vagyis, ha az elkövető nem állt volna ilyen tudatmódosító szer hatása alatt, úgy nem valósította volna meg a bűncselekményt. Amennyiben egy kicsit jobban elmélyedünk ennek dogmatikai háttérében, az is felmerülhet bennünk kérdésként, hogy annak a vizsgálata szükségessé válik-e majd, hogy tiszta tudatú állapotban is elkövette volna-e az elkövető a bűncselekményt? Megítélésünk szerint a megfogalmazásból következően csak ezen vizsgálódást követően tudunk megnyugtatóan választ találni a jogalkotó által meghatározottakra. Ugyanakkor ezzel fel is adja a leckét a jogalkotó, hiszen mennyi lehet az esélye annak, hogy a terhelt arra a kérdésre, hogy tiszta tudatú állapotában elkövette volna-e a bűncselekményt, igenlő választ adjon. Persze érdekes gondolatkísérlet következhetne ebből a válaszból, mivel, ha igen a válasz, akkor elvileg nem hozható összefüggésbe az elkövetéssel a módosult tudatállapot (...).

A normaszöveg alapján tehát két irányú vizsgálódás látszik szükségesnek: egyfelől szükséges azt vizsgálni majd, hogy azon tényállások elkövetése esetén, amelynél az említett új körülmény megjelenik, állt-e az elkövető az elkövetéskor kábítószer hatása alatt; másfelől ugyanakkor azt is vizsgálni kell, hogy a kábítószer hatása alatt álló személy – például akivel szemben biztonsági őrizetet rendelnek el, de nincs összefüggésbe hozva bűncselekmény

⁷ Lévay Miklós – Ritter Ildikó (2016): Az alkoholfogyasztás, a kábítószer-probléma és a bűnözés összefüggései. In: Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Lévay Miklós (szerk.): *Kriminológia*. Wolters Kluwer, Budapest, 518-552. és Barabás A. Tünde (szerk.) (2023): *Alkalmazott kriminológia*, Budapest, Akadémiai Kiadó – Ludovika Egyetemi Kiadó, 487-491. A hazai, rendszerváltásig tartó időszakra vonatkozóan alapvető jelentőségű műként lásd: Lévai Miklós (1992): *Kábítószeres és bűnözés*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.

elkövetésével – nem valósított-e meg olyan deliktumok, amelynél ez a körülmény megjelenik.

Amennyiben az indokolásra tekintünk ismét, további kérdésként válaszolandó meg a gyakorlat által például az is, hogy miként értelmezhetjük a módosult tudatállapotot? Vajon már egy csekély mennyiségű tudatmódosító szer elfogyasztását követően is ilyen állapotban lehet valaki? Vagy szükséges az, hogy személyiségéből teljesen kivetkőzött mivoltában valósítsa meg a cselekményt? Szintén nem mehetünk el amellett a tény mellett sem szó nélkül, hogy amennyiben a gyakorlat tényleg az indokolásban megfogalmazott koncepciót követve fog alakulni, prognosztizálhatónak tűnik, hogy hasonló értelmezési problémákba fogunk ütközni, mint a járművezetés bódult állapotban bűncselekményének jelenlegi szabályozásának alapján felmerülő gyakorlati nehézségek. Tekintettel azonban a jogalkotói törekvésre, pillanatnyilag úgy tűnik, hogy nincs jobb megoldás. A bódult állapotra utalás ugyanakkor valóban problémás megítélésű a gyakorlatban bódult állapotban elkövetett jármű vezetés vonatkozásában is, mivel – szemben az ittassággal – nem köthető objektív értékhez, „*a jogalkalmazás pedig a tényállással kapcsolatos minősítés megállapításakor a bódult állapotra vonatkozó bizonyítástól*”⁸ nem tekintet el. A „kapcsos” kommentár szerint „*lényegesen nagyobb gondot okoz a bódult állapot bizonyítása, mint az ittas állapoté ... igen sokféle bódult állapotot előidéző szer létezik*”⁹, míg egy másik kommentár szerint: „*e kérdés szakkérdés, mellyel összefüggésben a szakértői bizonyítás nem mellőzhető.*”¹⁰ A normaszöveg konkrét tartalmától függetlenül, úgy tűnik, hogy a jogalkotói célkitűzés – a büntetőjogi értelemben vett kábítószernek minősülő anyagok hatása alatt történő elkövetés szabályozása – sem kerülheti el ezt az utat. Az pedig különös optikát adhat a kérdésnek, hogy számos gyógyszer is bír tudatmódosító hatással, s egyáltalán nem biztos, hogy szakértői módszerekkel megkülönböztethető hatásuk a kábítószerekétől. Különösen érdekes kérdést vethet fel ez abban az esetben, hogy ha az egyébként kábítószernek minősülő hatóanyagot tartalmazó gyógyszer és azt legálisan fogyasztotta az elkövető. Az egész kérdéskör vizsgálatához tulajdonképpen olyan szakértői bizonyítás tűnik szükségesnek, mint a korábban már említett járművezetés bódult állapotban nevű bűncselekmény kapcsán kialakult gyakorlatban. Megjegyzendő ugyanakkor az is, hogy a bódult járművezetéshez képest mégis nehezebb helyzetben lehet majd jogalkalmazás, tekintettel arra, hogy a vizsgált körülménnyel rendelkező cselekményeknél nem mindig kerül sor tettenérése,

⁸ Miniszteri indokolás a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez.

⁹ Kónya István (szerk.) (2022): Magyar büntetőjog I-IV. Kommentár a gyakorlat számára - Negyedik kiadás. ORAC, Budapest.

¹⁰ Belovics Ervin - Polt Péter (szerk.) (2021): *A Büntető Törvénykönyv kommentárja*, HVG-ORAC, Budapest.

szemben a bódult járművezetéssel, ahol az eljárás alapját tipikusan a tettenérés szolgáltatja. Ennek jelentősége pedig a kábítószer metabolizmusával függ össze; elképzelhető ugyanis, hogy amire a mintavételre kerülne sor, addigra a szer kiürülhet a szervezetből, esetlegesen ugyan kimutatható a korábbi szervezetbeli jelenléte, de annak hatása már nem igazolható orvosszakértői módszerekkel sem.¹¹

4. A kábítószer vajon mi?

A fentiekén túl egy további fontos kérdésre is utalnunk kell. A kábítószer – mint a nevesített körülményben szereplő fogalom – törvényi definícióját is megváltoztatta a jogalkotó 2025 nyarán, s egy új, két elemből álló meghatározás került be a Btk. értelmező rendelkezései közé. Eszerint „*e törvény alkalmazásában kábítószer a 78/2022. (XII. 28.) BM rendelet 1. mellékletében a kábítószeres 1. vagy 2. jegyzékén szereplő anyag, 2. mellékletében a pszichotróp anyagok 1. vagy 2. jegyzékén szereplő anyag, valamint 3. mellékletében meghatározott anyag. A 160. §, a 164. §, a 184. §, a 339. §, a 340. §, a 365. §, a 366. §, a 370. §, a 371. § és a 380. § alkalmazása szempontjából kábítószernek minősül továbbá a bódult állapot előidézésére alkalmas, nem emberi fogyasztásra szánt anyag, ideértve a más szer hozzáadásával vagy szerkezete átalakításával előállított anyagokat, illetve a más tudatmódosító szereket is.*”¹²

A definíció első mondata egyértelműnek tűnik, ugyanakkor a második mondat számos értelmezési lehetőséget rejt magában, így felmerül az is, hogy például az alkohol beleértendőnek tekinthető-e? Ha a jogalkotó korábbi szemléletét vesszük alapul (pl. járművezetés ittas állapotban vagy járművezetés bódult állapotban szerinti különbségtétel két, önálló deliktumban), akkor az alkohol a fogalom értelmezési körén kívül esőnek tűnik. Ugyanakkor, ha a „*más tudatmódosító szereket is*” fogalmi elemet vesszük alapul, akkor az alkohol is alkalmas a módosult tudatállapot kiváltására. Ebben az esetben viszont az a kérdés, hogy „*a bódult állapot előidézésére alkalmas, nem emberi fogyasztásra szánt anyag, ideértve*” kritériumrendszer kizárólag a nem emberi fogyasztásra szánt anyagokra vonatkozóan jelöli meg a fogalomban ezután következő anyagokat vagy az *ideértve* fordulatra figyelemmel kiterjeszti más, emberi fogyasztásra vonatkozó szerre is a kábítószer fogalmát. Valószínűleg ezekre a kérdésekre – ha a jogalkotó módosítást nem eszközöl –, a gyakorlat kénytelen megadni valamilyen formában a választ.

¹¹ Tóth Réka Anita - Törő Klára - Weiczner Roland (2023): Módszertani ajánlás. A járművezetés bódult állapotban bűncselekmény orvosszakértői véleményezésének egyes kérdéseiről, *Belügyi Szemle* 2023/7. szám, 1144-1148.

¹² Btk. 459. § (1) bek. (1a) pont.

A fenti értelmezési kérdésekből kiindulva, fel kell hívnunk arra a figyelmet, hogy az egyértelműen meghatározott normaszöveg nagyban segíti a jogalkalmazást; de szintén nem lehet elvetendő – sőt kifejezetten a normakoherenciát segítené elő – ha egyszerűen a „bódult állapotban” történő elkövetést rendelné büntetni a jogalkotó. Ezzel egyfelől a büntetőjogban már bevett fogalmat használnánk, s az azzal kapcsolatban már kialakult elméleti és gyakorlati megfontolások irányadóak lehetnek volna az újabb körülmény kapcsán is; másfelől talán pontosabban kifejezte volna a jogalkotó célkitűzését. Persze a fent említett nehézségeket ezzel sem kerülhetjük el. A jövőbeni kodifikációs és értelmezési irányoknak tehát kiemelt figyelmet kell fordítaniuk a jogintézmény pontosítására, annak érdekében, hogy a büntetőjog megtarthassa legitimitási alapját és garanciális szerepét.

Források jegyzéke:

- Barabás A. Tünde (szerk.) (2023): *Alkalmazott kriminológia*, Budapest, Akadémiai Kiadó – Ludovika Egyetemi Kiadó, 487-491.
- Belovics Ervin - Polt Péter (szerk.) (2021): *A Büntető Törvénykönyv kommentárja*, HVG-ORAC, Budapest.
- Kónya István (Szerk.) (2022): *Magyar büntetőjog I-IV. Kommentár a gyakorlat számára - Negyedik kiadás*. ORAC, Budapest.
- Kovács Gábor - Gergely Péter - Kosztya Sándor - Kozma Zsolt - Simon Gábor - Szabados György - Tóth Réka Anita - Törő Klára - Weiczner Roland (2023): *Módszertani ajánlás. A járművezetés bódult állapotban bűncselekmény orvosszakértői véleményezésének egyes kérdéseiről*, *Belügyi Szemle* 2023/7. szám, 1144-1148.
- Lévai Miklós (1992): *Kábítószeres és bűnözés*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- Lévai Miklós – Ritter Ildikó (2016): *Az alkoholfogyasztás, a kábítószer-probléma és a bűnözés összefüggései*. In: Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Lévai Miklós (szerk.): *Kriminológia*. Wolters Kluwer, Budapest, 518-552.
- Tölgyes Tamás (2015): *Pszichofarmakológia a klinikumban*, PPKE BTK, Budapest, 5-20.
- Word Drug Report, ENSZ, 2025, 65-67. Elérhető: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR_2025/WDR25_B1_Key_findings.pdf (2025. 10. 07.)

- International Approaches to Drug Law Reform, Edinburgh, 2021, 11-22.
Elérhető:
<https://www.gov.scot/binaries/content/documents/govscot/publications/research-and-analysis/2021/03/international-approaches-drug-law-reform/documents/international-approaches-drug-law-reform/international-approaches-drug-law-reform/govscot%3Adocument/international-approaches-drug-law-reform.pdf> (2025. 10. 10.)

A CÉGNÉVVEL VALÓ INTERNETES VISSZAÉLÉS EGYES ESETEI ÉS AZ AZOKKAL SZEMBENI FELLÉPÉS LEHETŐSÉGEI*

Szántai Sándor¹

Pedig éppen olyan hétfőnek indult ez is, mint a többi. Főhősünk (akit a továbbiakban csak cégvezetőként említünk) irodájában kavargatta kávéját és próbálta magát ráhangolni az előtte álló, az év vége közeledtére figyelemmel különösen megerőltetőnek ígérkező hétre. Bevett szokása volt ilyenkor végigszáguldani a híroldalakon, de most valahogy nem volt kedve hozzá, az utóbbi időben csupa olyan dolog jött vele szemben a neten, ami elszomorította, lehangolta vagy éppen feldühítette. De ő most pozitív energiákból szeretett volna erőt meríteni az előtte álló feladatokhoz.

Megvan! Eszébe jutott, mi lenne, ha rákeresne saját magára, mármint nem a saját személyére, hanem élete fő művére, a CÉG-re, amit nemcsak vezet, de tulajdonosként immár több mint 23 éve építget is.

Be is gépelte gyorsan a keresőbe a CÉG nevét, s míg a találatokra várt, mármár könnybe lábadó szemmel gondolt vissza a kezdetekre, a bérelt kicsi garázsra, ahonnan indult, s hogy hogyan jutott el oda, hogy mára már nem egy kicsi garázsban, hanem egy több fiókteleppel rendelkező vállalkozás minden igényt kielégítő központi irodaházában kavargatja kávéját, egy olyan irodában, ami legalább kétszer akkora, mint az a kicsi bérelt garázs volt. De igazi büszkeséggel mégsem ez töltötte el, hanem az a tudat, hogy több száz család megélhetését tudja biztosítani, valamint a vásárlók elégedettsége. Pont ez volt a terve, hogy beleolvassat a legújabb vevői értékelésekbe, azoktól biztosan jobb kedvre fog derülni, ez már máskor is segített.

E gondolatok közepette, a Google meg is jelenítette a találati listát. De mi történt, miért nem látja a találatok között a CÉG-et? Biztosan elgépelt valamit – gondolja. Újrapróbálkozik. Az eredmény ugyanaz. Ekkor veszi észre, hogy ott van a találatok között a CÉG, ott a jól ismert logó, de csak a negyedik, ötödik helyen, a képernyő alján, azért nem tűnt fel az imént.

De várjunk csak! Hát ez hogyan lehetséges? A lista elején csupa olyan találat jelent meg, melyhez tartozó URL és a mellette lévő logó nem a CÉG-é, de a találat „kattintható” címsorában vagy az alatta lévő leírásban ott van a CÉG neve. Véletlenszerűen kiválaszt egyet és rákattint az egyik „gyanús” találatra. Teljesen ismeretlen vállalkozás weboldala jelenik meg előtte, olyan vállalkozásé, ami ugyanolyan termékeket árul, mint amelyeket ők is.

Kezdeti döbbenetéből ocsúdva kezd leesni, mivel áll szemben: valaki a CÉG nevével visszaélve hirdeti a saját portékáját. A gyanútlan vevő a CÉG-re, annak

* DOI 10.21867/KjK/2025.3.2.

¹ Dr. Szántai Sándor, ügyvéd

termékére rákeresve, majd az első találatok egyikére kattintva egy olyan webshopban találja magát, amihez a CÉG-nek nincs semmi köze.

Hát, bár nem úgy, ahogy tervezte, de sikerült felpörgetnie magát. Innentől kezdve hideg fejjel, a probléma teljes feltárására törekedve a cégvezető elmondja a CÉG informatikusainak, hogy mit tapasztalt, kérve, hogy nézzenek utána a dolognak.

Az informatikusok rövid időn belül szólnak is: – Főnök, nemcsak a fizetett (szponzorált) Google hirdetésekkel van a baj, hanem az idegen cég weboldala egyes aloldalainak metaadataival is, azokban is megtalálható a CÉG neve.

Itt kezdi elveszteni a fonalat. Mi a csuda az a metaadat? Elmagyarázzák neki: a metaadatok olyan rejtett információk egy weboldalról, amelyeket elsősorban a keresőmotoroknak adunk meg (ilyen pl. a Google), nem a látogatók olvassák közvetlenül az oldalon. A metaadat tulajdonképpen „adat az adatról”, vagyis az oldal tartalmát írja le, foglalja össze, de nem maga a tartalom. A gyakorlatban a két legfontosabb része a meta title (title tag), ami a keresőmotorok által megjelenített találatok címeként jelenik meg, illetve a meta description, ami a találat leírását tartalmazza (ha nem adják meg, akkor a keresőmotor generálja az oldal szövegéből). A meta title és a meta description nagyon fontos tényezők a SEO szempontjából is.

Na tessék! Már megint kínaiul beszélnek. Mi az a SEO? – teszi fel a cégvezető az újabb kérdést. A SEO a Search Engine Optimization rövidítése, ami magyarul annyit tesz: keresőoptimalizálás. Olyan tevékenység, ami arra irányul, hogy a keresőmotorok az adott weboldalt az organikus (nem fizetett) találati listában minél előbb jelenítsék meg. A keresőmotorok a találati lista rangsorolásakor nagyon sok tényezőt (oldal betöltésének sebessége, oldal mobilbarát jellege, az oldal tartalma, felépítése, kulcsszavak stb.) vesznek figyelembe, melyek közül kiemelkedő jelentőségű a meta title és a meta description, már csak arra is figyelemmel, hogy ezek alkalmasak arra, hogy kulcsszavakat jelenítsenek meg benne, azaz olyan szavakat, melyekre az felhasználók rákeresnek.

Ennyi új információ, ismeret után a cégvezető tudta mit kell tennie: a továbbiakban a jogászoké a terep, hogy a világ, vagyis az ő kis világa kibillent egyensúlyát megpróbálják helyreállítani.

1. A jogsértés anyagi jogi beazonosítása

1.1. Versenyjogi és fogyasztóvédelmi jogalapok

Írásunk – e képzeletbeli megbízást elfogadva – arra keresi a választ, hogy milyen jogszabályi alapon lehetséges fellépni a fentiekben vázolt jogsértésekkel szemben, s ezen lépések milyen eljárások keretében tehetőek meg.

Kísérletet teszünk a versenyjogi, a klasszikus magánjogi és a büntetőjogi alapon megtehető lépések lehető legteljesebb spektrumának feltárására.²

A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Tpv.) a II. Fejezetében szabályozza azokat a – témánk szempontjából figyelmet érdemlő – magatartásokat, amelyek megvalósulásuk esetén a tisztességtelen verseny tilalmába ütköznek, III. Fejezetében pedig azokat, melyek megvalósulásuk esetén az üzleti döntések tisztességtelen befolyásolásának tilalmát sértik. Vizsgálódásunk elsőként az utóbbira irányul.

Tilos a gazdasági versenyben az üzletfeleket megtéveszteni.³ Az üzletfelek megtévesztésének minősül a vállalkozásnak, illetve a vállalkozás érdekében vagy javára eljáró személynek az áru értékesítésével, szolgáltatásával vagy eladásösztönzésével közvetlen kapcsolatban álló olyan üzleti kommunikációja – ideértve bármely információközlést, annak megjelenési módjától, eszközétől függetlenül –, egyéb magatartása, tevékenysége vagy mulasztása (a továbbiakban együtt: üzleti gyakorlat), amely

a) jelentős információ tekintetében valótlan tényről tartalmaz, vagy valós tényről – figyelemmel megjelenésének valamennyi körülményére – olyan módon jelenít meg, hogy megtéveszti vagy alkalmas arra, hogy megtévesztesse azokat az üzletfeleket, akik felé irányul, vagy akik tudomására juthat, vagy

b) – figyelembe véve valamennyi tényszerű körülményt, továbbá a kommunikáció eszközének korlátait – az adott helyzetben az üzletfél üzleti döntéséhez szükséges és ezért jelentős információt elhallgat, elrejt, vagy azt homályos, érthetetlen, félreérthető vagy időszerűtlen módon bocsátja rendelkezésre,

és ezáltal befolyásolja az üzletfelek vagy lehetséges üzletfelek gazdasági magatartását, vagy erre alkalmas.⁴

A (2) bekezdés alkalmazásában jelentősnek minősül különösen az olyan információ, amely az alábbiak közül egy vagy több tényezőre vonatkozik:

a) az áru lényeges jellemzői, így különösen:

ac) származási helye, eredete.⁵

Témánk szempontjából a Tpv. 8. § (3) bekezdése a) pontjának ac) alpontja szerinti eset bírhat jelentőséggel, amennyiben a jogsérelmet elszenvedő vállalkozás jogsérelméssel érintett neve egyben az áru származási helyére, eredetére vonatkozóan is tartalmaz információkat (pl. földrajzi árujelzőként oltalmat élvez). Mindezek alapján a következő megállapítások tehetők.

A Tpv. 8. § (1)-(3) bekezdése tehát az üzletfelekkel szembeni tisztességtelen üzleti gyakorlatot meghatározó törvényi tényállást rögzít, biztosítva az ilyen jogsértésekkel szembeni fellépés jogalapját.

² A közvetett jellegű, közigazgatási típusú versenyjogi eljárások nem képezik jelen eljárás tárgyát. Lásd ehhez: Bordás Péter (2025): Az uniós versenyjog tagállami érvényesülésének kihívásai - Példák a Kúria közigazgatási ügyszakában hozott versenyjogi döntésekből. *Kúriai Döntések*, 2025/2, 380-385.

³ Tpv. 8. § (1) bekezdés

⁴ Tpv. 8. § (2) bekezdés

⁵ Tpv. 8. § (3) bekezdése a) pontjának ac) alpont

Az üzletfél fogalmát a Tpv. 2. §-a szerinti tartalommal kell használni, így üzletfél különösen a megrendelő, vevő, igénybevevő és felhasználó. Bár az üzletfél fogalom meghatározása exemplifikatív, abból annak ellenére hiányzik a fogyasztó, hogy maga a Tpv. egyébként több helyen használja a fogyasztó megjelölést is. Ebből a körülményből az következik, hogy a jogalkotó az üzletfél fogalmába a fogyasztót nem kívánta beleértetni, de legalábbis a Tpv. 8. §-a vonatkozásában bizonyosan nem.

Ezt az értelmezést erősíti a Tpv. 10/A. §-ának (1) bekezdése, mely szerint a 8. § és a 9. § rendelkezéseit akkor kell alkalmazni, ha az üzleti gyakorlat kizárólag önálló foglalkozásával vagy gazdasági tevékenységével összefüggő célok érdekében eljáró személyt érint.

A Tpv. 10/A. §-ának (1) bekezdését – a teljes III. Fejezet „cseréjével” egyidejűleg – a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény, valamint a Gazdasági Versenyhivatal eljárásaival összefüggő egyes törvényi rendelkezések módosításáról szóló 2013. évi CCI. törvény 5. §-a iktatta be a Tpv.-be 2014. július hó 1-i hatállyal.

A 2013. évi CCI. törvény 5. §-ához fűzött miniszteri indokolás⁶ szerint:

„A Javaslat az üzletfelek megtévesztésének tilalmába építi be a Grt. megtévesztő reklámra vonatkozó 12. §-ának rendelkezéseit. A Javaslat egyúttal az ún. b2b (azaz a vállalkozások közötti kapcsolattal összefüggő) megtévesztési szabályok felépítését, szabályozási logikáját az Fttv. szabályozási rendszeréhez igazítja, előmozdítva a jogalkalmazás egységességét. A Javaslat így az Fttv. szerinti "kereskedelmi gyakorlat" megfelelőjeként b2b vonatkozásban bevezeti az "üzleti gyakorlat" fogalmát, amely átfogó kategóriaként felöleli a reklámot is, és e tekintetben fogalmazza meg a megtévesztés tilalmát, párhuzamban az Fttv. 6. § (1) bekezdésében foglalt megtévesztési tényállással.

A Javaslat – figyelembe véve, hogy a Tpv. kizárólag a Gazdasági Versenyhivatal közérdekű keresetindítási jogosítványa kapcsán szabályoz önállóan a fogyasztókra (azaz az önálló foglalkozásával vagy gazdasági tevékenységével összefüggő célok érdekében eljáró, ún. laikus természetes személyekre) – a hatályos szabályozástól eltérően, az "üzletfelek és fogyasztók" közötti megkülönböztetést feladva a Tpv. 2. §-ában bevezetett rövidítés révén "üzletfél" alatt ért minden megrendelőt, vevőt, igénybevevőt és felhasználót, függetlenül attól, hogy laikus vagy professzionális, természetes személy-e vagy sem, minthogy például egy versenykorlátozó megállapodás hatásai szempontjából e körülmények nem relevánsak. Ahol pedig kizárólag a korábbi értelemben vett üzletfelekre vagy fogyasztókra alkalmazandó a szabályozás, azt a Javaslat kifejezett rendelkezés útján jelzi. A Tpv. új 10. §-a az összehasonlító reklámmal szemben a Grt. 13. § (2) bekezdésében meghatározott, a Grt. 24. § (3) bekezdése alapján a Gazdasági Versenyhivatal hatáskörébe tartozó követelményeket veszi át, a 2006/114/EK

⁶ T/12790 számú törvényjavaslat indokolással

európai parlamenti és tanácsi irányelv 4. cikk b), c) és e) pontjának megfelelően némileg pontosítva.

A 10/A. § (1) bekezdése – megteremtendő az Fttv.-től való elhatárolást – rendelkezik arról, hogy a 8. § és 9. § rendelkezései kizárólag b2b vonatkozásban alkalmazandók.”

Tekintettel arra, hogy a fentiek értelmében a Tptv. 8. § rendelkezései kizárólag b2b vonatkozásban érvényesülnek, ugyanakkor a weboldalon keresztül történő termékértékesítés célszemélyei jellemzően inkább a fogyasztók, itt indokolt egy kis kitérőt tenni abba az irányba, hogy a témánk tárgyát képező eset kapcsán milyen, a fogyasztók jogsérelmét megvalósító, a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény (Fttv.) által szabályozott tényállások biztosíthatják a jogsértővel szembeni fellépés lehetőségét.

Az Fttv. 1. § (1) bekezdése szerint ez a törvény állapítja meg a termékhez kapcsolódó, a kereskedelmi ügylet lebonyolítását megelőzően, annak során és azt követően a fogyasztóval szemben alkalmazott kereskedelmi gyakorlatokra, valamint az ilyen kereskedelmi gyakorlat tekintetében alkalmazott magatartási kódexekre vonatkozó követelményeket, és az azok megsértésével szembeni eljárás szabályait.

Tilos a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat.⁷

Tisztességtelen az a kereskedelmi gyakorlat,

a) amelynek alkalmazása során a kereskedelmi gyakorlat megvalósítója nem az ésszerűen elvárható szintű szakismerettel, illetve nem a jóhiszeműség és tisztesség alapelveinek megfelelően elvárható gondossággal jár el (a továbbiakban: szakmai gondosság követelménye), és

b) amely érzékelhetően rontja azon fogyasztó lehetőségét a termékkel kapcsolatos, a szükséges információk birtokában meghozott tájékozott döntésre, akivel kapcsolatban alkalmazzák, illetve akihez eljut, vagy aki a címzettje, és ezáltal a fogyasztót olyan ügyleti döntés meghozatalára készíti, amelyet egyébként nem hozott volna meg (a továbbiakban: a fogyasztói magatartás torzítása), vagy erre alkalmas.⁸

A (2) bekezdés értelmében tisztességtelen különösen az a kereskedelmi gyakorlat, amely megtévesztő (6. § és 7. §) vagy agresszív (8. §).⁹

A mellékletben meghatározott kereskedelmi gyakorlatok tisztességtelenek.¹⁰

A kereskedelmi gyakorlat megítélése során az olyan fogyasztó magatartását kell alapul venni, aki ésszerűen tájékozottan, az adott helyzetben általában elvárható figyelmességgel és körültekintéssel jár el, figyelembe véve az adott kereskedelmi gyakorlat, illetve termék nyelvi, kulturális és szociális – különösen családi kapcsolatokkal összefüggő – vonatkozásait is. Ha a

⁷ Fttv. 3. § (1) bekezdés

⁸ Fttv. 3. § (2) bekezdés

⁹ Fttv. 3. § (3) bekezdés

¹⁰ Fttv. 3. § (4) bekezdés

kereskedelmi gyakorlat a fogyasztók egy meghatározott csoportjára irányul, az adott csoport tagjaira általánosan jellemző magatartást kell figyelembe venni.¹¹

Az eddig hivatkozott rendelkezésekből jól kiolvasható az Fttv. szabályozási logikája, amire a bírói gyakorlat is megerősít:

Az Fttv. 3. § (1) bekezdése kimondja, hogy „*tilos a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat*. A 3. § (2) és (3) bekezdései meghatározzák a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat egyes jellemző tényállási elemeit, míg a 4. § (1) bekezdése előírja, hogy a kereskedelmi gyakorlat megítélése során milyen fogyasztói magatartást kell alapul venni. Ezek mellett az Fttv. Melléklete meghatározza azokat az eseteket, amelyeket eleve tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak minősít. Az e körben meghatározott magatartások tisztességtelenségét külön vizsgálni nem kell, hiszen ennek értékelését a jogalkotó maga elvégezte. Ennél fogva, ha egy vállalkozás kereskedelmi gyakorlata az Fttv. Mellékletében meghatározott valamely pontban foglaltaknak megfelel, akkor az a kereskedelmi gyakorlat - a 3. § (2) és (3) bekezdéseiben, valamint a 4. § (1) bekezdésében meghatározott szempontoktól függetlenül - minden további vizsgálódás nélkül tisztességtelen.¹²

Ehhez annyit szükséges hozzátenni, hogy az Fttv. 3. § (3) bekezdése – az általános jellegű (1) bekezdés viszonylatában – utal rá, hogy a törvény 6-7. §-ai (megtévesztő kereskedelmi gyakorlat) és 8. §-a (agresszív kereskedelmi gyakorlat) olyan tényállásokat szabályoznak, melyek az általános tilalomhoz képest speciálisak.

Az Fttv. 3. §-ához fűzött, fentiekkel összecsengő jogalkotói indokolás szerint:

„E § – az irányelv¹³ 5. cikkével összhangban – tartalmazza a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmát, megállapítva annak fogalmi elemeit és lefektetve a háromszintű szabályozását.

Az (1) bekezdésben foglalt generálklauzula a legáltalánosabban megtiltja a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot (1. szint). A tisztességtelenség vizsgálatakor két szempont együttes fennállása állapítandó meg: (1) a kereskedelmi gyakorlat megvalósítója (a vállalkozás, illetve a vállalkozás érdekében vagy javára eljáró személy, összhangban az irányelv 2. cikke b) pontjában adott fogalom-meghatározással) a szakmai gondosság követelményének megsértésével jár el, és (2) a gyakorlat alkalmas a fogyasztói magatartás torzítására.

¹¹ Fttv. 4. § (1) bekezdés

¹² a Kúria Kf.37650/2018/5. számú precedensképes határozata versenyügyben hozott közigazgatási határozat bíróság felülvizsgálata tárgyában

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról ("Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról")

A fogyasztói magatartás torzítása akkor állapítható meg, ha a kereskedelmi gyakorlat érzékelhetően rontja a fogyasztó lehetőségét arra, hogy tájékozott döntést hozzon, és ezzel olyan ügyleti döntés meghozatalára készíti (ténylegesen vagy potenciálisan), amelyet egyébként nem hozott volna meg. Tehát a tisztességtelenség megállapításához nem szükséges annak bizonyítása, hogy a fogyasztói magatartás torzítása (a fogyasztó áruval kapcsolatos gazdasági döntésére kihatás) ténylegesen megtörtént, elegendő az erre való alkalmasság.

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok legjellemzőbb előfordulási esetei a megtévesztő és az agresszív kereskedelmi gyakorlatok, amelyeket az irányelv és így a Javaslat önállóan is szabályoz (2. szint).

Egyes kereskedelmi gyakorlatok esetében annyira kirívó a tisztességtelenség kritériumainak megléte, hogy ezeket a magatartásformákat az irányelv I. mellékletében egy önálló felsorolásban (ún. feketelista) nevesítve rögzítette, s ezek tekintetében felmenti a jogalkalmazást a körülmények vizsgálata alól, s ex lege megállapítja a tisztességtelenséget (3. szint). Hangsúlyozandó, hogy az ilyen magatartások köre közösségi jogi szinten a kizárólagosság igényével került lefektetésre, s az a nemzeti jogokban nem bővíthető, hanem csak az irányelv módosítása útján. Azaz a tagállamok nem mentesíthetik más esetekben a jogalkalmazást a kereskedelmi gyakorlat tisztességtelenségének körülmérintő vizsgálata (a szakmai gondosság, az ügyleti döntés befolyásoltsága és ennek során az átlagfogyasztói teszt alkalmazása) alól. Az ilyen, a törvény erejénél fogva, minden körülmények között tisztességtelennek minősülő kereskedelmi gyakorlatok felsorolását, amelyek egyébként a jelenlegi gyakorlatban legproblémásabbnak számító eseteket fedik le, a Javaslat Melléklete tartalmazza. Ezek közül egyesek a megtévesztés, mások pedig az agresszív kereskedelmi gyakorlatok körébe tartoznak.

A jogalkalmazás során "fordítva kell végigjárni" a szabályozás e három lépcsőjét. Egy kereskedelmi gyakorlat tisztességtelenségének megállapításához mindenképp azt kell vizsgálni, hogy az adott magatartás szerepel-e a feketelistában. Ez esetben az minden további vizsgálat nélkül tisztességtelennek minősül. Ha a feketelistán nem szereplő kereskedelmi gyakorlatról van szó, vizsgálni kell azt, hogy az kimeríti-e a megtévesztés vagy az agresszió a Javaslatban megadott kritériumait. S csak ha a tisztességtelenség e tipikus előfordulási eseteibe nem besorolható kereskedelmi gyakorlatról van szó, kerül alkalmazásra a generálklauzula, s annak hármastesztje."

Megítélésünk szerint a vizsgált jogsértés alkalmas lehet a következő tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat megállapítására:

„Meghatározott vállalkozás által előállított termékhez hasonló termék reklámozása olyan szándékosan megtévesztő módon, hogy a fogyasztó azt

*gondolhatja, hogy a terméket – a valóságtól eltérően – ugyanaz a vállalkozás állította elő.*¹⁴

Gazdasági reklám: olyan közlés, tájékoztatás, illetve megjelenítési mód, amely valamely birtokba vehető forgalomképes ingó dolog - ideértve a pénzt, az értékpapírt és a pénzügyi eszközt, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőket - (a továbbiakban együtt: termék), szolgáltatás, ingatlan, vagyoni értékű jog (a továbbiakban mindezek együtt: áru) értékesítésének vagy más módon történő igénybevételének előmozdítására, vagy e céllal összefüggésben a vállalkozás neve, megjelölése, tevékenysége népszerűsítésére vagy áru, árujelző ismertségének növelésére irányul.¹⁵

Álláspontunk szerint a fizetett (szponzorált), ámde a versenytárs – adott esetben földrajzi árujelzőként is oltalomban részesülő vagy a termék származására, eredetére a vállalkozás nevében egyébként utaló – nevével visszaélő Google hirdetések alkalmasak az Fttv. Mellékletének 13. pontjában írt tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat megállapítására.¹⁶ Sőt, kreatív jogalkalmazás mellett a metaadatokban megvalósított jogosulatlan névhasználat is ugyanúgy alkalmas lehet a 'feketelistázásra' azaz az említett mellékleti pont szerinti jogsértés megállapítására. Ezen nézet alátámasztására a Grtv. tudatosan nem észlelhető reklám fogalmát kell segítségül hívni: olyan reklám, amelynek közzétételekor – az időtartam rövidege vagy más ok következtében – a reklám címzettjére lélektani értelemben a tudatos észleléshez szükséges ingerküszöbnél kisebb erősségű látvány, hang- vagy egyéb hatás keltette inger hat.¹⁷

A metaadatokban a versenytárs nevének szerepeltetése azt a célt szolgálja, hogy a jogsértőhöz köthető találat a találati listán minél előbb szerepeljen és az erre a kulcsszóra rákereső fogyasztó az általa ténylegesen keresett cég helyett jogsértő weboldalán kössön ki és ott vásároljon. Bár a metaadatokat közvetlenül a keresőmotorok számára érzékelhető, az azokban rögzített információ a megfelelő kulcsszóra keresés útján kapott találatokban a fogyasztó számára is megjelenik.

Ki kell hangsúlyozni, hogy az Fttv. Mellékletének 13. pontja szerinti tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat vizsgálatának szükségessége független attól, hogy a jogsértő magatartás kapcsán felmerül-e az Fttv. 6. § (1) bekezdés b) pontja bc) alpontjában szabályozott (illetve e körben a Tpv. által b2b viszonylatban szabályozott, a 8. § (3) bekezdése a) pontja ac) alpontjának való megfelelés okán a 8. § (1)-(2) bekezdésében írt) tényállás megvalósulásának vizsgálata.

¹⁴ az Fttv. Mellékletének 13. pont

¹⁵ A gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény (Grtv.) 3. §-ának d) pont

¹⁶ Lásd a témához: Bak Márton Ferenc - Bordás Péter (2024): *Reguláció – Dereguláció: Kihívások és lehetőségek a digitális piacok szabályozásában* In: Glavanits Judit és Szabó Tamás (szerk.): *Kiszolgáltató csoportok a digitális világban*. Győr, Universitas-Győr Nonprofit Kft., 12-13.

¹⁷ Grtv. 3. § q) pont

A teljesség kedvéért azonban, mintegy másodlagos vizsgálati irányként, érdemes megvizsgálni azt a helyzetet is, ha a vizsgált esettel kapcsolatban feltárt jogsértő magatartások mégsem minősíthetők az Fttv. Mellékletének 13. pontjában meghatározott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak.

A fentebb hivatkozott jogalkotói instrukciók mentén eljárva ebben az esetben a szabályozási szintben egyet visszalépve azt kell megvizsgálni, hogy van-e az Fttv-nek olyan különös tényállása, melynek megvalósulása a vizsgált jogsértések kapcsán igazolható.

Ahogy arra fentebb már utaltunk a Tpvt. 8. § (2) bekezdésének a) pontjában írt tisztességtelen üzleti gyakorlat fogyasztókra vonatkozó „párja” az Fttv. 6. § (1) bekezdésében szabályozott a következők szerint.

Megtévesztő az a kereskedelmi gyakorlat, amely valótlan információt tartalmaz, vagy valós tény - figyelemmel megjelenésének valamennyi körülményére - olyan módon jelenít meg, hogy megtéveszti vagy alkalmas arra, hogy megtéveszse a fogyasztót az alábbiak közül egy vagy több tényező tekintetében, és ezáltal a fogyasztót olyan ügyleti döntés meghozatalára készíti, amelyet egyébként nem hozott volna meg, vagy erre alkalmas:

- a) a termék létezése, természete, figyelembe véve a termék megnevezésére vonatkozó jogszabályi előírásokat is,
- b) a termék lényeges jellemzői, így különösen:
- bc) származási helye, eredete.

Ezen rendelkezés alkalmazása azonban – hasonlóan a Tpvt. 8. §-ával kapcsolatban kifejtettekre – csak akkor jöhet szóba, ha a jogsérelmet elszenvedő cég jogsérelemmel érintett neve a termék származási helyével, eredetével kapcsolatban is tartalmaz információt.

Esetünk szempontjából érdekes lehet még az Fttv. 6. § (2) bekezdésének a) pontjában megtévesztő kereskedelmi gyakorlatnak minősített tényállás. Eszerint megtévesztő kereskedelmi gyakorlat továbbá

- a) az a kereskedelmi gyakorlat, amely más vállalkozással, illetve annak cégnevével, termékével, árujelzőjével vagy egyéb megjelölésével való összetévesztésre vezethet,
- b) – c) ha ez valamennyi tényszerű körülmény figyelembevételével a fogyasztót olyan ügyleti döntés meghozatalára készíti, amelyet egyébként nem hozott volna meg, vagy erre alkalmas.

A Tpvt. 8. §-át és az Fttv. tárgyalt rendelkezéseit összevetve, abból kiindulva, hogy a jogsértő vállalkozás weboldala gyakorlatilag webshopként üzemel, a megtévesztő, ezáltal tisztességtelen gyakorlatként értelmezhető magatartás inkább alkalmas az Fttv., mint a Tpvt. szerinti jogsértés megállapítására, nem tipikus ugyanis, hogy a jogsértő, illetve a hozzá hasonló vállalkozások termékeit a Tpvt. 10/A. § (1) bekezdése szerinti szűkítő értelemben üzletfélnek tekintendő vásárlók interneten történő megrendeléssel vennék igénybe, az ilyen jellegű vásárlás sokkal inkább a fogyasztói magatartás sajátossága.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni továbbá azt sem, hogy az Fttv. 4. § (1) bekezdéséhez hasonlóan a Tpv. 10/A. § (2) bekezdése is felállít egy mércét, melyre figyelemmel megítélendő egy üzleti gyakorlat tisztességtelensége. Eszerint az üzleti gyakorlat megítélése során az olyan üzletfél magatartását kell alapul venni, aki a gazdasági kapcsolatokban általában elvárhatóan tájékozott, és az adott helyzetben általában elvárható figyelmességgel és körültekintéssel jár el.

Ezen mércéből kiindulva nem biztos, hogy megállapítható a Tpv. 8. § (2) bekezdésének a) pontjában írt azon tényállási elem, hogy „és ezáltal befolyásolja az üzletfelek vagy lehetséges üzletfelek gazdasági magatartását, vagy erre alkalmas”.

Mindezekre figyelemmel, a Tpv. felől közelítve, a jogalap szempontjából a Tpv. 8. § (2) bekezdésének a) pontjában szabályozott törvényi tényállásnál erősebbnek, alkalmazhatóbbnak tűnik a Tpv. 6. §-a, nem említve, hogy amennyiben a jogsértést elszenvedő vállalkozás neve nem utal a termék eredetére, származására, úgy a Tpv. 8. § (2) bekezdés a) pontjának alkalmazása a témánk szempontjából fel sem merül.

A Tpv. 8. § (2) bekezdés a) pontjának, de még inkább az Fttv-nek más tekintetben, a megindítandó eljárások szempontjából lehet jelentősége, a lentebb kifejtendők szerint.

Ahogy arra a vizsgált jogsértéssel szembeni fellépésre lehetőséget szolgáltató jogalapok vizsgálatának kezdetén utaltunk, a Tpv. a II. Fejezetben szabályozza 'A tisztességtelen verseny tilalmát'.

A Tpv. 2. §-a a tisztességtelen versenyt általánosságban tiltó követelményt fogalmaz meg, melyhez képest a 3-7. §-ban rögzített tényállások speciálisak.

A Tpv. 2. §-a szerint tilos gazdasági tevékenységet tisztességtelenül – különösen a megrendelők, vevők, igénybevevők és felhasználók (a továbbiakban együtt: üzletfelek), illetve a versenytársak törvényes érdekeit sértő vagy veszélyeztető módon vagy az üzleti tisztesség követelményeibe ütközően – folytatni.

A Kúria Gfv.30312/2018/16. számú, tisztességtelen piaci magatartás tárgyában született precedensképes határozatának elvi tartalma szerint:

„A felperes üzletfeleinek címzett, a használati mintaoltalom bitorlás abbahagyására irányuló felszólítás jogellenes magatartásként, illetve a felperes jó hírnevét sértő állításaként csak abban az esetben lenne értékelhető, ha az alpereseket nem külön jogszabályban nevesített, a feltalálót megillető védelem vezérelte volna, illetve bizonyítást nyert volna, hogy jobb tudomásuk ellenére állították a vonatkozó jogszabály által védett jogaik sérelmét. A Tpv. 2. §-ában megfogalmazott általános tilalom olyankor alkalmazandó, ha a tényállás, azaz maga a sérelmezett magatartás nem vonható valamely nevesített típusú tényállás egyike alá sem. A generálklauzula nem azt jelenti, hogyha az elsődlegesen állított, a Tpv. 3-7. §-aiban szabályozott törvényi tényállás alá tartozó sérelmezett alperesi magatartás jogellenességét ezen törvényhelyek alapján a bíróság nem

állapítja meg, akkor többlet tényállási elem hiányában ugyanezen magatartás Tpvt. 2. §-ába ütközése vizsgálható lenne.”

A Kúria határozatának indokolásában utal rá, hogy a Tpvt. 2. §-ának értelmezésével kapcsolatban kialakult bírósági gyakorlat régóta egységes és szilárd.¹⁸

A fentiek azt jelentik tehát, hogy a Tpvt. szemüvegén keresztül szemlélve az ügyet először azt kell megvizsgálni, hogy a sérelmezett magatartás – a versenytárs nevével egyfelől a Google hirdetésekben, másfelől a jogsértő által működtetett weboldal egyes aloldalainak metaadataiban való visszaélés – megvalósíthat-e a Tpvt. 3-7. §-aiban tilalmazott magatartást. Igenlő válasz esetén – a bizonyíthatóság mellett – az az eldöntendő főkérdés, hogy a jogsértőnek vélt magatartás valóban alkalmas-e a Tpvt. felhívott jogszabályhelyében szabályozott tényállás megállapítására, vagy sem. Ilyen – a Tpvt. 3-7. §-aiban szabályozott – jogalap felmerülése esetén a 2. § szerinti generál-klauszula alkalmazása szóba sem jöhet.

A tárgyalt eset kapcsán van olyan, a Tpvt. 2. §-ához képest speciális törvényi tényállás, mely az ügyben tapasztalható jogsértések kapcsán szóba jöhet. A Tpvt. 6. §-a szerint ugyanis tilos valamely forgalomképes ingó dolgot (a továbbiakban: termék) vagy szolgáltatást a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel – ideértve az eredetmegjelölést is – vagy elnevezéssel előállítani, forgalmazni vagy reklámozni, továbbá olyan nevet, árujelzőt vagy egyéb megjelölést használni, amelyről a versenytársat, illetve annak termékét, szolgáltatását szokták felismerni.

Esetünkben a jogsértő a saját termékei értékesítésének előmozdítása érdekében az általa a Google rendszerében feladott hirdetésben (valamint részben URL-ben és metaadatokban) használ olyan nevet, melyről a jogsértéssel érintett céget mint versenytársat és utóbbi által gyártott termékeket szokták felismerni.¹⁹

E jogalap előnyei, hogy egyfelől nem kapcsolódik hozzá – legalábbis szigorúan vett jogszabályértelmezés szerint – ahhoz hasonlatos mérce, mint amelyet a 10/A. § (2) bekezdése a 8. és 9. §-okhoz kapcsolódóan megállapít; másfelől nem kell bizonyítani a jogsértő magatartás üzleti döntés befolyásolására való alkalmasságát, mert ez nem része a törvényi tényállásnak.

Arról, hogy a 6. § esetében mit kell bizonyítani, eligazítást ad a Kúria Gfv.30021/2024/6. számú precedensképes határozata, mely nem teljesen azonos tárgyú, de jogosulatlan névhasználattal kapcsolatos. Az ítélet ügyünk szempontjából lényeges megállapításai:

„[19] A Kúria töretlen gyakorlata szerint a Tpvt. 6. §-ában tiltott magatartás az elnevezés utánzásával is megvalósulhat. Tiszteességtelen az a

¹⁸ BDT 2013.2024., Fővárosi Ítéletőktábla 14.Gf.40.121/2011/4., 8.Pf.21.363/2004/5.

¹⁹ Lásd ehhez: Barnóczki Dávid (2023): A nagy technológiai cégek versenyellenes gyakorlatai és hatalmuk visszaszorításának alternatívái. *Külgvi Műhely – Gyorselemzés sorozat*, 2023/2, 3-23.

gazdasági tevékenység is, amikor a versenytárs bármilyen formában olyan nevet használ (akár bejegyzett cégnévként is), amelyről a versenytársat szokták felismerni, függetlenül attól, hogy a versenytársnak a cégnevében a kifogásolt név esetleg nem is szerepel (BH2001.73.), illetve a Tptv. 6. §-ába ütköző magatartás nemcsak akkor valósul meg, ha a konkurens cég által korábban használt üzletjelzővel megegyező kifejezés, szó jelenik meg a cégnévben, hanem akkor is, ha a konkurens cég termékének elnevezése egyezik meg a később felvett bejegyzett cégnév vezérszavával, különös tekintettel arra, hogy mindkét cég azonos termékfaját (pl. üdítőitalt) állított elő (Legfelsőbb Bíróság Pfv.IX.20.606/2010., BH2012.72.). A gazdasági tevékenység körében használt elnevezés ezen belül a cégnév és a kereskedelmi név utánzása tisztességtelen piaci magatartás tilalmába ütköző magatartásnak is minősülhet. A versenyjogot sértő, jellegbitorló piaci magatartás csak az adott piacon valamely tevékenységet kifejtő, a gazdasági versenyben érdekelt versenytárs sérelmére tanúsítható, amiatt pedig csak a versenyben érdekelt versenytárs jogosult fellépni. A felek tevékenységével érintett (azonos) piac fogalma pedig a kereset alapjául szolgáló jogszabály, a Tptv. tárgyi hatálya alapján állapítható meg (Kúria Pfv.IV.20.253/2023/7., BH2023.13.).

[20] A kifejtett indokok alapján tehát a jellegbitorlás ugyan történhet kizárólag az elnevezés utánzásával is. A versenyjogi jogkövetkezmények alkalmazásához azonban az elnevezés összetéveszthetőségén túl – az eltérő oltalmi forma jellegzetességeiből eredően – a jellegbitorlás további, a Tptv. 2. § és 6. §-ában foglalt feltételeinek is teljesülnie kell. Eszerint a jellegbitorlás megvalósulásának nem kizárólag a viselt név hasonlósága a feltétele, hanem mindenek előtt a versenytársi minőség a felek között, másrészt az igényt érvényesítő árujának, illetve az áru valamely tulajdonságának (elnevezésének, külső csomagolásának, formájának) ismertsége, továbbá az összetéveszthetőség az eredeti és az utánzat között, végül a jogosult engedélyének hiánya a sérelmezett tevékenységre.”

1.2. Polgári jogi jogalap

A Tptv.-ben és az Fttv.-ben szabályozott speciális igényérvényesítési jogalapok számbavételét követően azt fogjuk megvizsgálni, hogy a jogsérelmet elszenvedő cégnek milyen egyéb lehetőségei vannak a jogsértővel szemben történő fellépésre. Tekintettel arra, hogy a jogsértés alapvetően a jogsérelmet elszenvedő gazdasági társaság elnevezését érinti, így szükségszerűen felveti a névviseléshez való jog sérelmére alapított igényérvényesítés.

A Kúria fentiekben hivatkozott Gfv.30021/2024/6. számú precedensképes határozata, valamint a BH2023.9. 213 eseti döntés is azt támasztja alá, hogy a Tptv. 6. §-a mellett, azzal egyidejűleg magánjogi igényérvényesítés a Ptk. 2:43. § f) pontjára is alapítható, figyelemmel arra, hogy a kifogásolt magatartás

egyben sérti a jogsérelmet elszenvedő gazdasági társaság névviseléshez való jogát.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:43. § f) pontja szerint a személyiségi jogok sérelmét jelenti különösen a névviseléshez való jog megsértése. A cégnévnek a választott cégforma megnevezését, valamint legalább a vezérszót kell tartalmaznia.²⁰ A vezérszó elősegíti a cég azonosítását, illetve más, azonos vagy hasonló tevékenységű cégtől való megkülönböztetését. A vezérszó a cégnévben az első helyen áll. A vezérszó idegen nyelvű kifejezés, rövidítés és mozaik szó is lehet, amelyet latin betűkkel kell feltüntetni. A cégnévben a vezérszón kívül csak magyar szavak szerepelhetnek, a magyar helyesírás szabályainak megfelelően. A cégnévben rövidítés csak a vezérszó esetén, illetve a cégforma meghatározásánál lehetséges.²¹

A cég rövidített neve a vezérszóból és a cég formájának megjelöléséből áll.²² A jogi személy nevének olyan mértékben kell különböznie a korábban nyilvántartásba vett más jogi személy elnevezésétől, hogy azzal ne legyen összetéveszthető. Ha több jogi személy nyilvántartásba vételét kéri azonos vagy összetéveszthető név alatt, a név viselésének joga azt illeti meg, aki kérelmét elsőként nyújtotta be.²³

A BH2023.9. 213 eseti döntés két releváns megállapítást tesz:

I. A gazdasági társaság nevének a cégnyilvántartásba történő bejegyzése nem zárja ki más (jogi) személy névviseléshez való személyhez fűződő jogának sérelmét.

II. A gazdasági tevékenység körében használt elnevezés – ezen belül a cégnév és a kereskedelmi név – utánzása a tisztességtelen piaci magatartás tilalmába ütköző magatartásnak is minősülhet. A jogsértés megállapításának feltétele azonban, hogy a jogsértő és a sérelmet szenvedett fél versenytársak legyenek, továbbá az, hogy a jellegzetes elnevezésről a fogyasztók a piacon korábban jelenlévő versenytársat ismerjék fel [2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:43. § f) pont, 2:49. §, 2:51. §, 3:6. § (1) bek.; 1996. évi LVII. törvény (Tpv.) 6. §, 86. § (2) bek.; 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 263. §, 265. §, 381. §].

Bár esetünkben a jogsértő nem a cégnévben szerepeltette a jogsérelmet elszenvedő cég nevének vezérszavát, hanem Google hirdetésben, weboldala egyik aloldalának URL-jében és részben aloldalai meta adataiban, azonban figyelemmel arra, hogy ez a vezérszó a jogsérelmet elszenvedő cég identitásképző eleme, a jogsértő ezen vezérszó jogosulatlan használatával a Ptk. 3:6. § (1) bekezdésében írt cégkizárólagossághoz való jogot is sérti, amin

²⁰ A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Cégtv.) 3. § (1) bekezdés

²¹ Cégtv. 3. § (2) bekezdés

²² Cégtv. 3. § (3) bekezdés

²³ Ptk. 3:6. §-ának (1) bekezdés

keresztül a 2:43. § f) pontjában írt névviseléshez való személyiségi jog sérelmét is megvalósítja.

1.3. Büntetőjogi fellépés

Végezetül, igazodva a büntetőjog ultima ratio jellegéhez, álljon itt a büntetőjogi fellépés lehetőségét megalapozó törvényi tényállás, ami nem más, mint a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 417. § (2) bekezdésében meghatározott fogyasztók megtévesztésének vétsége.

A Btk. 417. § (2) bekezdése szerint a fogyasztók megtévesztésének vétségét követi el, aki az áru értékesítése érdekében nagy nyilvánosság előtt vagy jelentős mennyiségű, illetve értékű áru lényeges tulajdonsága tekintetében valótlan tényt vagy valós tényt megtévesztésre alkalmas módon állít, megtévesztésre alkalmas tájékoztatást ad.

Ugyanezen § (4) bekezdésének a) pontja szerint e § alkalmazásában az áru lényeges tulajdonsága:

- az áru összetétele, műszaki jellemzői és az árunak az adott célra való alkalmassága,
- az áru eredete, származási helye és előállításának módja,
- az áru tesztelése, ellenőrzöttsége vagy annak eredménye.

A Btk-hoz fűzött kommentár kifejezetten utal arra, hogy az Fttv-ben tilalmazott magatartások lehetnek alkalmasak ezen bűncselekmény megállapítására, ami a fent részletezettek szerint megvalósult.

Ehelyütt is ki kell ugyanakkor emelni, hogy – kiindulva abból, hogy a jogsértés az azt elszenvető vállalkozás nevét érinti – büntetőjogi következménye a sérelmet elszenvető névvel való visszaélés esetén csak akkor lehet a jogsértő magatartásnak, ha jogsértést elszenvető vállalkozás egyben az áru eredetére vagy származási helyére is utal.

Tekintettel arra, hogy a jogsértés Google hirdetésekkel keresztül valósul meg, alkalmas a nagy nyilvánosság megállapítására. A Btk. kommentár²⁴ szerint:

„Az ítélkezési gyakorlat alakította ki, hogy melyek a nagy nyilvánosság előtt elkövetett bűncselekménynek az ismérvei. Eszerint a nagy nyilvánosság előtti elkövetésnek nem az elkövetési hely az elsődleges ismérve, hanem az elkövetési magatartásról vagy annak a következményeiről személyes érzékelés alapján tudomást szerző személyek köre a meghatározó jelentőségű. Ennek folytán az ítélkezési gyakorlat szerint a nagy nyilvánosság előtt történt elkövetésnek az a feltétele, hogy a bűncselekmény megvalósításakor nagyobb létszámú személy legyen jelen, vagy fennálljon annak a reális lehetősége, hogy arról vagy annak az eredményéről nagyobb, előre meg nem határozható és egyszeri ránézéssel meg nem számolható több személy szerezzen tudomást.

²⁴ Magyar Büntetőjog I-III. – új Btk. – Kommentár a gyakorlat számára, frissítve: 2025. március 1.

A nyilvános helyen (pl. a vasúti várótermekben, vendéglőben) való elkövetés ténye önmagában véve még nem alapozza meg a nagy nyilvánosság előtti elkövetés megállapítását, hanem annak a vizsgálata is elengedhetetlenül szükséges, hogy magáról a bűncselekményről hányan szereztek tudomást. Azt, hogy a bűncselekményről való tudomásszerzésnek ténylegesen megvolt az objektív, reális lehetősége, megkívánja annak vizsgálatát is, hogy ez a tárgyi lehetőség az elkövetés adott körülményei között konkrét és közvetlen volt-e, és fennállottak-e azok az adottságok, amelyek alapján a bíróság minden kétséget kizáró körülmények között megállapíthatta, hogy a nagyobb vagy az előre meg nem határozható számú személy valóban tudomást szerezhetett-e a bűncselekményről.

A szóban forgó értelmező rendelkezés értelmében a nagy nyilvánosság előtt elkövetett bűncselekmény megállapításának helye van mindazokban az esetekben, amikor a rádió, a televízió, az újság vagy más, akár írott, akár elektronikus kommunikációs eszköz útján, vagy pedig sokszorosítás útján történt a közlés.

A nagy nyilvánosság előtti elkövetéshez az is elég, ha fennáll annak a reális lehetősége, hogy arról nagyobb, előre meg nem határozható, egyszeri ránézésre meg nem állapítható számú személy szerezzen tudomást.”

2. A kezdeményezhető eljárások

Fentebb tett ígéretünknek megfelelően a továbbiakban azt vizsgáljuk meg, hogy a felderített jogalapok milyen szerv előtt megindítandó mely eljárásban biztosíthatnak lehetőséget a témán tárgyát képező jogsértéssel szembeni fellépésre.

2.1. Versenyfelügyeleti eljárás

Abból kiindulva, hogy a fellépést megalapozó jogalap vizsgálata körében merültek fel a Tpv-t-ben szabályozott tényállások, logikusnak tűnő választás lehet a Gazdasági Versenyhivatal versenyfelügyeleti eljárását kezdeményezni.

A Gazdasági Versenyhivatal hatáskörébe tartozó jogsértés – a 31. § szerinti összefonódást is ideértve – miatt bárki bejelentéssel vagy panasszal élhet a Gazdasági Versenyhivatalnál.²⁵ Tudni kell ugyanakkor, hogy a panaszban foglaltak kivizsgálására irányuló eljárás még nem maga a versenyfelügyeleti eljárás, a bejelentéssel és a panasszal kapcsolatos eljárás ugyanis nem része a versenyfelügyeleti eljárásnak.²⁶

Bejelentés a Gazdasági Versenyhivatal által a honlapján közzétett formátumú, megfelelően kitöltött űrlap Gazdasági Versenyhivatalhoz történő benyújtásával tehető. Az űrlap tartalmazza a bejelentés elbírálásához szükséges

²⁵ Tpv-t. 43/G. § (1) bekezdés

²⁶ Tpv-t. 43/G. § (2) bekezdés

lényeges tényeket, így különösen a bejelentő és a bejelentett azonosításához szükséges adatokat, a feltételezett jogsértés megjelölését, a feltételezett jogsértést megvalósító konkrét magatartás leírását, az érintett piac meghatározásához szükséges alapvető információkat, a feltételezett jogsértés időtartamát, a feltételezett jogsértéssel kapcsolatos állításokat alátámasztó tényeket és bizonyítékokat²⁷.

A bejelentés beérkezésétől számított két hónapon belül lefolytatandó – a GVH elnöke által egy alkalommal meghosszabbítható²⁸ – eljárás eredményeként a vizsgáló elrendeli a versenyfelügyeleti eljárás lefolytatását vagy azt fogja megállapítani, hogy a bejelentésben foglalt, illetve a bejelentés alapján lefolytatott eljárásban beszerzett adatok alapján a versenyfelügyeleti eljárás megindításának törvényi feltételei nem állnak fenn²⁹.

A vizsgálat elrendelésének alapja esetünkben kizárólag a Tpv. 67. § (2) bekezdése lehetne, mely szerint a vizsgáló végzéssel vizsgálatot rendel el a Gazdasági Versenyhivatal hatáskörébe tartozó, valószínűsíthetően jogsértő magatartás észlelése esetén, ha a közérdek védelme versenyfelügyeleti eljárás lefolytatását szükségessé teszi.

Esetünkben a versenyfelügyeleti eljárásnak a fent tárgyalt jogalapok közül csak a Tpv. 8. §-a szerinti jogsértés esetén lenne helye, ami a versenyfelügyeleti eljárás Tpv. 44. § (1) bekezdésében meghatározott fogalmából következik. Eszerint a versenyfelügyeleti eljárás az e törvény – ide nem értve a II. Fejezetet – rendelkezései megsértésének megállapítására, valamint a vállalkozások összefonódásának e törvény szerinti vizsgálatára irányuló, továbbá a külön törvényben ekként megjelölt hatósági eljárás. A fentebb tárgyalt jogalapok közül a Tpv. 6. §-a a törvény II. Fejezetében található, így a versenyfelügyeleti eljárás tárgykörei közül kivett.

A Tpv. 8. §-a szerinti jogalappal kapcsolatban pedig arra kell rámutatni, hogy még ha meg is állapítaná a vizsgáló, hogy a hivatkozott törvényhely szerinti tényállás megvalósulása valószínűsíthető, a versenyfelügyeleti eljárás elrendelése minden bizonnyal azon vérezne el, hogy a közérdek védelme, mint az eljárás lefolytatását szükségessé tevő követelmény nem állapítható meg a vizsgált jogsértés kapcsán.

A Tpv. 43/H § (1) bekezdése a bejelentés tartalmát meghatározva előírja, hogy a feltételezett jogsértéssel kapcsolatos állításokat tartalmazó tényeket és bizonyítékokat a bejelentőnek kell szolgáltatnia, másrészt pedig a 67. § (2) bekezdése konjunktív feltételként rögzíti a vizsgálat elrendelésének feltételeként a jogsértés valószínűsítése mellett a közérdekvédelmet, mint a vizsgálat elrendelése indokát. Utóbbi alapján tehát a versenyfelügyeleti eljárás

²⁷ Tpv. 43/H. § (1) bekezdés

²⁸ Tpv. 43/H. § (8) bekezdés

²⁹ Tpv. 43/H. § (7) bekezdés a) és b) pont

megindításának alapja a közérdekbe ütközés, és nem a felperes egyéni jog- és érdekséremlme.³⁰

2.2. Az Fttv. rendelkezéseinek megsértésével kapcsolatos hatósági eljárás

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának megsértése miatt – a (2), a (3) és az (5) bekezdésben foglalt kivétellel – a fogyasztóvédelmi hatóság jár el.³¹ Esetünkben azonban szóba jön a törvényben említett, az Fttv. 10. § (3) bekezdésében szabályozott kivétel, mely szerint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának megsértése miatt a Gazdasági Versenyhivatal jár el, ha a kereskedelmi gyakorlat a gazdasági verseny érdemi befolyásolására alkalmas. A 10. § alkalmazásában a gazdasági verseny érdemi érintettségének megállapításánál – a jogsértéssel érintett piac sajátosságainak figyelembevételével – a következő szempontok irányadóak:

- a) az alkalmazott kereskedelmi gyakorlat kiterjedtsége, figyelemmel különösen a kommunikáció eszközeinek jellegére, a jogsértéssel érintett földrajzi terület nagyságára, a jogsértéssel érintett üzletek számára, a jogsértés időtartamára vagy a jogsértéssel érintett termék mennyiségére, vagy
- b) a jogsértésért felelős vállalkozás mérete a nettó árbevétel nagysága alapján.³²

A vizsgált esetben a jogsértés az interneten közzétett Google hirdetés útján valósult meg elsősorban, az egész országot érintette, mely körülményekre figyelemmel az alkalmazott kereskedelmi gyakorlat kiterjedtsége, ezáltal a gazdasági verseny érdemi érintettsége megállapíthatónak tekinthető.³³

Láthattuk, hogy a Tpv. 43/G. § (1) bekezdése szerinti bejelentés, panasz megtételekor a feltételezett jogsértéssel kapcsolatos állításokat tartalmazó tényeket és bizonyítékokat a bejelentőnek kell szolgáltatnia. Ezzel szemben jelentős könnyebbséget jelent az Fttv. 14. §-ában foglalt rendelkezés, amely szerint a vállalkozás – az eljáró hatóság felhívására – a kereskedelmi gyakorlat részét képező tényállítás valóságát igazolni köteles. Ha a vállalkozás nem tesz eleget ennek a kötelezettségnek, úgy kell tekinteni, hogy a tényállítás nem felelt meg a valóságnak. Erre a vállalkozást a hatóság felhívásában figyelmeztetni kell.

Az eljáró hatóság megállapítása körében felmerülő – például a fent említett közérdek fennállása avagy fenn nem állása tekintetében mutatózó bizonytalanság miatt – esetleges kétség esetén a fogyasztóvédelmi hatóság előtti

³⁰ A Fővárosi Törvényszék K.702669/2022/6. számú határozata verseny ügyben hozott b/22-20/2022. számú közigazgatási végzés megtámadása tárgyában

³¹ Fttv. 10. § (1) bekezdés

³² Fttv. 11. § (1) bekezdés

³³ A Google tevékenységével összefüggésben lásd: Bassola Bálint - Csillik Kristóf (2024): Az Európai Bíróság Google Shopping ítéletének hullámai – új szempontok az érdemeket alapuló verseny vizsgálatához, *Magyar Jog*, 2024/12, 743-746.

eljárás kezdeményezése tűnik célravezetőnek, figyelemmel arra, hogy ha a fogyasztóvédelmi hatóság ellenőrzése során észlelt tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat ügyében vagy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának megsértése miatt benyújtott kérelem alapján az eljárás a Gazdasági Versenyhivatal hatáskörébe tartozik, a fogyasztóvédelmi hatóság a kérelmet, illetve az ügyben keletkezett iratokat – az ügyfél egyidejű értesítése mellett – haladéktalanul, de legkésőbb a jogsértő gyakorlat észlelésétől, illetve a kérelem megérkezését követő naptól számított harminc napon belül átteszi a Gazdasági Versenyhivatalhoz.³⁴

A két jogszabályon alapuló eljárások között szoros kapcsolatot az Fttv. 19. § c) pontja is deklarálja, amikor kimondja, hogy a kereskedelmi gyakorlat tisztességtelenségének megállapítására irányuló eljárásra az e törvényben meghatározott eltérésekkel a Gazdasági Versenyhivatal eljárása tekintetében a versenyfelügyeleti eljárásnak a Tpv-t-ben megállapított rendelkezéseit kell alkalmazni.

Fontos, hogy az Fttv. szerint eljárások nem zárják ki azt, hogy a sérelmet szenvedett fél a kereskedelmi gyakorlat tisztességtelenségére alapított polgári jogi igényét közvetlenül a bíróság előtt érvényesítse.³⁵

A továbbiakban ezt, vagyis a magánjogi jogérvényesítés lehetőségeit fogjuk megvizsgálni, egyfelől az Fttv-n, másfelől a Tpv-t-n, végül magán a Ptk-n alapuló jogalapok alkalmazásával.

2.3. Polgári jogi igényérvényesítés

2.3.1. Tpv-t. 6. §-ával kapcsolatos kereset

Ahogy fentebb azt már láthattuk, a Tpv-t. II. Fejezete rendelkezéseinek megsértése miatt nincs helye versenyfelügyeleti eljárás lefolytatásának, míg máshol a törvény kimondja, hogy a II. Fejezetben foglalt rendelkezések megsértése miatti eljárás lefolytatása a bíróság hatáskörébe tartozik.³⁶

Az érdekelt a keresetben:

- a. követelheti a jogsértés megtörténtének megállapítását,
- b. követelheti a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől,
- c. követelheti, hogy a jogsértő – nyilatkozattal vagy más megfelelő módon – adjon elégtételt, és szükség esetén a jogsértő részéről vagy költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak,
- d. követelheti a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását, továbbá a jogsértéssel előállított vagy forgalmazott áruk jogsértő jellegétől való megfosztását, vagy – ha ez nem lehetséges –

³⁴ Fttv. 20. § (1) bekezdés

³⁵ Fttv. 15. § (1) bekezdés

³⁶ Tpv-t. 86. § (1) bekezdés

megsemmisítését, továbbá az előállításra szolgáló különleges eszközök megsemmisítését,

- e. kártérítést és – személyiségi joga megsértése esetén – sérelemdíjat követelhet a polgári jog szabályai szerint, illetve
- f. követelheti, hogy a jogsértő szolgáltatson adatot a jogsértéssel érintett áruk előállításában, forgalmazásában résztvevőkről, valamint az ilyen áruk terjesztésére kialakított üzleti kapcsolatokról,
- g. a jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítését,
- h. a kizárólag vagy elsősorban a jogsértésre használt eszközök és anyagok, valamint a jogsértéssel érintett termékek lefoglalását, meghatározott személyeknek történő átadását, kereskedelmi forgalomból való visszahívását, onnan való végleges kivonását, illetve megsemmisítését, továbbá
- i. a határozatnak a jogsértő költségére történő nyilvánosságra hozatalát.

A g-h. pontokban foglalt lehetőségek kifejezetten a Tpvt. 6. §-ára alapított keresetindításhoz kapcsolódnak.³⁷

Ezen igényérvényesítési lehetőség választása esetén érdemes figyelemmel lenni arra, hogy a II. Fejezet rendelkezéseibe ütköző magatartásra hivatkozással a magatartás tanúsításától számított hathónapos elévülési határidőn belül indítható per; a magatartás tanúsításától számított három év eltelte után perindításnak nincs helye.³⁸

A vizsgálatunk tárgyát képező helyzetekhez hasonló esetekben nem tipikus, hogy a jogsértő önként felhagy a jogsértő magatartásával, ezért az elvülési határidő kevéssé hat nyomasztóan, figyelemmel arra, hogyha a kifogásolt magatartás folyamatos, az (1) bekezdés szerinti határidők számítása a magatartás abbahagyásakor kezdődik. Ha a kifogásolt magatartás azzal valósul meg, hogy valamely helyzetet vagy állapotot nem szüntetnek meg, a határidők számítása mindaddig nem kezdődik meg, amíg a helyzet (állapot) fennáll.³⁹

A II. Fejezetben írt rendelkezések megsértése miatt indított perek törvényszéki hatáskörbe tartoznak.⁴⁰

2.3.2. A Tpvt. 8. §-ára alapított kereset

Míg a Tpvt. II. Fejezetében írt rendelkezések sérelme esetén a versenyfelügyeleti eljárás helyett van helye a bíróság előtti perindításnak, addig ez a lehetőség a III. Fejezet – így témánk szempontjából relevanciával bíró 8. § – rendelkezéseinek megsértése esetén a versenyfelügyeleti eljárás mellett adott.

A Tpvt. 88/V. § (1) bekezdése szerint a Gazdasági Versenyhivatalnak a 44. § (2) bekezdésében megállapított, a 67. § (2) bekezdése alapján a közérdek érvényesítésére irányuló hatásköre nem zárja ki a III. Fejezetben foglalt

³⁷ Tpvt. 86. § (2)-(3) bekezdés

³⁸ Tpvt. 88. § (1) bekezdés

³⁹ Tpvt. 88. § (2) bekezdés

⁴⁰ Tpvt. 88. § (3) bekezdése

rendelkezések megsértésére alapított polgári jogi igények közvetlen bíróság előtti érvényesítését.

Tekintettel arra, hogy a Tpvt. a 6. §-ra alapított, kizárólagos bírósági hatáskörbe tartozó jogérvényesítés szabályait meghatározó XIV. Fejezettel ellentétben a 8. §-ra alapított magánjogi jogérvényesítés lehetőségéről rendelkező XIV/B. Fejezetben nem szabályoz a 8. § megsértésével kapcsolatos, bíróság által alkalmazható szankciókat, úgy tűnik, hogy ez esetben a magánjogi jogérvényesítés esetünkben csak kártérítés lehet a szerződésen kívüli károkozás szabályai szerint, illetve a személyiségi jogok megsértésének megállapítása esetén a Ptk. alapján alkalmazható jogkövetkezmények.

2.3.3. Az Fttv. szabályainak megsértésére alapított kereset

Álláspontunk szerint ugyanez a helyzet az Fttv. 15. § (1) bekezdése szerinti esetben, azaz a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlattal kapcsolatban indult (fogyasztóvédelmi vagy GVH által folytatott) hatósági eljárások melletti perindítás esetén.

2.3.4. A Ptk. 2:43. § f) pontjára alapított kereset

Ahogy fentebb már láttuk, a személyiségi jogok sérelmét jelenti különösen a névviseléshez való jog megsértése.⁴¹ A lehetséges jogkövetkezményeket illetően a legfontosabb szabályokat a következők.

Akit személyiségi jogában megsértenek, a jogsértés ténye alapján – az elévülési időn belül – az eset körülményeihez képest követelheti:

- a) a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- b) a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- c) azt, hogy a jogsértő adjon megfelelő elégtételt, és ennek biztosítson saját költségén megfelelő nyilvánosságot;
- d) a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését vagy jogsértő mivoltától való megfosztását;
- e) azt, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át javára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint.⁴²

Akit személyiségi jogában megsértenek, sérelemdíjat követelhet az őt ért nem vagyoni sérelemért.⁴³ A sérelemdíj fizetésére kötelezés feltételeire – különösen a sérelemdíjra köteles személy meghatározására és a kimentés módjára – a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni, azzal, hogy a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges.⁴⁴ A sérelemdíj mértékét a bíróság

⁴¹ Ptk. 2:43. f) pont

⁴² Ptk. 2:51. § (1) bekezdés

⁴³ Ptk. 2:52. § (1) bekezdés

⁴⁴ Ptk. 2:52. § (2) bekezdés

az eset körülményeire – különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértettre és környezetére gyakorolt hatására – tekintettel, egy összegben határozza meg.⁴⁵ Aki személyiségi jogainak megsértéséből eredően kárt szenved, a jogellenesen okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelheti a jogsértőtől kárának megtérítését.⁴⁶

2.4. Büntető feljelentés tétele

Amennyiben a fentebb leírtak szerint a Btk. 417. § (2) bekezdésében meghatározott bűncselekményre – fogyasztók megtévesztésének vétsége – utaló adatok merülnek fel, célszerű lehet büntető feljelentést tenni, már csak azért is, mert a büntetőügyekben eljáró hatóságoknak más hatóságokhoz és főleg az igényérvényesítő magánfélhez képest összehasonlíthatatlanul erősebb, hatékonyabb eszközei vannak a tényállás felderítésére.

A feljelentés megtételekor abból célszerű kiindulni, hogy hol található a jogsértő vállalkozás székhelye. A Btk. 417. § (2) bekezdésében meghatározott bűncselekmény nem tartozik a törvényszéki hatáskörbe utalt bűncselekményi körbe, ezért a járásbíróság hatásköre állapítható meg.⁴⁷ Figyelemmel kell ugyanakkor lenni arra, hogy a fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekményekre a törvényszék székhelyén lévő járásbíróság illetékességét állapítja meg.⁴⁸

Az ügyészség hatásköre és illetékessége főszabály⁴⁹ szerint igazodik a bíróságéhoz, feljelentést ugyanakkor a nyomozó hatóságnál célszerű tenni, hiszen azt az ügyészség is oda továbbítaná. Esetünkben a nyomozó hatóság a rendőrség, figyelemmel arra, hogy a Btk. 417. § (2) bekezdésében meghatározott bűncselekmény nem tartozik a Nemzeti Adó- és Vámhivatal nyomozati jogkörébe utalt bűncselekmények közé.

A Btk. 417. § (2) bekezdésében meghatározott bűncselekmény a rendőrkapitányság hatáskörébe tartozik.⁵⁰

A rendőrség illetékessége pedig a Rendőrség szervei illetékességi területének megállapításáról szóló 67/2007. (XII.28.) IRM rendelet 1. melléklete alapján határozható meg.

Nagyon fontos, hogy bár ahogy mondani szokták az internet nem felejt, mégis, mindenképpen szükséges és indokolt, hogy a témánk szerinti jogsértés észlelése esetén gondoskodjunk a jogsértés megtörténtét bizonyító hirdetések, weboldalak később is rekonstruálható, előhívható formában való megőrzéséről.

⁴⁵ Ptk. 2:52. § (3) bekezdés

⁴⁶ Ptk. 2:53. §

⁴⁷ a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) 19. §

⁴⁸ Be. 21. § (5) bekezdésének 13. pont

⁴⁹ Be. 29. § (1) bekezdés

⁵⁰ A Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 25/2013. (VI.24.) BM rendelet 2. § (5) bekezdés

Bírósági vagy más hatósági eljárás igényeit ugyanakkor nem fogja kielégíteni, ha az ilyen oldalakról egyszerű képernyőfotót vagy más jellegű másolatot készítünk mi magunk, mert az ilyen bizonyíték nem lesz hiteles. Mindezek miatt a jogsértést megvalósító hirdetést, weboldalt közjegyzői ténytanúsítás formájában szükséges rögzíttetni.

2.5. Hirdetés bejelentése a Google-nél

A teljesség kedvéért indokolt megemlíteni, hogy a jogsértő hirdetést akár a Google-nél is be lehet jelenteni, hiszen az már önmagában sérti a Google hirdetési irányelveit, ha egy weboldalhoz két fiókból adnak fel hirdetéseket. Márpedig, ha valaki a tárgyalathoz hasonló jogsértésre szánja el magát, bizonyos, hogy ezt nem a weboldal legális hirdetéseivel használt fiókból fogja megtenni, hanem egy másik e-mail címmel kifejezetten erre a célra létrehozott fiókból.

A problémát ezzel kapcsolatban az jelenti, hogy a hirdetés megjelenéséhez nem szükséges a hirdetés feladójának igazolnia a személyazonosságát (vállalkozás esetén céges iratok másolatával), csak akkor, ha erre a Google felszólítja. Amíg ez meg nem történik vagy a hirdetés bejelentése alapján indított ellenőrzési folyamat le nem zárul, a jogsértő szabadon visszaélhet az álfiókkal.

A tárgyalt jogsértő magatartás ütközhet a Google hirdetési hálózattal visszaélésre, hirdetésformátumokra és funkciókra, illetve a megtévesztésre vonatkozó hirdetés irányelveivel.

A Google a jogsértő fiókokat felfüggesztheti, szüneteltetheti, ez azonban nem jelent igazi jogvédelmet, mert nem biztos, hogy az álfiók kétséget kizáróan összekapcsolható lesz a jogsértő személyével, annak legális fiókjával, nem beszélve arról, hogy ha csak az álfiók felfüggesztése történik meg, semmi akadálya nincs a jogsértés folytatásának egy hasonló másik fiók létrehozásával.

További problémát jelent, hogy ez az eszköz – a fent részletezett szoft jellege mellett – az összes jogsértése nem is adhat megoldást, hiszen a metaadatokban meg valósított visszaéléseket nem kezeli.

Cégvezetőnk ugyanakkor – álláspontunk szerint – a fent részletesen vázolt jogi lehetőségek ismeretében komoly fegyverzettel tud szembeszállni a jogsértővel, könnyen lehet – amennyiben csak a jogsértés abbahagyására rábírás a cél –, hogy a fenti lehetőségek igénybevételét kilátásba helyező felszólító levél elegendő lehet a cél elérésére.

Források jegyzéke:

- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
- A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény

- A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény
- A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló T/5448. számú törvényjavaslat indokolása
- A Fővárosi Törvényszék K.702669/2022/6. számú határozata verseny ügyben hozott b/22-20/2022. számú közigazgatási végzés megtámadása tárgyában
- A gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény
- A Kúria Kf.37650/2018/5. számú határozata versenyügyben hozott közigazgatási határozat bíróság felülvizsgálata tárgyában
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- A Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 25/2013. (VI.24.) BM rendelet
- A Rendőrség szervei illetékességi területének megállapításáról szóló 67/2007. (XII.28.) IRM rendelet
- A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény
- A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény, valamint a Gazdasági Versenyhivatal eljárásaival összefüggő egyes törvényi rendelkezések módosításáról szóló 2013. évi CCI. törvény
- Bak Márton Ferenc - Bordás Péter (2024): *Reguláció – Dereguláció: Kihívások és lehetőségek a digitális piacok szabályozásában* In: Glavanits Judit és Szabó Tamás (szerk.): *Kiszolgáltatók csoportok a digitális világban*. Győr, Universitas-Győr Nonprofit Kft., 12-13.
- Barnóczki Dávid (2023): A nagy technológiai cégek versenyellenes gyakorlatai és hatalmuk visszaszorításának alternatívái. *Külügyi Műhely – Gyorselemzés sorozat*, 2023/2, 3-23.
- Bassola Bálint - Csillik Kristóf (2024): Az Európai Bíróság Google Shopping ítéletének hullámai – új szempontok az érdemeket alapuló verseny vizsgálatához, *Magyar Jog*, 2024/12, 743-746.
- BH2023.9. 213 eseti döntés
- Bordás Péter (2025): Az uniós versenyjog tagállami érvényesülésének kihívásai - Példák a Kúria közigazgatási ügyszakában hozott versenyjogi döntésekből. *Kúriai Döntések*, 2025/2, 380-385.
- Bordás Péter – Bak Márton Ferenc (2025): Trade War Or Market Regulation? The Challenges Of Regulating Digital Markets In The European Union. *Public Goods & Governance*, Vol. 10. No. 2025/1, 23-33.
- Kúria Gfv.30021/2024/6. számú határozata
- Kúria Gfv.30312/2018/16. számú, tisztességtelen piaci magatartás tárgyában született precedensképes határozata

- Magyar Büntetőjog I-III. – új Btk. – Kommentár a gyakorlat számára, frissítve: 2025. március 1.
- T/12790 számú törvényjavaslat indokolással

MEGÉRI? – A KOLLEKTÍV MUNKAJOG SZOCIÁLIS ÉS GAZDASÁGI ASPEKTUSAI*

Németh Tamás¹

A 21. században a munka világa gyorsabban változik, mint valaha. Digitalizáció, globalizáció, munkaerőpiaci rugalmasság – csupa olyan kifejezés, amely nem csupán a gazdasági elemzők szótárában szerepel, hanem egyre inkább beépül a hétköznapiakba is. A fejlődés mellett ugyanakkor megfigyelhetők gazdasági, demográfiai és szociális kihívások is. A kihívások között megtalálhatók az infláció és energiaválság által felerősített, tagállamok közötti gazdasági teljesítőképességből eredő különbségek kiegyenlítése, valamint az elöregedő társadalomban rejlő nehézségek, valamint olyan szociális fenyegetések is, amelyek katalizálják a társadalmi egyenlőtlenségeket és a szociális ellátórendszer jelen konstrukcióban történő fenntartását megkérdőjelelik. Ebben a folyamatosan alakuló környezetben egyre sürgetőbbé válik feltenni a kérdést, miszerint megéri-e fenntartani, fejleszteni, esetleg újragondolni a munka világát szabályozó rendszert. Ezen belül pedig az is kérdéses, hogy szükséges-e még a klasszikus értelemben vett munkajogot fenntartani és a kollektív munkajog intézményrendszerének van-e még jövője. Összességében: hová tart a munkavégzést szabályozó jogterület fejlődése?

1. A munkajog szerepe a munkaerőpiacon

A társadalom dolgozni képes és akaró része valamilyen úton-módon munkát vállal, legyen az polgári jogi jogviszonyok keretében, vagy munkajogi (tárgy értelmezve a fogalmat gondolva itt a közszolgálati, köztisztviselői, egészségügyi vagy egyéb speciális munkavégzési jogviszonyokra) jogviszony keretében végzi munkáját. A Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) mérései alapján Magyarországon 2025. február–áprilisi időszakban a foglalkoztatottak átlagos létszáma a 15–74 évesek körében 4 millió 673 ezer fő volt, 32 ezerrel kevesebb, mint egy évvel korábban. A férfiak körében a foglalkoztatottak száma 2 millió 482 ezer főre, a nőké 2 millió 191 ezer főre mérséklődött. A hazai elsődleges munkaerőpiacon 4 millió 503 ezer fő dolgozott, mely 34 ezerrel elmaradt az előző év azonos időszakában mért értéktől, míg a közfoglalkoztatottak létszáma 67 ezer, a külföldön dolgozóké

* DOI 10.21867/KjK/2025.3.3.

¹ Dr. Németh Tamás, doktorandusz, Debreceni Egyetem, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Gróf Tisza István Debreceni Egyetemért Alapítvány Kiválósági PhD Ösztöndíjasa. A Kulturális és Innovációs Minisztérium EKÖP-24-3-I Kódszámú Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból Finanszírozott Szakmai Támogatásával Készült. Pályázati azonosító: EKÖP-24-3-I-DE-165.

pedig 103 ezer fő volt.² A foglalkoztatottak száma a teljes munkaerőpiacon fellelhető akár munkajogi, akár polgári jogi jogviszonyban munkát végző személyt jelent. A munkaviszonyban tevékenykedő személyek száma a KSH legfrissebb mérései alapján 2025. május hónapjában 3 millió 849,6 ezer fő volt, a KSH módszertani értelmezése szerint ezen személyeknek a megnevezése az „alkalmazásban állók”.³

A fenti adatok alapján látható, hogy a munkaerőpiacon esetében a tágan értelmezett munkaviszonyban munkát végzők száma a teljes munkaerőpiaci foglalkoztatotti szám több, mint 80 %-át teszi ki Magyarországon, ez az Európai Unió további tagállamaiban hasonlóképpen alakul. A fentiekre tekintettel megállapítható, hogy a munkaviszonyban foglalkoztatott személyek száma jelentős mértékben azonosítható a munkaerőpiacon esetében fellelhető munkaerővel melynek okán a munkajogi szabályozás megerősítése és a munkaerőpiacon foglalkoztatáspolitikai eszközökkel történő formálása jelentőségéből nem veszített.⁴ Emellett a munkajogi szabályozás jelentős szerepet vállal a szociálpolitika alakításában, és a tágabb értelmezés folytán részét képezi mind a munkaerőpiaci szabályozásnak, mind pedig a szociális ellátórendszernek. A munkajog kettős jellege okán szükséges, hogy a szabályozás hangsúlya eltolódjon a piac és a jogrendszer működésének kölcsönhatására és együtt fejlődésére, valamint arra, hogy a munkajogi szabályozás *reflexív*⁵ legyen.⁶ A fentieket figyelembe véve szükséges rögzíteni, hogy a munkajog munkaerőpiacra gyakorolt hatásait – Deakin és Kun⁷ gondolataira építve – a három „K” szerint csoportosíthatjuk.

² KSH Gyorstájékoztató Foglalkoztatottság és munkanélküliség, 2025. április <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/fem/fem2504.html> (2025.07.17.)

³ KSH 20.2.1.47. Az alkalmazásban állók száma nemzetgazdasági áganként, havonta valamint havi és negyedévente kumulált* https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0197.html (2025. július 17.)

⁴ Jakab Nóra - Rab Henriett (2017): A munkajogi szabályozás foglalkoztatási viszonyokra gyakorolt hatása a szociális jogok és a munkaerőpiacon kapcsolatának függvényében. *Pro Futuro* 7, (1) (06), <https://www.proquest.com/scholarly-journals/munkajogi-szabalyozas-foglalkoztatasi-viszonyokra/docview/2548596223/se-2> (2025. július 17.) 27-29.

⁵A reflexív munkajogi szabályozásról lásd bővebben: Jakab Nóra-Rab Henriett.: i.m. 29-32., Wilthagen, Ton–Rogowski, Robert (eds.): *Reflexive Labour Law. Studies in Industrial Relations and Employment Regulation*. Kluwer, Deventer, Boston, 1994 WILTHAGEN, TON–ROGOWSKI, Robert: *Reflexive Labour Law. An introduction*. In: Wilthagen, T.–Rogowski, R. (eds.): *Reflexive Labour Law. Studies in Industrial Relations and Employment Regulation*. Kluwer, Deventer, Boston, 1994; Rogowski, Robert: *Industrial Relations, Labour Conflict Resolution and Reflexive Labour Law*. In: Wilthagen, T.–Rogowski, R. (eds.): *Reflexive Labour Law. Studies in Industrial Relations and Employment Regulation*. Kluwer, Deventer, Boston, 1994; Wilthagen, Ton: *Reflexive Rationality In The Regulation Of Occupational Health and Safety*. In: Wilthagen, T.–Rogowski, R. (eds.): *Reflexive Labour Law. Studies in Industrial Relations and Employment Regulation*. Kluwer, Deventer, Boston, 1994; Arthurs, Harry: *Corporate Self-regulation: Political Economy, State Regulation and Reflexive Labour Law*. In: Bercusson, Brian–Estlund, Cynthia (eds.): *Regulating Labour Law in the Wake of Globalisation. New Challenges, New Institutions*. Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2007, 19–36.

⁶ Jakab-Rab (2017): i.m. 29-34.

⁷ Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézete által szervezett „Munkajog, munkajogi szabályozás” címmel 2015. április 7-én megtartott kerekasztal-beszélgetés felvétele.

A hatásokat így kreálási, korrigálási és korlátozási funkciója alapján tudjuk csoportosítani. A munkajog így – a jogalkotói beavatkozás, valamint jogalkalmazói interpretáció körében – képes kreálni olyan szektorokban munkaerőt, ahol az hiányzik. Ezen felül képes korlátozni egy adott szektorban a megnövekedett felesleges munkaerő számát és képes korrigálni a szektorok közötti munkaerőeloszlást.⁸ E körben a munkajogot szükséges tágan értelmeznünk, ugyanis a valódi munkaerőpiaci lefedettség csak a foglalkoztatáspolitikai és a munkajoghoz tartozó egyéb, hatósági eljárásokra épülő szabályozórendszerek teljes eszköztárával lehetséges a munkaerőpiacra gyakorolt hatást ténylegesen elérni. A munkajog rendszerén belül ezen hatás esetében a kollektív munkajognak kiemelt szerep jut. A kollektív munkajog ugyanis nem más, mint a munkavállalók és munkáltatók közötti viszony magasabb, rendszerszintű, nem egyéni, hanem csoportérdekekre bontott szabályozása, és így a munkaerőpiacon fellelhető csoportok érdekvédelemért és akaratképzési eszköze.⁹ A kollektív munkajog rendszerébe tartozik – többek között – a szakszervezetek működése, a kollektív szerződések megkötése, a sztrájkjog gyakorlása és az érdekegyeztetés intézményrendszere.¹⁰

Az európai uniós jogalkotási folyamatokat tekintve megállapítható, hogy az Európai Unió a munkaerőpiac szabályozása körében fontos eszköznek tekinti a tagállamok kollektív munkajogi eszköztárát. Az Európai Unió újabb, munkajogi vonatkozású jogszabályaiban hangsúlyozza a kollektív munkajogi intézményrendszer használatának fontosságát, illetve a társadalmi szintű érdekegyeztetést fő szempontként emeli ki. Az európai uniós jogalkotási folyamatok közül szükséges kiemelni az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2041 irányelvét (2022. október 19.) az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekéről¹¹, amely elérendő célként a kollektív szerződéses lefedettség szintjét 80%-ban határozza meg a tagállamokban, valamint az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/2831 irányelve (2024. október 23.) a platformalapú munkavégzés munkafeltételeinek javításáról úgyszintén hangsúlyozza a kollektív munkajogi intézményrendszer fontosságát.¹² A fentiek alapján megállapítható, hogy a kollektív munkajog kiemelt szerepet tölt be a

https://www.youtube.com/watch?v=mcFAHjxoTfc&ab_channel=MTAT%C3%A1rsadalomtudom%C3%A1nyKutat%C3%B3k%C3%B6zpont (2025.06.29.)

⁸ Simon, Deakin (2016): *The Contribution of Labour Law to Economic Development and Growth*. Centre for Business Research, *Working Paper No. 478.*, University of Cambridge, March 2016. 9.

⁹ Kiss György (2002): Az egyéni és a kollektív akaratképzés dogmatikája és politikája a munkajogban, az alapjogok tükrében, *Jogtudomány Közlöny*, 2002/7-8, 324-326., 330.

¹⁰ Nádás György – Prugberger Tamás (2016): *Európai és magyar összehasonlító kollektív munkajog*. Wolters Kluwer, Budapest, 91–102.

¹¹ Lásd bővebben: Sipka Péter – Zaccaria Márton Leó (2022): Tisztességes munkáért méltányos bérezés kontra versenyképesség – az európai minimálbér-irányelv jelentősége és várható hatásai. *Munkajog*, 2022/4. szám.

¹² Lásd bővebben: Németh Tamás (2024): A platformmunkavégzés kollektív munkajogi vetületei. *Munkajog*, 2024/4. szám.

munkaerőpiac szabályozási eszközei között. Ezzel kapcsolatban érdemes annak elvi megalapozásával kapcsolatban az alábbi kérdéseket feltennünk.

2. A kollektív munkajog szociális jelentősége

Fel kell tennünk tehát a kérdést, hogy a kollektív munkajog használatát szociális szempontból megalapozhatjuk-e, azaz rendelkezik-e a kollektív munkajog olyan szociális jelentőséggel és jelleggel, amely kiemelt munkaerőpiaci eszközként történő alkalmazását igazolja?

A kollektív munkajog szociális megalapozottsága véleményem szerint egyértelműen megállapítható, és rendelkezik olyan jelentőséggel és jelleggel, amely indokolttá és szükségessé teszi kiemelt munkaerőpiaci eszközként való alkalmazását. Már a modern munkajog kialakulása óta világos, hogy a kollektív igényérvényesítés – különösen a munkavállalói oldal szociális deficitjeinek kiegyenlítésére – kulcsfontosságú funkciót tölt be.¹³ Ez a funkció napjainkban sem veszített aktualitásából, sőt a modern munkavégzési formák, mint például a platformalapú foglalkoztatás, a projektalapú vagy távoli munkavégzés újabb kihívásokat támasztanak, amelyek a hagyományos, egyéni jogérvényesítés eszközeivel nem minden esetben kezelhetők hatékonyan.

A kollektív munkajog nem csupán jogi konstrukció, hanem szociális eszköz is, hiszen a munkavégzéshez kapcsolódó garanciális jogok révén a munkavállalók alapvető érdekeinek védelmét szolgálja. Az e jogterülethez kapcsolódó szociális garanciák szintjének csökkentése – tipikusan dereguláció révén – nem pusztán jogpolitikai kérdés, hanem szociális kockázat is, amely a jobbiztonság gyengüléséhez, sőt a munkajog fokozatos eltűnéséhez vezethet.¹⁴ A kollektív munkajog szociális jelentősége tehát nemcsak történeti és elvi síkon megalapozott, hanem a jelen kor munkapiaci viszonyaiban is praktikus és szükségszerű. A kollektív igényérvényesítés biztosítja azt az állandóságot és védelmi funkciót, amely a változó munkakörülmények közepette is stabil megoldásokat képes nyújtani a munkavállalók szociális kiszolgáltatottságának mérséklésére. Ahogy Zaccaria gondolatai is utalnak rá: „ez az eszköz időtálló megoldást kínál az állandó változásban”.¹⁵ Összességében tehát a válasz egyértelműen igen: a kollektív munkajog szociális szinten teljes mértékben megalapozott, és sajátos természete okán kiemelt munkaerőpiaci eszközként való alkalmazása nemcsak indokolt, hanem valóban szükséges is.

¹³ Kiss György (2010): *Alapjogok kollíziója a munkajogban*, Pécs, 564.

¹⁴ Zaccaria Márton Leó (2021): *Idejélmúlt koncepció vagy garanciális minimum? Avagy a munkavállalói alapjogok érvényesülése az uniós és a magyar jogban*. HVG-ORAC, Budapest, 11–13.

¹⁵ Zaccaria (2021): i.m., 11–13.

3. A kollektív munkajog gazdasági jelentősége

A kollektív munkajog szociális jelentőségén kívül fontos annak gazdasági oldala is. Gyakori érv ugyanis, hogy a kollektív munkajog túl „drágává” teszi a foglalkoztatást, csökkenti a versenyképességet, ezzel szemben ugyanakkor fontos hangsúlyoznunk, hogy a kollektív munkajog nem csupán költség, hanem befektetés is.¹⁶ A stabil, kiszámítható munkajogi környezet növeli a termelékenységet, erősíti a munkavállalók elkötelezettségét és csökkenti a fluktuációt. Ezen felül a kollektív munkajog által betöltött érdekegyeztető funkció lehetővé teszi, hogy a foglalkoztatás rugalmas, a modern munkavégzési formák által generált munkajogi anomáliákhoz alkalmazkodni képes jogviszonyokat teremtsen. Álláspontom szerint a kollektív munkajog gazdaságilag hasznos, egyben lehetőséget biztosít arra, hogy a felek közötti kooperáció a munkaviszonyokban elérhető termelékenység legmagasabb szintjét hozza, amely gazdaságilag feltétlen hasznosnak tekintendő. Ezen felül a kollektív alkufolyamat a munkaadók számára is jó lehetőség, hiszen egy körültekintően kidolgozott kollektív szerződés segíthet az egységesítésben, a belső szabályzatok átláthatóságának megerősítésében, és akár versenyelőnyt is jelenthet a munkaerő megtartásában.¹⁷

4. Szabályozási modellek – összegzés

Az Európai Unió egyre aktívabb szereplője a munkajog formálásának, ugyanakkor a kollektív munkajog szabályozása továbbra is elsősorban tagállami hatáskörben marad. Ennek oka, hogy a munka világát erősen befolyásolja az adott ország gazdasági szerkezete, történelmi hagyományai, kultúrája. Ez a sokféleség azonban komoly kihívásokat is tartogat. Az európai uniós szintű irányelvek gyakran csak kereteket adnak, miközben a tagállamok végrehajtása rendkívül eltérő. Például a szakszervezeti szervezettség aránya országonként radikálisan eltér – míg a skandináv országokban ez 60–80%¹⁸, Magyarországon alig éri el a 20%-ot¹⁹.

E tagállami differenciák érzékeltetésére a kollektív munkajog eltérő európai szabályozási modelljei talán a legalkalmasabbak a következők szerint. Saját

¹⁶ Rab Henriett - Zaccaria Márton Leó (2018): Kollektív munkajog a munkavállalói érdekvédelem és munkáltatói hatékonyság szolgálatában a HR szempontjaira tekintettel*, *JURA*, 2018/1., 120-133.

¹⁷ Sipka Péter – Németh Tamás (2024): A kollektív szerződéssel módosítható Mt.-szabályok köre és jelentősége, <https://jogaszvilag.hu/cegvilag/a-kollektiv-szerzodes-sel-modosithato-mt-szabalyok-kores-jelentosege/> (2025.04.06.)

¹⁸ Lásd az OECD mutatókat: [https://data-explorer.oecd.org/vis?df\[ds\]=DisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD_TUD_CBC%40DF_CBC&df\[ag\]=OECD.ELS.SAE&dq=...&pd=2000%2C&to\[TIME_PERIOD\]=false&vw=tb](https://data-explorer.oecd.org/vis?df[ds]=DisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_TUD_CBC%40DF_CBC&df[ag]=OECD.ELS.SAE&dq=...&pd=2000%2C&to[TIME_PERIOD]=false&vw=tb) (2025.07.17.)

¹⁹ Gyulavári Tamás – Kártyás Gábor (2024): *Árnyékjelentés a kollektív szerződés magyar szabályozásáról: Javaslatok a 2022/2041/EU irányelvben előírt akciótervhez*, Budapest, Magyarország: Friedrich-Ebert-Stiftung, , 8-15.

felosztásom szerint a szabályozási modelleket központi igazgatási modellre és szociális partneri modellre tudom osztani. A központi igazgatási modell (tripartit vagy neokorporatív típusú modell) esetében a szabályozás főként törvényi és rendeleti úton történik. Az állam központi szerepet vállal a munkafeltételek alakításában, erőteljesen alkalmazva a foglalkoztatáspolitikai eszközöket.²⁰ Ebben a rendszerben a minimálbér szabályozása is szigorúan központi irányítás alatt áll, így biztosítva az egységes alapfeltételeket a munkavállalók számára. Ugyanakkor jellemző a gyenge ágazati egyeztetés, vagyis az egyes ágazatok szereplői – így például munkáltatók és munkavállalói képviselők – korlátozott beleszólással bírnak a szabályozásba. Ez a modell gyakran rugalmasabb a kormányzati döntéshozás szempontjából, de hátránya lehet, hogy kevésbé reflektál az egyes ágazatok sajátos szükségleteire.²¹

Ezzel szemben a szociális partneri modell (bipartit típusú modell) a társadalmi párbeszédre és az érdekegyeztetésre épít. Ebben a rendszerben az ágazati egyeztetés kiemelt szerepet kap, és a döntéshozatal során gyakoriak a társadalmi egyeztetések.²² A kollektív szerződéses lefedettség magas, ami azt jelenti, hogy a munkavállalók jelentős része részesül a kollektív alku eredményeiből. A szakszervezetek ebben a modellben meghatározó szerepet játszanak: nemcsak a munkavállalók érdekeinek képviselőit látják el, hanem aktívan részt vesznek a jogalkotási és szabályozási folyamatokban is. Ez a modell a demokratikus részvételre és a konszenzusos döntéshozatalra épül, ami hosszabb távon stabilabb munkaügyi kapcsolatokat eredményezhet.²³

Összességében elmondható, hogy a központi igazgatási modell inkább az erős állami irányításra épít, míg a szociális partneri modell a társadalmi partnerek közötti együttműködésre és a kollektív alku rendszerére helyezi a hangsúlyt. Mindkét modellnek megvannak a maga előnyei és hátrányai, és egy adott ország munkaerőpiaci helyzetétől, intézményi kultúrájától, valamint gazdaságpolitikai viszonyaitól függ, hogy melyik modell válik dominánssá.

A fenti kérdéskört illetően Magyarországon egy világos, következetes szabályozási modell kialakítása még várat magára. A rendszerváltás utáni évek többféle irányba indították el a hazai kollektív munkajogot, de a szakszervezeti gyengeség és a munkáltatói részvétel alacsony szintje máig akadályozza a valódi fejlődést.²⁴ Ezzel kapcsolatban érdemes kiemelni, hogy a kollektív

²⁰ Ladó Mária (1999): Munkaügyi kapcsolatok, szociális párbeszéd – nemzetközi tapasztalatok. In: *Érdekegyeztetési modellek és a szociális párbeszéd Európában* (szerk.: Lux Judit). Friedrich Ebert Alapítvány, Szakszervezeti Projekt., 19.

²¹ László Gyula – Sipos Norbert (2023): *Társadalmi párbeszéd, avagy a munkaügyi kapcsolatok makroszintje*. Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634549055> Letöltve: https://mersh.hu/dokumentum/m1094tp_48/#m1094tb_46_p7 (2025. július 17.)

²² Lásd bővebben: Turner Lowell (1997). *Negotiating the new Germany: can social partnership survive?* Cornell University Press.

²³ László–Sipos (2023): i.m.

²⁴ Szabó Imre Szilárd (2021): *A szakszervezet jogállása a magyar munkajogban*. Ph.D. diss., University of Pécs (Hungary) 41-46., Gyulavári–Kártyás (2024): i.m., 8-10.

munkajog jövője nem magától értetődő. A globalizáció, a digitális platformmunka, az atipikus foglalkoztatási formák (pl. távmunka, gig economy) új kérdéseket vetnek fel. Hogyan lehet hatékony érdekképviselőt biztosítani olyan munkavállalóknak, akik nem is találkoznak egymással? Milyen szerepet játszanak az algoritmusok, a mesterséges intelligencia a munka megszervezésében? Megítélésem szerint e kihívások nem teszik feleslegessé a kollektív munkajogot, épp ellenkezőleg: még fontosabbá teszik annak újragondolását, adaptálását.²⁵ Ahogy a jelen tanulmány rámutat, a jövő munkajoga nem lehet csupán védekező, reaktív szabályrendszer, mivel a kollektív munkajogi szabályrendszer képes a munkaerőpiaci adottságokhoz kapcsolódóan formálni a munkavégzésre irányuló jogviszonyokat, illetve gazdasági és szociális szempontból fontos, hogy a szociális partnerek (a munkáltatók és a munkavállalók) milyen keretek között képesek munkavégzésre. Proaktív, stratégiai gondolkodásra van szükség – mind jogalkotói, mind munkaadói és munkavállalói oldalon.²⁶ Fel kell tehát tennünk a fő kérdést, hogy megéri-e?

A válasz a címben feltett kérdésre – „Megéri?” – egyértelműen igen, de nem minden áron és nem minden formában. A kollektív munkajog nem nosztalgikus relikvia, hanem egy olyan eszköztár, amely a társadalmi igazságosságot és a gazdasági hatékonyságot egyszerre szolgálhatja. Ehhez azonban elengedhetetlen a párbeszéd, a tudatosság és a közös felelősségvállalás, valamint az, hogy a tagállamok a különböző munkaerőpiacoknak és gazdasági felépítéseknek megfelelő megoldást válasszák és támogassák. A megfelelő eszköz és megoldás megtalálása során pedig álláspontom szerint nem szükséges az alternatív eszközöktől és a „soft law” megoldásoktól sem elzárkózni, ugyanis azok bizonyos tagállamok esetében – ahol a kollektív szerződéses lefedettség szintje alacsony és nem rendelkezik a tagállam megfelelő kollektív hagyományokkal – célravezetőbb lehet, mint a klasszikus érdekegyeztetési eszközök használata. Álláspontom szerint ezzel előmozdítható a munkajog reflexív funkciójának alkalmazása, amely a 21. századi kihívások és tagállamok közötti, valamint társadalmon belüli feszültségek közepette felértékelődni látszik.

Források jegyzéke:

- Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézete által szervezett „Munkajog, munkajogi szabályozás” címmel 2015. április 7-én megtartott kerekasztal-beszélgetés felvétele. https://www.youtube.com/watch?v=mcFAHjx0Tfc&ab_channel=MTA T%C3%A1rsadalomtudom%C3%A1nyiKutat%C3%B3k%C3%B6zpont (2025.06.29.)

²⁵ Gyulavári–Kártyás (2024): i.m. 5-7.

²⁶ Jakab-Rab (2017): i.m. 29-34.

- Gyulavári Tamás – Kártyás Gábor (2024): *Árnyékjelentés a kollektív szerződés magyar szabályozásáról: Javaslatok a 2022/2041/EU irányelvben előírt akciótervhez*, Budapest, Magyarország; Friedrich-Ebert-Stiftung, 8-15.
- Jakab Nóra - Rab Henriett (2017): A munkajogi szabályozás foglalkoztatási viszonyokra gyakorolt hatása a szociális jogok és a munkaerőpiac kapcsolatának függvényében. *Pro Futuro* 7, (1) (06), 27-29.
- Kiss György (2002): Az egyéni és a kollektív akaratképzés dogmatikája és politikája a munkajogban, az alapjogok tükrében, *Jogtudomány Közlöny*, 2002/7-8, 324-326., 330.
- Kiss György (2010): *Alapjogok kollíziója a munkajogban*, Pécs, 564. real.mtak.hu/25691/1/alapjogok_kollizioja_a_munkajogban.pdf (2025.04.06.).
- KSH 20.2.1.47. Az alkalmazásban állók száma nemzetgazdasági áganként, havonta valamint havi és negyedévente kumulált https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0197.html (2025.07.17)
- KSH Gyorstájékoztató Foglalkoztatottság és munkanélküliség, 2025. április <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/fem/fem2504.html> (2025.07.17)
- Ladó Mária (1999): Munkaügyi kapcsolatok, szociális párbeszéd – nemzetközi tapasztalatok. In: *Érdekegyeztetési modellek és a szociális párbeszéd Európában* (szerk.: Lux Judit). Friedrich Ebert Alapítvány, Szakszervezeti Projekt., 19.
- László Gyula – Sipos Norbert (2023): *Társadalmi párbeszéd, avagy a munkaügyi kapcsolatok makroszintje*. Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634549055> Letöltve: https://mersz.hu/dokumentum/m1094tp__48/#m1094tb_46_p7 (2025.07.17.)
- Nádas György – Prugberger Tamás (2016): *Európai és magyar összehasonlító kollektív munkajog*. Wolters Kluwer, Budapest, 91–102.
- Németh Tamás (2024): A platformmunkavégzés kollektív munkajogi vetületei, *Munkajog*, 2024/4. szám.
- OECD mutatók: [https://data-explorer.oecd.org/vis?df\[ds\]=DisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD_TU_D_CBC%40DF_CBC&df\[ag\]=OECD.ELS.SAE&dq=..&pd=2000%2C&to\[TIME_PERIOD\]=false&vw=tb](https://data-explorer.oecd.org/vis?df[ds]=DisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_TU_D_CBC%40DF_CBC&df[ag]=OECD.ELS.SAE&dq=..&pd=2000%2C&to[TIME_PERIOD]=false&vw=tb) (2025.07.17.)
- Rab Henriett - Zaccaria Márton Leó (2018): Kollektív munkajog a munkavállalói érdekvédelem és munkáltatói hatékonyság szolgálatában a HR szempontjaira tekintettel, *JURA*, 2018/1., 120-133.

- Simon, Deakin (2016): The Contribution of Labour Law to Economic Development and Growth. Centre for Business Research, *Working Paper No. 478.*, University of Cambridge, March 2016. 9. p.
- Sipka Péter – Németh Tamás (2024): A kollektív szerződéssel módosítható Mt.-szabályok köre és jelentősége, <https://jogaszvilag.hu/cegvilag/a-kollektiv-szerzodessel-modosithato-mt-szabalyok-kore-es-jelentosege/> (2025.04.06.)
- Sipka Péter – Zaccaria Márton Leó (2022): Tisztességes munkáért méltányos bérezés kontra versenyképesség – az európai minimálbér-irányelv jelentősége és várható hatásai. *Munkajog*, 2022/4. szám.
- Szabó Imre Szilárd (2021): A szakszervezet jogállása a magyar munkajogban. Ph.D. diss., University of Pécs (Hungary), 41-46.
- Turner Lowell (1997). *Negotiating the new Germany: can social partnership survive?* Cornell University Press.
- Zaccaria Márton Leó (2021): *Idejétmúlt koncepció vagy garanciális minimum? Avagy a munkavállalói alapjogok érvényesülése az uniós és a magyar jogban.* HVG-ORAC, Budapest, 11–13.

A BÍRÓSÁGI VÉGREHAJTÁSI ELJÁRÁS ALAPELVEINEK ÉRVÉNYESÜLÉSE AZ INGATLAN-VÉGREHAJTÁSBAN*

Pinczés Tibor¹

A bírósági végrehajtási eljárás megkerülhetetlen szerepet tölt be nemcsak a nemperes eljárások rendszerében, hanem azon túl is. Ennek számos indoka van. Ilyen például a jogerős bírósági határozatok kikényszeríthetősége, a hitelezők védelme – természetesen az adósok kiszolgáltatottságának, fizetőképtségének elkerülése mellett -, az állami kényszer kizárólagosságának, monopóliumának megtartása. Többek között az eljárás lényege ezek mellett leegyszerűsítve a következőképpen foglalható össze: a követelést teljesíteni kell.

Ezt azonban egy demokratikus jogállami rendszerben megfelelő keretek közé kell szorítani, a visszaélések – lásd önkényes igényérvényesítés - és az egyensúlytalanság – lásd a gazdasági viszonyokban beálló hiányok a nemteljesítés esetén - kialakulásának elkerülése végett.

Napjaink felgyorsult világában, ahol a változás szinte folyamatos, annak volume pedig erősen változó, fontos, hogy minden feltételnek és igénynek megfelelő szabályozási rendszer alakuljon a bírósági végrehajtási eljárás jogszabályi környezetében is. Úgy gondolom, mindez egy stabil és megfontolt alapelvi egységen tud kiteljesedni.

Nem véletlen tehát, hogy jelen dolgozat a bírósági végrehajtási eljárás legfontosabb alapelveire fókuszál, vizsgálva azok erejét, súlyát és alkalmazhatóságát, különös tekintettel az ingatlan-végrehajtásra.

1. Az alapelvekről

Az alapelvek jelentősége több szempontból is megkerülhetetlen, de talán az egyik legfontosabb ismérvük jelen témára vonatkozóan az, hogy egyfajta hidat képeznek az alkotmányosság (alkotmányjog) és a bírósági végrehajtási eljárásra vonatkozó részletszabályok között. *Miért fontos ez?*

Egyrészt a demokratikus jogállami berendezkedés kialakítása, fenntartása és a gyakorlatban alkalmazása szempontjából², ahol is egyértelműen kirajzolódik, hogy a jogszabályok mögött, a jogalkotói szándék nem rest mellőzni azok

* DOI 10.21867/KjK/2025.3.4.

¹ Dr. Pinczés Tibor, doktorandusz, Debreceni Egyetem, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

² Rácz Attila (2002): Alkotmányos alapelvek és a bírósági szervezet vitakérdései. Jogtudományi Közlöny. 2002., 2002/9. sz., 373.: „A polgári átalakulás idején az igazságszolgáltatás szervezetét olyan elvekre kívánták építeni, amelyek azóta is időtállóan bizonyultak. Napjainkban is általában a bírói igazságszolgáltatás, az egységes bírósági rendszer, a demokratikus igazságszolgáltatás, továbbá a bírói függetlenség biztosításának követelménye a bírósági szervezet meghatározó jelentőségű alkotmányos alapelve.”

alkotmányos jegyeit, feltételeit. Ebből kifolyólag visszanéz ránk az egyes szabályozások mögül az alkotmányos erő, az alkotmányos értékrend.

Másrészt az alapelveknek két fő funkciója: a jogszabály értelmezést segítő, valamint a joghézagpótló funkció. Előbbi esetét az Alaptörvény is deklarálja a 28. cikkében azzal, hogy *a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik.*³ Ebből pedig az következik, hogy a végrehajtási perek során is fennáll annak a lehetősége, hogy az eljáró bíróság ezt a funkcióját alkalmazza az alapelveknek.

Utóbbi esete, egy ritkább, de semmiképpen sem elhanyagolható esetre vonatkozik – kiemelve a már korábban leírt felgyorsult világ esetleges következményeként –, jelesül arra, amikor az írott jogszabályok közül nincs konkrét, vonatkozó rendelkezés a fennálló élethelyzetre.

Levetítve a bírósági végrehajtási eljárásra, viszonylag szűk körben tud érvényesülni, mivel, hogy a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (továbbiakban: Vht.) kódex jellege szinte kizárja ennek a lehetőségét. Mégis, hipotetikusán megközelítve a következő esettel lehetne szemléltetni a joghézagpótló funkciót: *adott egy új, még jogi szabályozás alá nem eső pénzügyi eszköz⁴, amelyet az önálló bírósági végrehajtónak le kell foglalnia, akkor felmerül a kérdés, hogy mire hivatkozva teheti ezt meg.* Ebből kiindulva pedig egyértelművé válik, hogy a Vht. 7. § rendelkezései megkerülhetetlen szerepet töltenek be.⁵

A hipotetikus példa mellett egy konkrét eset is tudja szemléltetni a nem megfelelő szabályozottság, illetve ennek okán kialakuló nem feltétlen egységes joggyakorlat következményeit. A Vht. 4. §-a kimondja a bírósági végrehajtás elsőbbségét arra az esetre nézve, ha az adós tulajdonát képző dolgot (ingó, ingatlan, követelés, jog) közigazgatási eljárás és bírósági végrehajtás során is lefoglalták.⁶ Alapvetően a törvény részletesen határozza meg a két hatóság eljárásnak kereteit, a gyakorlatban azonban ez mégsem egyértelmű, hiszen könnyen kialakulhat kettős végrehajtás: *A magyar végrehajtási jogban alapvető követelmény a kettős végrehajtás elkerülése, de ebben az esetben gyakorlatilag pont ez történne. Egy adóssal szemben, ugyanazon követelés behajtására, párhuzamosan, kettő szerv foganatosítana végrehajtást. Ez az indok is sokkal inkább amellől szól, hogy a Vht. 4. § alapú eljárások esetében az önálló bírósági végrehajtó szerepe csak a lefoglalt vagyontárgy értékesítésére terjed ki, de a közigazgatási szerv ezen idő alatt (pl. az árverés ideje alatt) is*

³ Magyarország Alaptörvénye 28. cikk

⁴ Összevethető egy olyan helyzettel is, amikor az adósnak olyan rendszeres jövedelmét érinti a végrehajtási cselekmény, amely nincs a taxatív törvényi felsorolásban.

⁵ A törvényi rendelkezés ugyanis taxatív felsorolást alkalmaz, azzal, hogy az adós vagyontárgyai között sorrendiséget állít fel az adós lefoglalható vagyonelemei között.

⁶ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 4. §

gyakorolhatja többletjogosultságait. Így a párhuzamos végrehajtás csak átmeneti jellegű.⁷

A felhozott példákon keresztül azt szerettem volna érzékeltetni, hogy az alapelvek funkciói nemcsak az eljárással érintett felek viszonyát – leginkább adós és hitelező, meghatározott esetekben a zálog jogosult is -, hanem a végrehajtási perek során eljáró bíróságot és a nemperes eljárást lefolytató önálló bírósági végrehajtót is érintik.

Ezzel pedig az alfejezet elején feltett kérdésre több síkon – mind elméleti, mind gyakorlati síkon is választ kaphatunk.

2. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény és az alapelvek viszonya

Joggal merülhet fel a kérdés, hogy adott törvény, hogyan kívánja az alapelvek létjogosultságát, fontosságát kiemelni. Adott esetben a preambulum már kifejezésre juttatja, hogy a jogalkotó milyen szándékok által vezérelve alkotta meg a törvényt, jogszabályt.⁸ Ez már önmagában is segítheti az alapelvek által betöltött funkciók megvalósulását. A Vht. azonban ettől eltérő, hiszen preambulummal nem rendelkezik, azonban megfogalmaz alapelveket. A következő alcím ezt hivatott részletezni.

A már kifejtett jogrendszerben betöltött meghatározó szerep azt feltételezheti, hogy az alkotmányos alapelvek mellett, speciális az adott jogterületre (eljárásra) vonatkozóan is megfogalmazásra kerülnek alapelvek a Vht.-ban. Ez természetesen így van, és véleményem szerint erre, mármint az alapelvek meghatározására megfelelő módon kerül sor. *Mire alapozható ez az állítás?*

Fontos kiinduló pont, hogy a bírósági végrehajtási eljárás a jogállamiság fenntartásának eszköze. Ezt az állítást a 46/1991. (IX. 10.) számú Alkotmánybírósági határozatra alapozom azzal, hogy *[a] bírósági határozatok tiszteletben tartása, a jogerős bírósági döntések teljesítése - akár jogszerű kényszerítés árán is - a jogállamisággal kapcsolatos alkotmányos értékekhez tartozik. [...] Ha ugyanis a végrehajtási rendszer gyenge és könnyen kijátszható,*

⁷ Wopera Zsuzsa – Gyovai Márk (szerk.) (2019): *Kézikönyv a bírósági végrehajtás foganatosításához*. Budapest: Wolters Kluwer Kft.

⁸ Lásd: A lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény preambuluma: A Magyarországon működő vallási közösségek a társadalom kiemelkedő fontosságú értékhordozó és közösségteremtő tényezői, amelyek hitéleti tevékenységük mellett, nevelési, oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, valamint kulturális, környezetvédelmi, sport- és más tevékenységükkel, valamint a nemzeti tudat ápolásával is jelentős szerepet töltenek be az ország és a nemzet életében. Magyarország elismeri és támogatja a külföldi magyar közösségek életében meghatározó szerepet játszó vallási közösségek tevékenységét is.

*ez óhatatlanul a bírósági határozatok lebecsüléséhez, jogbizonytalansághoz, a jogtudat romlásához, a jogállamiság sérelméhez vezet.*⁹

Ennek fenntartása azonban nem valósulhat meg más jogainak aránytalan csorbításával. Jelen esetben ez azt jelenti, hogy annak ellenére, hogy a követelést teljesíteni kell, az nem valósulhat meg az adós teljes ellehetetlenítésével. Erről a Vht. gondoskodik az arányosság, valamint a fokozatosság alapelveinek meghatározásával.¹⁰

A jogalkotó ugyanis a Vht. 7. § rendelkezéseiben, különös tekintettel az (1) és (2) bekezdésekre lényegében azt fogalmazza meg, hogy a végrehajtást az adós vagyónára nézve fokozatosan lehet alkalmazni: *A Vht. 7. § (1)-(2) bekezdése a végrehajtási eljárásban végrehajtás alá vonható vagyontárgyak tekintetében állít fel egy bizonyos sorrendiséget, a végrehajtási kényszer fokozatos alkalmazása érdekében. A Vht. 7. § (1) bekezdése elsődlegesen az adós pénzeszközeinek, illetve rendszeres jövedelmének végrehajtás alá vonását rendeli el.*¹¹

Az alapelvől tehát kitűnik, hogy az egyes vagyontárgyak között a maga a törvény priorizált sorrendet állít, hiszen *a végrehajtást elsősorban a jövedelem csökkentése, és nem a már meglévő vagyontárgyak elvonása révén biztosítja*¹² a jogalkotó. Ezzel egyúttal védi a jogalkotó az adós tulajdonhoz fűződő jogát, hiszen *a végrehajtást elsősorban a jövedelem csökkentése, és nem a már meglévő vagyontárgyak elvonása révén biztosítja.*¹³

Érdeemes a tulajdonjoghoz kapcsolódóan megjegyezni, hogy a magyar gazdasági felfogás – különösen az ingatlanpiaci viszonyokat, ahhoz kapcsolódó ügyleteket és az állami hozzáállást figyelembe véve - tulajdonjog alapú. Ennek az állításnak a manifesztuma az Alaptörvény rendelkezése¹⁴, valamint az ezzel összhangban álló, vonatkozó Vht. rendelkezések is.¹⁵

Természetesen ez még nem minden. A jogalkotó a végrehajtást kérő lehetőségeit is korlátozza. A vonatkozó 8. §-ban a törvény a következőt deklarálja: *A bíróság a végrehajtási kényszer arányos, illetőleg fokozatos alkalmazása céljából a végrehajtást kérő rendelkezésétől az adós érdekében eltérhet.*¹⁶ Ez az általános meghatározás több szempontból is fontos. Egyrészt

⁹ 46/1991. (IX. 10.) számú Alkotmánybírósági határozat.

¹⁰ Vht. 7. § rendelkezései

¹¹ Pomeisl András (2021): *Alapvető rendelkezések*. In: Gelencsér Dániel–Udvarny Sándor (szerk.): A bírósági végrehajtásról szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja. HVG-ORAC, Budapest, 2021., 65.

¹² Poemisl (2021): i.m., 65.

¹³ Poemisl (2021): i.m., 65.

¹⁴ Magyarország Alaptörvénye XIII. cikk (1): Mindenkinnek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez, valamint a készpénzzel történő fizetéshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.

¹⁵ V.ö.: Vht. 139. § (1) A végrehajtó a lefoglalt ingatlan értékesítése iránt a végrehajtást kérő kérelmére akkor intézkedhet, ha a 7. § (2) bekezdése szerint a követelés viszonylag rövidebb időn belüli behajtása másképpen nem lehetséges, és a végrehajtási jog bejegyzéséről szóló határozatnak a végrehajtó részére történt kézbesítésétől számított 45 nap vagy a 138/C. § szerinti tájékoztatástól számított 60 nap eltelt.

¹⁶Vht. 8. § (2)

egyértelműsíti, hogy a végrehajtást kérőnek jogosultsága az adós vagyontárgyai közötti differenciálás a követelés végrehajtása (kielégítése) tekintetében.¹⁷ Másrészt pedig annak egyúttal gátat szab, ezzel megteremtve az alaptörvényi követelményeknek való megfelelést. A Vht. tehát kimondja az arányosság és a fokozatosság elvét, és konkrét rendelkezéseket is meghatároz azok betartása végett.

Összegezve tehát elmondható, hogy dogmatikai szempontból az arányosság és a fokozatosság elve explicit módon jelenik meg a Vht.-ban. Nem megkérdőjelezhető módon az adós védelme olvasható ki a vonatkozó törvényi rendelkezésekből azzal, hogy a végrehajtást kérőnek a jogait arányos és megfontolt módon korlátozza a kielégítés elérésének tekintetében. Fontos, hogy az adós mindenkori fizetőképességének a megtartása is érvényesülni tud ezáltal.

3. Az arányosság és fokozatosság alapelveinek érvényesülése az ingatlan-végrehajtás során

Az ingatlan-végrehajtás mint vagyonelevonó cselekmény ultima ratio jelleggel alkalmazott végrehajtási cselekmény.¹⁸ Ebből az állításból sok minden olvasható ki. Egyrésztől a jogalkotó kiemeli az ingatlan meghatározó szerepét az adós vagyontárgyai között azzal, hogy csak meghatározott feltételek mellett lehet a kielégítés tárgyává tenni. Másrészt pedig kifejezésre juttatja azt, hogy elsősorban az adós más vagyonelemeiből kell kielégíteni a hitelezőt. *Hogyan részletezhető ez dogmatikai szempontból?*

A Vht. következetesen fogalmaz. Mindenekelőtt az ingatlannal kapcsolatos végrehajtási cselekményt két mozzanatra kell bontani, jelesül a lefoglalásra és az értékesítésre. Ennek a jelentősége a követelés kielégítésének a biztosításában keresendő, egyszerűbben fogalmazva: az önálló bírósági végrehajtó az adós tulajdonában lévő ingatlant a törvény által meghatározott feltételek fennállása¹⁹ esetén lefoglalhatja, így a követelés kielégítése – nagy valószínűséggel – fedezettebbé válik. Tehát egyfajta biztosítási szerepet tölt be a lefoglalás. Ez az a pont, amikor az arányosság és fokozatosság elve megjelenik, hiszen egyfelől a végrehajtást kérő szándéka is érvényesül, másfelől az adós nem lehetetlenül el a teljesítésben. Érdeemes azonban megjegyezni, hogy ez nem jelent teljes

¹⁷ Vht. 8. § (1): A jogalkotó egyértelműen fogalmaz erre nézve: E törvény keretei között a végrehajtást kérő rendelkezésétől függ, hogy az adós milyen jellegű vagyontárgyából kívánja követelésének végrehajtását.

¹⁸ Petkó Mihály (2017): A végrehajtás fokozatosságából eredő következtetések az ingatlan átvétel intézményével kapcsolatban. *Gazdaság és Jog*. 2017/6. sz. 16-19. 16.: „A hatályos szabályozás alapján az ingatlan átvétel csak végső megoldás lehet a végrehajtási eljárás során, abban az esetben kerülhet rá sor, ha más eljárási cselekmények nem vezetnek eredményre. Mindez pedig a gyakorlatban azt jelenti, hogy az adós ellen a fokozatosság elvének alkalmazásával vezetett eljárás - mely gyakorlatilag univerzális végrehajtást jelent - végső eleme lehet az ingatlan végrehajtás.”

¹⁹ Lásd: Vht. 138. §

immunitást az ingatlan-végrehajtásra nézve. *Hogyan jelenik meg ez a gyakorlatban?*

Ez is visszavezethető a Vht. 7. § rendelkezéseire kiemelve a következőt: *Ha előre látható, hogy a követelést a munkabérre, illetőleg a pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összegre vezetett végrehajtással nem lehet viszonylag rövidebb időn belül behajtani, az adós bármilyen lefoglalható vagyontárgya végrehajtás alá vonható.*²⁰ Az idézett törvényszövegből kiemelném a 'ha előre látható', valamint a 'viszonylag rövidebb időn belül' részeket.

Úgy gondolom, hogy ez a két részlet két fontos dolgot ötvöz: az arányosság és fokozatosság elvének az érvényesülést a gyakorlatban, valamint az önálló bírósági végrehajtó tapasztalatát, önálló mérlegelési jogkörét. Mivel minden egyes ügy más és más, ezért nem feltétlen célszerű analóg módon eljárnia az önálló bírósági végrehajtónak. Éppen ezért úgy gondolom, hogy az alapelvek mellett a két kiemelt részlet súlyos szerephez jut azáltal, hogy az alapelvekre jellemző jogszabály értelemezést elősegítő, valamint joghézagpótló funkciót tulajdonképpen betölti. Az önálló mérlegelési jogkör lényegében ebben az esetben az eljárás menetét és lefolyását éppannyira tudja befolyásolni, mint a már részletezett arányosság és fokozatosság elve. Nem véletlen, hogy maga a kommentár is hasonló módon közelíti meg a ezt a felvetést: *A végrehajtó az, aki adott esetben mérlegeli, mi a "viszonylag rövidebb" és "aránytalanul hosszú" az expeditív, de mégis körültekintő eljárás lefolytatása érdekében.*²¹

A téma körül járását követően, úgy gondolom, hogy megfelelő képet kapunk arra nézve, hogy a bírósági végrehajtási eljárásban is meghatározó, alkotmányos és garanciális jelentősége van az alapelveknek. Többek között a klasszikus alapvető funkciók ellátását betöltik, sőt arra engednek következtetni a további idézett rendelkezések tartalmi, hogy rendszerszinten figyelhető meg ezen alapelvek érvényesülése.

Azt gondolom, hogy az ilyen jellegű jogalkotás kétélű kardként működik, ugyanis nincs egyszerű helyzetben a jogalkotó, amikor a strict törvényszöveg megalkotása mellett teret enged a gyakorlaton alapuló önálló mérlegelési jogkörnek. Ennek a szelepnek a kiengedéséhez további megelőző feltételek kellene, annak érdekében, hogy a visszaéléseket, nem megfelelő joggyakorlatot elkerülje a jogalkotó.

²⁰ Vht. 7. § (2)

²¹ Lukács Tamás: Ingatlan-végrehajtás. In: Gelencsér Dániel – Udvarý Sándor (szerk.): *A bírósági végrehajtásról szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. HVG-ORAC, Budapest, 2021., 527.

Források jegyzéke:

- Alkotmánybíróság 46/1991. (IX. 10.) számú határozata
- A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény
- Lukács Tamás (2021): Ingatlan-végrehajtás. In: Gelencsér Dániel – Udvary Sándor (szerk.): *A bírósági végrehajtásról szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. HVG-ORAC, Budapest, 2021., 527.
- Magyarország Alaptörvénye
- Petkó Mihály (2017): A végrehajtás fokozatosságából eredő következtetések az ingatlan árverés intézményével kapcsolatban. *Gazdaság és Jog*. 2017/6. sz. 16-19. 16.
- Pomeisl András (2021): *Alapvető rendelkezések*. In: Gelencsér Dániel – Udvary Sándor (szerk.): *A bírósági végrehajtásról szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. HVG-ORAC, Budapest, 2021., 65.
- Rácz Attila (2002): Alkotmányos alapelvek és a bírósági szervezet vitakérdései. *Jogtudományi Közlöny*. 2002., 2002/9. sz., 373.
- Wopera Zsuzsa – Gyovai Márk (szerk.) (2019): *Kézikönyv a bírósági végrehajtás foganatosításához*. Budapest: Wolters Kluwer Kft.

A SZEMÉLYISÉGI JOGOK VÉDELME NEK KIHÍVÁSAI A 21. SZÁZADBAN*

Ispán Panna¹

A személyiségi jogok védelme a modern polgári jog egyik alappillére, amely az egyén autonómiáját, emberi méltóságát hivatott biztosítani. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) kifejezetten elismeri, hogy minden természetes személy jogosult a személyisége – különösen a magán- és családi élete, otthona, kapcsolattartása, jóhírneve - sértetlenségéhez, és e jogok érvényesítésében senki sem akadályozhatja. A Ptk. általános személyiségi jogvédelmi rendszere tehát az emberi méltóság tiszteletben tartásán alapul, amely mindenki számára elvárt kötelezettség és ezzel összhangban az érintett jogok általános védelem alatt állnak.²

A személyiségi jogok megsértése az elmúlt évtizedekben új kihívásokkal néz szemben az online kommunikáció és a digitális platformok térnyerésével. A közösségi média megjelenése megváltoztatta a kommunikáció formáit és új eszköze lett a személyiségi jogok megsértésének. A felhasználók gyakran az anonimitás, a fizikai jelenlét hiánya és a közvetlen visszacsatolás elmaradása miatt kevésbé mérlegelik kommunikációjuk következményeit, így sok esetben meggondolatlan, sértő vagy jogsértő tartalmak kerülnek nyilvánosságra. Mindez különösen súlyosan érintheti a magánélet, a jóhírnév, a becsület, valamint a képmáshoz és hangfelvételhez való jog védelmének körét.³

A közösségi oldalak használata során gyakoriak a személyiségi jogsértések, amelyek elsősorban a magánélet és a személyes adatok védelméhez fűződő jog megsértésében nyilvánulhatnak meg. Ide sorolható továbbá a hátrányos megkülönböztetés tilalmának, a névviseléshez és a becsülethez, jó hírnévhez fűződő jogok megsértése is. Nem mellőzhető továbbá az elhunyt személy hozzátartozóit megillető kegyeleti jog védelme sem, amely szintén sérülhet a digitális térben megvalósuló közlések nyomán.⁴

A jogalkotó a 2024. évi LXXVIII. törvény elfogadásával reagált az online térben megjelenő jogsértésekre. A jogszabály célja az internetes agresszió visszaszorítása volt, amelynek keretében új büntetőjogi tényállást vezetett be, továbbá szigorú elvárásokat határozott meg a sajtótermékek és a közösségi platformok üzemeltetői számára is.⁵

* DOI 10.21867/KjK/2025.3.5.

¹ Ispán Panna, joghallgató, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

² Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:42. §

³ Jogászvilág (2017): Személyiségi jogsértések a közösségi médiában, 2017. Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/napi/szemelyisegi-jogsertesek-a-kozossegi-mediaban/> (2025.10.15.)

⁴ Péntek Zoltán (2022): *Az Online Platformokkal kapcsolatos jogalkalmazói gyakorlat elemzése*, Budapest, 66.

⁵ Végső előterjesztői indoklás az internetes agresszió visszaszorításáról szóló 2024. évi LXXVIII. törvényhez - Indokolások Tára 2025/3. <https://jogkodex.hu/doc/5046126> (2025.10.15.)

Jelen dolgozatom célja a személyiségi jogok online térben történő érvényesülésének vizsgálata, különös tekintettel az online kommunikáció sajátosságaira és az ezekből fakadó jogsértésekre. A dolgozatomban áttekintem a vonatkozó jogszabályi előírásokat, majd elemzem az internetes agresszió visszaszorítását célzó új törvényi rendelkezéseket.

1. A személyiségi jogok megsértésének polgári jogi következményei

Minden természetes és jogi személyt megillet az a jog, hogy személyiségét, illetve – természetes személyek esetében - testi, lelki és szellemi meggyőződését szabadon meghatározza, valamint ezen határok kijelöléséről maga döntsön. A személyiség szabad kibontakoztatásának és társadalmi elismerésének egyik legfontosabb előfeltétele az emberi méltóság tiszteletben tartása, amely az egyént autonóm, önálló személyként ismeri el. Amennyiben valakinek a személyiségi jogait sérelem éri, a jogrendnek biztosítania kell azokat az eszközöket, amely nemcsak a jogsértés orvoslására, hanem a jövőbeni hasonló jogsértések megelőzésére is alkalmasak, valamint kifejezik a társadalmi értékítéletet a jogsértő magatartással szemben.⁶

A Ptk. lehetőséget nyújt a sértett fél számára, hogy különféle nem vagyoni jogvédelmi igényekkel éljen. Ezek közé tartozik a jogsértés bírósági megállapítása, további jogsértéstől való eltiltás, elégtételadás megfelelő nyilvánosság biztosítása mellett, illetve a sérelmes állapot megszüntetése vagy az eredeti állapot helyreállítása. A jogsértő által jogalap nélkül szerzett vagyoni előny elvonására is lehetőség van. Ezek az eszközök objektív alapon alkalmazhatók, tehát a jogsértő felelősségétől függetlenül.⁷ A polgári jog a személyiségi jogok megsértéséhez kapcsolódóan nemcsak objektív, hanem szubjektív jogkövetkezményeket is nevesít. A Ptk. 2:52. § (1) bekezdése alapján a személyiségi jogában sértett fél nem vagyoni sérelem esetén sérelemdíjra tarthat igényt.⁸ Emellett a 2:53. § meghatározza, hogy a személyiségi jogsértés következtében tényleges kárt szenvedő fél a polgári jog általános kártérítési szabályai szerint követelje kárának megtérítését.⁹ Ezek a szubjektív szankciók, amelyek alkalmazása során a jogsértő fél részéről kimentésre is lehetőség van, amennyiben biztosítani tudja, hogy nem róható fel neki a jogsértés.¹⁰

⁶ Pribula László (2023): *Személyiségvédelem*. In: Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhárd Attila – Sulyok Gábor (Szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*, 2. Elérhető: <https://ijoten.hu/uploads/szemelyisegvedelem.pdf> (2025.10.15.)

⁷ Ptk. 2:51. §

⁸ Ptk. 2:52. § (1)

⁹ Ptk. 2:53. §

¹⁰ Pribula (2023): i.m. 2.

2. Online tér szerepe a személyiségi jogsértések új színterein

A digitális technológia fejlődése nyomán az online platformok a társadalmi élet szerves részévé váltak. Az internet – különösen a közösségi média - nemcsak az önkifejezés, a tájékozódás és a társadalmi kapcsolattartás eszközüvé nőtte ki magát, hanem egyben új színterévé is vált a személyiségi jogokat sértő magatartások megvalósításának. A közösségi oldalak, mint például a Facebook, az online kommunikáció leggyakoribb terepévé váltak, ahol a felhasználók véleményét formálnak, képeket osztanak meg vagy hozzászólásokat tesznek közzé.¹¹ A Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának vizsgálata is megerősítette, hogy az online térben megvalósuló személyiségi jogsértések túlnyomó része a közösségi platformokhoz, különösen a Facebookhoz kapcsolódik.¹² A bírósági gyakorlat szerint a közösségi médiában nyilvánosan elérhető bejegyzések, hozzászólások vagy megosztások nagy nyilvánosság előtt tett közlésnek minősülnek, mivel a tartalom korlátozás nélkül hozzáférhető a felhasználók széles köre számára.¹³ E körülmény különösen súlyosító tényező lehet a személyiségi jogsértés megítélésakor, hiszen az érintett jó hírneve, becsülete vagy magánélete rövid idő alatt, széles közönség előtt sérülhet.¹⁴

Az online térben elkövetett jogsértések közül jellemzően a becsülethez és a jóhírnévhez fűződő jog megsértése jelenik meg, amelyek a kereseti kérelmekben legtöbbször együtt fordulnak elő. Ezt a tendenciát a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának 2021-es jelentése is alátámasztja, amely rámutat, hogy a becsületsértés és a jóhírnév megsértése a személyiségi jogi perek leggyakrabban hivatkozott jogalapjai közé tartoznak.¹⁵ A Ptk. értelmében becsületsértésnek minősül az olyan indokolatlanul sértő véleménynyilvánítás, amely más társadalmi megítélését negatívan befolyásolhatja. A jóhírnév sérelme pedig akkor valósul meg, ha valaki másról olyan valótlan tényt állít vagy híresztel, illetve valós tényt hamis színben tüntet fel, amely az érintett társadalmi megítélését hátrányosan érinti.¹⁶ A bírósági gyakorlat szerint a híresztelés is megalapozhatja a személyiségi jogsértés megállapítását, ezért nem

¹¹ Az online térben elkövetett személyiségi jogi jogsértések bírósági gyakorlata – összefoglaló a Kúria Polgári Kollégiuma joggyakorlat-elemző csoportjának véleménye alapján. Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/szakma/az-online-terben-elkovetett-szemelyisegi-jogi-jogsertesek-birosagi-gyakorlata-osszefoglalo-a-kuria-joggyakorlat-elemzo-csoportjanak-velemenye-alapjan/> (2025.10.15.)

¹² Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-elemző csoport (2021): Az online térben elkövetett személyiségi jogi jogsértések bírósági gyakorlata tárgykörére felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményének kivonata, 2021.EI.II.JGY. P.2 szám 2. Elérhető: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/2021.el_ii_jgy_p.2_kivonat.pdf (2025.10.15.)

¹³ A Kúria Mfv.10001/2023/4. számú határozata.

¹⁴ Máttyás Ferenc (2023): Kirúgás Facebook poszt miatt. Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/szakma/kirugas-facebook-poszt-miatt/> (2025.10.15.)

¹⁵ Kúria Joggyakorlat-elemző csoportjának véleménye: i.m. 3.

¹⁶ Halász Csenge (2019): Személyiségi jogok a közösségi médiában – Új kihívások a bírói gyakorlat tükrében, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica, Tomus, XXXVIII/1*, 346-347.

mentesül a felelősség alól az a felhasználó sem, aki a jogsértő tartalmat saját közösségi oldalán megosztja, még akkor sem, ha ennek eredeti forrása nem ő volt.¹⁷ Az online térben egyre több közéleti, politikai, társadalmi vagy személyes konfliktusok bontakozik ki, amelyek nyilvános, gyakran személyeskedő vagy gyalázkodó formában jelennek meg és ezáltal alkalmasak lehetnek a személyiségi jogsértés megállapítására.¹⁸

2.1. Közéleti szereplők és a véleménynyilvánítás hatása

A képmáshoz és hangfelvételhez fűződő jog a személyiségi jogok egyik kiemelt területe, amely az online közösségi platformok használatával különösen gyakran sérül. Ezek a jogsértések jellemzően más, párhuzamosan megvalósuló személyiségi jogsértésekkel együtt jelennek meg - például becsületsértéssel, jóhírnév vagy magánélet megsértésével. A bírói gyakorlat ezekben az esetekben mindig vizsgálja, hogy közülethez kapcsolódik-e, valamint azt is, hogy az érintett közszereplőnek vagy magánszemélynek tekinthető az adott ügyben.¹⁹

A hatályos Ptk. nem tartalmaz tételes meghatározást arra vonatkozóan, hogy ki minősül közszereplőnek. Ennek oka, hogy a közszereplők köre változó, folyamatosan fejlődésen megy keresztül, ezért nem zárható le teljes körűen egy normatív felsorolással. A bírói gyakorlat tölti ki tartalommal a fogalmat, mely szerint közszereplőnek minősülnek, aki saját, önkéntes és tudatos döntéséből a nyilvánosság előtt fejt ki olyan politikai, társadalmi, művészeti vagy egyéb közéleti tevékenységet, amely valamilyen formában a közösség - legyen az helyi vagy országos - életére kíván hatást gyakorolni.²⁰ Az egyén magánszférájának jogi védelme - különösen a magánülethez, képmáshoz és hangfelvételhez fűződő jog - csak addig terjed, amíg az érintett személy tevékenysége kizárólag a privát szférán belül marad. Amennyiben az egyén kilép a magánszféra határai közül és a közélet szereplőjévé válik, az általa viselt védelme eltérő megítélését igényel, mint a nem közszereplő személyeké.²¹ A közszereplők személyiségi jogainak védelme nem szűnik meg, ugyanakkor a közéleti vitákban való részvételük miatt nagyobb mértékben kell túrniuk a

¹⁷ Jogászvilág (2017): i.m.

¹⁸ Istenes Attila (2023): *Az Emberi Jogok Európai Bíróság és az internet jogalkalmazói szemmel - az EJEB online térben elkövetett személyiségi jogsértéseket érintő gyakorlatáról*. Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/vilagjogasz/az-emberi-jogok-europai-birosaga-es-az-internet-jogalkalmazoi-szemmel-az-ejeb-online-terben-elkovetett-szemelyisegi-jogserteseket-erinto-gyakorlatarol/> (2025.10.15.)

¹⁹ Kúria Joggyakorlat-elemző csoportjának véleménye: i.m., 3-4.

²⁰ Nagy Anna (2021): *A közéleti szereplők személyiségi jogainak védelme – az akaraton kívüli közszereplővé válás speciális esetének vizsgálata*, Arsboni. Elérhető: <https://arsboni.hu/a-kozeleti-szereplok-szemelyisegi-jogainak-vedelme-az-akaraton-kivuli-kozszerelove-valas-specialis-esetenek-vizsgalata/> (2025.10.15.)

²¹ Böszörményiné Kovács Katalin (2017): *A közszereplők személyiségvédelmének egyes kérdései*. In: Darák Péter – Koltay András (szerk.): *Ad astra per aspera*. Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából. Budapest, Pázmány Press, 50.

nyilvánosság figyelmét, illetve az ezzel együtt járó bírálatokat is. Ennek határa akként fogalmazódott meg, hogy a közszereplők esetében sincs olyan szabályozás, amely szerint el kellene viselniük a rájuk vonatkozó valótlan, becületsértő tényállításokat.²² Ezzel szemben az olyan értékítéletek - még ha azok negatívak, túlzóak vagy nem helytállóak is - amelyek közügyekkel összefüggő társadalmi diskurzus részét képezik, a véleménynyilvánítás szabadságának védelme alatt állnak. Mivel ezek szubjektív megítélést tükröznek és objektív értelemben nem bizonyíthatóak, ezek nem képezhetik önmagukban jogsértés alapját. A közszereplőknek tehát a társadalmi vita keretében el kell viselniük a kritikai megnyilvánulásokat is, beleértve a túlzó vagy élesen megfogalmazott bírálatokat. Jogellenessé csak akkor válik a közlés, ha az durván sértő, megalázó módon lépti túl a véleménynyilvánítás alkotmányos határait.²³

2.2. A bizonyítás kihívásai az online személyiségi jogvitákban

A személyiségi jogsértésekkel kapcsolatos polgári perekben az online közlések bizonyítása különleges nehézségeket hordoz. A klasszikus polgári jogi eljárások szabályai ugyan irányadóak, de a digitális közeg sajátosságaiból adódóan gyakori, hogy a jogsértő tartalom közzétevője nem azonosítható közvetlenül. Ezen probléma felderítésére közvetett bizonyítékokat használnak, mint például az IP-cím.²⁴ Különösen nehézséget jelent az online közlések esetében a bizonyítékok visszakereshetősége, mivel,²⁵ ha a sérelmezett tartalmat időközben törölték, a közlés eredeti formában való igazolása jelentős kihívást jelenthet. Előfordul, olyan eset is, hogy a személyiségi jogi pert folyamatban lévő büntetőeljárás egészíti ki, mely alkalmával felhasználható a más eljárásban beszerzett bizonyítékok, jellemzően a szakértői vélemények és tanúvallomások, melyek releváns tényeket nyújtanak a polgári per eldöntéséhez.²⁶

2.3. Alkalmazott jogkövetkezmények és társadalmi megítélése

Az online személyiségi jogsértések esetében leggyakrabban alkalmazott szankciók a sérelemdíj megfizetése és elégtételadásra kötelezés fordul elő, melyek esetében a bíróságok a nyilvánosság mértékét súlyosító tényként értékelik.²⁷ A Kúria joggyakorlat elemző csoportja megállapította, hogy gyakran

²² Jogászvilág (2017): i.m.

²³ Böszörményiné (2017): i. m. 56.

²⁴ Kúria Joggyakorlat-elemző csoportjának véleménye: i.m., 4-5.

²⁵ Pádár Henrietta (2015): Az online személyiségi jogsértések a bírói gyakorlatban. *Debreceni Jogi Műhely*, 12 szám (3-4), 121-131. <https://doi.org/10.24169/DJM/2015/3-4/11>

²⁶ Kúria Joggyakorlat-elemző csoportjának véleménye: i.m., 4-5.

²⁷ Balláné Illés Ivett (2024): *A sérelemdíjról mint az online térben elkövetett személyiségi jogi jogsértésekhez társuló szankcióról*, Budapest, 22-23. Elérhető: <https://www.jogiforum.hu/wp->

az elsőfokú bíróság ítéletében jelentős terjedelemben ismertette a jogszabályi környezetet, viszont azok konkrét alkalmazásának indokolása gyakran hiányzik, mivel nem derült ki, hogy azt a rendelkezést milyen okból alkalmazták az ügyben. Továbbá, a jogalkalmazás során meghatározták, hogy közösségi médiában használt nyelvezet sokszor a kommunikáció alacsony színvonalát tükrözi, ezért szerintük nem alkalmas súlyos jogsérelem kiváltására. A bíróságok kevésbé értékelik súlyosnak a közösségi média tartalmait, mint a hagyományos, nyomtatott sajtóban megjelent közléseket, tekintettel az online tér korlátozott szerkesztettségére és a felhasználók közvetlen, tömeges, akár névtelen hozzáférésére.²⁸

A jelenlegi bírói gyakorlat azon megállapításával, miszerint az online tér kevésbé alkalmas a súlyos személyiségi jogsértések kiváltására nem lehet maradéktalanul egyetérteni. Véleményem szerint a közösségi média nyilvánossága - az információk gyors terjedéséből és széles hozzáférhetőségéből fakadóan - jelentős mértékben képes megsérteni az érintettek személyiségi jogait, függetlenül a közlés nyelvezetének minőségétől. A jogsérelem súlyossága ugyanis nem kizárólag a közlés stílusától, hanem annak társadalmi kontextusban való hatásától és következményeitől függ. Egy közösségi médiában közzétett megalázó kijelentés ugyanúgy képes vagy akár súlyosabban megsérti a személyiségi jogokat, mint a formálisabb megfogalmazásban megjelenő hagyományos közlés. A bíróságok értelmezési gyakorlata, amely alábecsüli az online közlésből eredő sérelmek súlyát hosszú távon a hatékony jogérvényesítést gyengíti és visszatartó hatás nélkül hagyhatja az online térben elkövetett jogsértéseket. A jövőbeni jogalkalmazásnak figyelemmel kell lennie az online közeg valós hatására és megfelelő védelmet kell adni azok számára, akik a közösségi médiában váltak zaklatás, gyűlöletbeszéd vagy egy egyéb személyiségi jogot sértő cselekmények áldoztává.

3. Internetes agresszió elleni jogalkotási fellépés és szabályozási tendenciák

A digitális kommunikáció térnyerésével és az online platformok tömeges használatával párhuzamosan új kihívások jelentkeztek a jogrendszer számára, különösen a gyűlöletbeszéd és az erőszakra uszító tartalmak elterjedése kapcsán.²⁹ A magyar jogalkotó a 2024. évi LXXVIII. törvény elfogadásával reagált ezekre a problémákra, amelynek célja az volt, hogy hatékonyabb jogi eszközöket biztosítson az internetes térben tapasztalható félelemkeltésre vagy az emberi méltóság megsértésére alkalmas tartalmakkal szemben.

content/uploads/2024/08/ballane-illes-ivett_-serelemij-mint-az-online-terben-elkovetett-szemelyisegi-jogsertesek-szankcioja_cimlappal.pdf (2025.10.15.)

²⁸ Kúria Joggyakorlat-elemző csoportjának véleménye: i.m., 7-8.

²⁹ Bukor Liza - Trager Anikó (2024): Az online gyűlöletbeszéd detektálásának kérdései, különös tekintettel az algoritmikus rendszerekre, *MTA Law Working Papers*, 2024/2., 1-2.

A törvény több jogszabályt is módosított, így különösen a sajtószabadságra és a médiaszolgáltatások felelősségére vonatkozó rendelkezéseket, valamint a Büntető Törvénykönyvet, amelyet kiegészített az úgynevezett „internetes agresszió” új tényállásával. Bár a módosító törvény a kihirdetést követően rövid időn belül hatályát veszítette, rendelkezései beépültek a releváns jogszabályokba és várhatóan a következő időszakban alakul ki azok gyakorlati alkalmazása.³⁰

3.1. Nemzetközi jogalkotási párhuzamok

A magyar szabályozás a nemzetközi gyakorlatot követi, mivel számos európai országban már korábban szigorították az online kommunikációval kapcsolatos büntetőjogi és médiaszabályozást. Az Egyesült Királyságban a Communications Act 2003 127.§ szerint bűncselekményt követ el, aki nyilvános elektronikus hírközlő hálózaton keresztül súlyosan sértő, illetlen, obszcén vagy fenyegető tartalmat közvetít.³¹

Németországban is büntetendő, ha valaki más személyt testi épsége elleni jogellenes cselekménnyel fenyeget. Súlyosabban minősítésül, ha a fenyegetés nyilvánosan, tömegrendezvényen vagy tömegtartalom terjesztésével – például írásos formában, hang-vagy képhordozón, illetve digitális kommunikációs eszköz útján – valósul.³² A Netzwerkdurchsetzungsgesetz (röviden NetzDG), vagyis a Hálózati Végrehajtási Törvény 2017-es hatályba lépésével a német jogalkotó kötelezte a közösségi platformokat arra, hogy a jogellenes tartalmakat gyorsan eltávolítsák.³³ A törvény célja az volt, hogy a digitális tér se képezzen kivételt a jogrend érvényesülése alól, vagyis az online elkövetett gyűlöletbűncselekmények, mint az erőszakos fenyegetés vagy más személy elleni uszítás ugyanolyan megítélés alá essenek, mint a fizikai térben megvalósuló jogsértések. A német jogalkotó ezzel világosan kifejezésre juttatta, hogy a közösségi média nem részesül eltérő bánásmódban a jogellenes megnyilvánulásokkal szemben, továbbá megállapította, hogy a platformok üzemeltetői is felelősek a felületeiken megjelenő, jogszabályokat sértő tartalmakkal eltávolításáért.³⁴

3.2. Az olvasói hozzászólások szabályozásának új keretei

³⁰ Jogászvilág: Törvényt fogadtak el az internetes agresszió visszaszorítása érdekében. Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/napi/torvenyt-fogadtak-el-az-internetes-agresszio-visszaszoritasa-erdekeben/> (2025.10.15.)

³¹ Communications Act 2003. Elérhető: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/21/section/127> (2025.10.15.)

³² Strafgesetzbuch (StGB) § 241 Bedrohung, https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_241.html (2025.10.15.)

³³ Pintér Melinda (2023): Internetrendőrség? Kísérlet az online gyűlöletbeszéd visszaszorítására a németországi Hálózati Végrehajtási Törvény (NetzDG) által. *Magyar Rendészet*, 23. évf., 2. sz., 61–86.

³⁴ Gesetz zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken (Netzwerkdurchsetzungsgesetz - NetzDG) Elérhető: <https://www.gesetze-im-internet.de/netzdg/BJNR335210017.html> (2025.10.15.)

A törvény egyik lényeges rendelkezése a sajtószabadságról szóló 2010. évi CIV. törvény módosítása, amely kötelezettséget ír elő az online sajtótermékek kiadói számára, hogy dolgozzanak ki és tegyenek közzé olyan belső szabályzatot, amelyek a jogellenes olvasói hozzászólások kezelését szolgálják.³⁵ A szabályozás célja, hogy az online térben megjelenő kommentek között kiszűrhetőek legyenek azok a megnyilvánulások, amelyek becsületsértő, gyűlöletkeltő vagy más személyiségi jogokat sértő tartalmat hordoznak.

Lényeges előírás, hogy ezen dokumentumnak nyilvánosan hozzáférhető legyen, tartalmát pedig a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság keretében működő Médiatanács ajánlása alapján kell kialakítani. Ezzel a Méditanács új feladatköröket kapott, mivel a felelősségi körébe tartozik a kommentkezelési szabályzatok követelményeinek szakmai kidolgozása, amely egységes irányelvekként szolgálnak a digitális tartalomszolgáltatók számára.³⁶ Az ajánlás értelmében a médiaszolgáltatóknak olyan belső szabályozási rendszert kell kialakítaniuk, amely képes a jogellenes tartalmak hatékony szűrésére és eltávolítására, ugyanakkor tiszteletben tartja az alapvető jogokat, különösen a véleménynyilvánítás szabadságát és a személyiségi jogok védelmét. Előírja, hogy a médiaszolgáltatók részéről elvárás a bejelentésekre való gyors és átlátható reagálás, valamint a felhasználók megfelelő tájékoztatása. A technikai megoldások tekintetében az ajánlás nem ír elő kötelező eszközöket, így a moderálás történhet algoritmusok útján vagy személyes moderátorok bevonásával is.³⁷ Az iránymutatás jelenleg keretjellegű és nem tartalmaz részletes előírásokat az alapjogok közötti egyensúly gyakorlati megvalósításáról. Várhatóan a jogalkalmazói gyakorlat és a hatósági ellenőrzés során alakul ki annak pontosabb tartalma. A kommentekért való felelősség kérdése ugyanakkor nem új a joggyakorlatban, mivel az Európai Emberi Jogi Bíróság a Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete és Index.hu Zrt. kontra Magyarország ügyben kimondta, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága nem sérül, ha a nemzeti bíróságok a tartalomszolgáltatót felelőssé teszik a jogsértő olvasói kommentekért, amennyiben azok eltávolítására nem tettek megfelelő intézkedést. Ez az ítélet iránymutatásul szolgál az online tartalmakért viselt felelősség meghatározásában.³⁸

³⁵ Az internetes agresszió visszaszorításáról szóló 2024. évi LXXVIII. törvény 1. §

³⁶ 2024. évi LXXVIII. törvény 2-4. §

³⁷ A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsának ajánlása a jogellenes olvasói hozzászólásokkal szemben alkalmazandó szabályzatok megfelelőségéről és a hatékony megoldásokról. Elérhető:

https://nmhh.hu/dokumentum/251001/mt_ajanlas_jogellenes_olvasoi_hozzaszolasokkal_szemben_alkalmazando_szabalyzatok_megfelelosegerol_megoldasokrol.pdf (2025.10.15.)

³⁸ Case of Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete And Index.Hu Zrt v. Hungary (Application no. 22947/13) <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-160314%22%5D%7D> (2025.10.15.)

3.3. Az internetes agresszió, mint új büntetőjogi tényállás

A törvény másik központi eleme, hogy a Büntető Törvénykönyv kiegészült egy új tényállással, amely az online térben megvalósuló agresszív kommunikáció kriminalizálására irányul. A módosítás értelmében büntetőjogi felelősségre vonható az a személy, aki elektronikus hírközlő hálózaton keresztül nagy nyilvánosság előtt olyan tartalmat tesz közzé, amely erőszakos – halált okozó vagy különös kegyetlenséggel elkövetett - büntetendő cselekményre való felhívást, uszítást valósít meg.³⁹ A szabályozás értelmében nem csupán a saját gondolatok nyilvános megfogalmazása, hanem más forrásból származó, ilyen jellegű tartalmak megosztása is büntetőjogi szankcióval sújtható. A jogalkotó azonban egyértelműen elkülöníti az ilyen aktív magatartásformáktól az egyetértést kifejező passzív cselekményeket - így például egy „kedvelés” nem minősül a jogsértő tartalom közzétételének vagy használatnak.⁴⁰

A törvény egy évig terjedő szabadságvesztést rendel az ilyen magatartás szankciójaként, azonban kivételt képeznek azok az esetek, amelyekben a közlés ismeretterjesztési, oktatási, művészeti vagy tájékoztató céllal történt, és ezen cél egyértelműen megállapítható, feltéve, ha a közlés nem alkalmas a megfélemlítésre vagy a köznyugalom megzavarására.⁴¹ A jogalkotó által megfogalmazott „nagy nyilvánosság” feltétele, hogy a közlés a cselekmény időpontjában meghatározhatatlan személy számára váljon hozzáférhetővé. Ebből azt a következtetést lehet levonni, hogy a zárt csoportok, korlátozott hozzáférésű terek nem feltétlenül teljesítik ezt a kritériumot, így ezeknek a megítélése külön mérlegelést igényel. A szabályozás explicit módon kifejezi, hogy a gyűlöletkeltő kommunikáció - ideértve különösen az olyan közléseket, amelyek más személyekkel vagy csoportokkal szemben erőszakos halált kívánnak - nem tartoznak véleménynyilvánítás szabadsága alkotmányos védelmének körébe.

A digitális kommunikáció térnyerésével az online interakciók sajátos jellemzői – mint a névtelenség, a gyors információterjedés és az azonnaliság - elősegítették az olyan nyilvános közlésformák megjelenését, amelyek gyakran súlyosan sértő vagy gyűlöletkeltő elemeket tartalmaznak. Nemzetközi kutatás kimutatta, hogy az online kommentfelületeken gyakran előfordulnak olyan kifejezések, amelyek kifejezetten fizikai bántalmazásra vagy erőszakos cselekedetre utal, például az „ütés”, „megölés” vagy „elpusztítás” igéinek ismétlődő használata.⁴² E folyamatok felismerése indokolta a jogalkotó részéről a büntetőjogi rendelkezés megalkotását, melyek célja a társadalmi felelősség

³⁹ 2024. évi LXXVIII. törvény 5. §

⁴⁰ Előterjesztői indokolás a 2024. évi LXXVIII. törvényhez

⁴¹ 2024. évi LXXVIII. törvény, 5. §

⁴² Biri, Ylva - Hekanaho, Laura - Palander-Collin, Minna (2023): *First-person verbal aggression in YouTube comments on sexism*. In Ermida, Isabel (ed.). *NetLang: The Language of Cyberbullying: Forms and Mechanisms of Online Prejudice and Discrimination*, Palgrave Macmillan, pp. 107-137.

érvényre juttatását, valamint a digitális platformok üzemeltetőinek jogi ösztönzését a jogellenes, különösen az emberi méltóságot sértő közlésekkel szembeni hatékony fellépésre.⁴³

A társadalom fejlődésével az online tér új területet nyitott a kommunikáció, az önkifejezés és a társadalmi részvétel számára, ugyanakkor ezzel párhuzamosan új kihívásokat is teremtett a jog számára, különösen a személyiségi jogok védelmének területén. A digitális környezetben megvalósuló jogsértések sajátosságai - így a tartalmak gyors és korlátlan terjedése, felhasználók anonimitása, valamint a közvetlen és kontrollálatlan interakciók lehetősége - szükségessé tették a személyhez fűződő jogok védelmének újabb szabályozását.

A tanulmányomban bemutatott bírói gyakorlat és szabályozási irányvonalak azt mutatják, hogy a jogalkotó felismerte az online személyiségi jogsértésekre adott rendelkezések szükségességét, köztük a sajtószabadság és a véleménynyilvánítás szabadságának korlátaival összefüggő kérdésekben. A 2024. évi LXXVIII. törvény célja nem csupán az online térben megvalósuló gyűlöletkeltés és az erőszakos uszítás kriminalizálása volt, hanem az is, hogy megerősítse a médiaplatformok üzemeltetőinek felelősségét a nyilvános diskurzus védelmében. A köznyugalom és az emberi méltóság védelme érdekében a törvény új kereteket biztosít, melyek figyelembe veszik digitális média sajátosságait, de nem mondanak le a klasszikus alapjogok fenntartásáról sem, mint a szólásszabadság és a személyiségi jogok.

Véleményem szerint a törvény bevezetése indokolt és szükségszerű volt, hiszen az online térben elkövetett személyiségi jogsértésekkel szembeni hatékony fellépéshez elengedhetetlen a megfelelő jogszabályi háttér megléte. Az új jogi szabályozás megteremti azt a szükséges egyensúlyt, amely egyfelől garantálja a véleménynyilvánítás szabadságát, másfelől biztosítja, hogy e szabadság gyakorlása ne valósuljon meg mások emberi méltóságának sérelmével.

Források jegyzéke:

- A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsának ajánlása a jogellenes olvasói hozzászólásokkal szemben alkalmazandó szabályzatok megfelelőségéről és a hatékony megoldásokról. Elérhető: https://nmhh.hu/dokumentum/251001/mt_ajanlas_jogellenes_olvasoi_hozzaszolásokkal_szemben_alkalmazando_szabalyzatok_megfelelosegerol_megoldasokrol.pdf (2025.10.15.)
- A Kúria Mfv.10001/2023/4. számú határozata

⁴³ Előterjesztői indokolás a 2024. évi LXXVIII. törvényhez

- Az internetes agresszió visszaszorításáról szóló 2024. évi LXXVIII. törvény
- Az online térben elkövetett személyiségi jogi jogsértések bírósági gyakorlata – összefoglaló a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának véleménye alapján, <https://jogaszvilag.hu/szakma/az-online-terben-elkovetett-szemelyisegi-jogi-jogsertések-birosagi-gyakorlata-osszefoglalo-a-kuria-joggyakorlat-elemzo-csoportjanak-velemenye-alapjan/>, (2025.10.15.)
- Balláné Illés Ivett (2024): *A sérelemdíjról mint az online térben elkövetett személyiségi jogi jogsértésekhez társuló szankcióról*, Budapest, 22-23. Elérhető: https://www.jogiforum.hu/wp-content/uploads/2024/08/ballane-illes-ivett-serelemdij-mint-az-online-terben-elkovetett-szemelyisegi-jogsertések-szankcioja_cimlappal.pdf (2025.10.15.)
- Biri, Ylva; Hekanaho, Laura & Palander-Collin, Minna (2023). *First-person verbal aggression in YouTube comments on sexism*. In Ermida, Isabel (ed.). *NetLang: The Language of Cyberbullying: Forms and Mechanisms of Online Prejudice and Discrimination*, Palgrave Macmillan, pp. 107-137.
- Böszörményiné Kovács Katalin (2017): *A közszereplők személyiségvédelmének egyes kérdései*. In: Darák Péter – Koltay András (szerk.): *Ad astra per aspera. Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Budapest, Pázmány Press, 50-56.
- Bukor Liza- Trager Anikó (2024): *Az online gyűlöletbeszéd detektálásának kérdései, különös tekintettel az algoritmikus rendszerekre*, *MTA Law Working Papers* 2024/2., 1-2.
- Case of Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete And Index.Hu Zrt v. Hungary (Application no. [22947/13](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-160314%22%7D)) <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-160314%22%7D> (2025.10.15.)
- Communications Act 2003. Elérhető: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/21/section/127> (2025.10.15.)
- Gesetz zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken (Netzwerkdurchsetzungsgesetz - NetzDG) <https://www.gesetze-im-internet.de/netzdg/BJNR335210017.html> (2025.10.15.)
- Halász Csenge (2019): *Személyiségi jogok a közösségi médiában – Új kihívások a bírói gyakorlat tükrében*, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica, Tomus, XXXVIII/1*, 346-347.

- Istenes Attila (2023): Az Emberi Jogok Európai Bíróság és az internet jogalkalmazói szemmel- az EJEB online térben elkövetett személyiségi jogsértéseket érintő gyakorlatáról, <https://jogaszvilag.hu/vilagjogasz/az-emberi-jogok-europai-birosaga-es-az-internet-jogalkalmazoi-szemmel-az-ejeb-online-terben-elkovetett-szemelyisegi-jogserteseket-erinto-gyakorlatarol/> (2025.10.15.)
- Jogászvilág (2017): *Személyiségi jogsértések a közösségi médiában*. Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/napi/szemelyisegi-jogsertesek-a-kozossegi-mediaban/> (2025.10.15.)
- Jogászvilág (2024): *Törvényt fogadtak el az internetes agresszió visszaszorítása érdekében*. Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/napi/torvenyt-fogadtak-el-az-internetes-agresszio-visszaszoritasa-erdekeben/> (2025.10.15.)
- Kúria Joggyakorlat-elemző csoportjának véleménye: Az online térben elkövetett személyiségi jogi jogsértések bírósági gyakorlata tárgykörére felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményének kivonata, 2021.El.II.JGY.
- Mátyás Ferenc (2023): Kirúgás Facebook poszt miatt. Jogászvilág. Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/szakma/kirugas-facebook-poszt-miatt/> (2025.10.15.)
- Nagy Anna (2021): *A közéleti szereplők személyiségi jogainak védelme – az akaraton kívüli közszereplővé válás speciális esetének vizsgálata*. Arsboni. Elérhető: <https://arsboni.hu/a-kozeleti-szereplok-szemelyisegi-jogainak-vedelme-az-akaraton-kivuli-kozszereplove-valas-specialis-esetenek-vizsgalata/> (2025.10.15.)
- Pádár Henrietta (2015): Az online személyiségi jogsértések a bírói gyakorlatban. *Debreceni Jogi Műhely*, 12. szám (3-4),121-131. <https://doi.org/10.24169/DJM/2015/3-4/11>
- Péntek Zoltán (2022): *Az Online Platformokkal kapcsolatos jogalkalmazói gyakorlat elemzése*, Budapest, 66.
- Pintér Melinda (2023): Internetrendőrség? Kísérlet az online gyűlöletbeszéd visszaszorítására a németországi Hálózati Végrehajtási Törvény (NetzDG) által. *Magyar Rendészet*, 23. évf., 2. sz., 61–86.
- Pribula László (2023): *Személyiségvédelem*. In Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhárd Attila – Sulyok Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. Elérhető: <https://ijoten.hu/uploads/szemelyisegvedelem.pdf> (2025.10.15.)
- Strafesetzbuch (StGB) § 241 Bedrohung, https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_241.html (205.10.15.)
- Előterjesztői indokolás az internetes agresszió visszaszorításáról szóló 2024. évi LXXVIII. törvényhez - Indokolások Tára 2025/3. Elérhető: <https://jogkodex.hu/doc/5046126> (2025.10.15.)

A LAKOSSÁG PÉNZÜGYI TUDATOSSÁGÁNAK FEJLESZTÉSE – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A SZÁMVEVŐSZÉKEK EZIRÁNYÚ TEVÉKENYSÉGÉRE – HAZAI ÉS NEMZETKÖZI PÉLDÁKKAL*

Nyárs Attila¹

A pénzügyi tudatosság nem csupán a számokról és a spórolásról szól, hanem egy olyan szabadságvágyról, amely lehetővé teszi, hogy mi irányítsuk az életünket, ne pedig a kifizetetlen számlák. A mai gazdasági környezetben a tudatos tervezés, a vagyonepítés alapjaihoz való visszatérés és a reziliens magatartás minden eddiginél fontosabbá vált. A kis lépések, mint a napi kiadások nyomon követése, hosszú távon milliós különbséget jelenthetnek. Legyen szó a váratlan helyzetekre félretett tartalékról vagy a kamatos kamat erejének kihasználásáról, a cél az anyagi biztonság megteremtése. Ehhez elengedhetetlen a pénzügyi intelligencia fejlesztése, amelyhez a Magyar Nemzeti Bank (továbbiakban MNB) Pénzügyi Navigátor oldala is hiteles útmutatást kínál, valamint az Állami Számvevőszék (továbbiakban ÁSZ) is jelentős edukációs tevékenységet fejtett ki. De hogyan viszonyulnak ehhez a kérdéshez különböző külföldi közhivatalok? Cikkemben ezt a kérdést jártam körül, további ajánlásokat is megfogalmazva.

1. Bevezetés

Egyetemi tanulmányai során élénk figyelemmel kísértem – először – az ÁSZ, később több külföldi számvevőszék működését is. Ekkor talákoztam az ÁSZ Pénzügyi Tudatosság Projektjével, és felmerült bennem a kérdés, vajon a külföldi számvevőszékek milyen tevékenységet folytatnak ezen a téren? A nemzeti számvevőszékek (hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt) már nem csupán a közpénzek ellenőrző szerveiként funkcionálnak, hanem proaktív tudásközpontokká váltak, amelyek edukációs tevékenységükön keresztül közvetlenül és mérhetően javítják a lakosság pénzügyi tudatosságát. Feltételezhető, hogy a számvevőszéki függetlenségből fakadó magas szintű közbizalom miatt a lakosság befogadóbb az ezen intézmények által közvetített pénzügyi ismeretekre, mint a kereskedelmi banki vagy egyéb profitorientált szektorok kampányaira.

A Magyar Nemzeti Bank „Pénzügyi Navigátor”, a Francia Nemzeti Bank „Mes questions d’argent” („Kérdéseim a pénzről”) című pénzügyi tudatossági projektjét és a Brit Nemzeti Bank „Money and me” („A pénz és én”) címen folytat pénzügyi tudatossági programját, az Állami Számvevőszék, a Francia Számvevőszék (Cour des Comptes) végül, de nem utolsósorban az Egyesült

* DOI 10.21867/KjK/2025.3.6.

¹ Nyárs Attila, okleveles közigazgatási szakértő

Királyság Számvevőszékének (National Audit Office) ezirányú tevékenysége került elemzésre.

Egy 2023-as OECD felmérés² szerint Magyarország a pénzügyi műveltséget illetően az erős középmezőnyben van. A felmérés három fő pilléren keresztül mérte a pénzügyi műveltséget:

1. pénzügyi ismeretek: a lexikális tudás, alapvető fogalmak (pl. infláció, kamatszámítás) értése.

2. pénzügyi magatartás: a gyakorlati cselekvés, mint a tudatos tervezés, megtakarítás és az árak összehasonlítása.

3. pénzügyi attitűd: a pénzhez való hozzáállás, például a hosszú távú öngondoskodás preferálása a mában való költéssel szemben

A 2023-as OECD felmérés magyarországi adatai alapján a pénzügyi műveltség értéke 100 pontos skálán 58.³ A 39 ország átlagpontja 60,38, mediánértéke: 60.⁴ Az OECD 2023-as nemzetközi felmérése alapján a pénzügyi műveltség terén Németország (76) és Hongkong (70) érte el a legjobb eredményeket, míg a G20-as országok közül Szaúd-Arábia (61), a teljes mezőnyben pedig Jemen (42) szerepelt a leggyengébben.⁵ Az említett felmérés eredménye megegyezik az ÁSZ egyik – nem reprezentatív – és a MNB – reprezentatív – felmérésével a lakosság pénzügyi szokásait illetően, ugyanakkor a szint megtartása és emelése érdekében, és az elmaradott pénzügyi magatartás fejlesztése céljából továbbra is dolgozni kell.

2. A probléma felvázolása

A pénzügyi kultúra a pénzügyi ismeretek és képességek olyan szintje, melynek segítségével az egyének képesek a tudatos és körültekintő döntéseikhez szükséges alapvető pénzügyi információkat azonosítani, azokat értelmezni és ez alapján felelős döntéseket hozni úgy, hogy mindeközben felméri döntéseik lehetséges pénzügyi következményeit.⁶

A pénzügyi kultúra fejlesztése önmagában is fontos feladat, amit fokoz, a korona vírusjárvány okozta globális válsághelyzet, az orosz-ukrán háború, és az annak következtében kialakult energiaválság és háborús infláció. Mindezen

² Pénziránytű sajtóközlemény (2023): <https://penziranytu.hu/magyarok-penzugyi-tudasa-nemzetkozi-elbolyban-van-am-meg-kell-tanulnunk-gyakorlatban-alkalmazni-az> (2025.09.02.)

³ OECD/INFE 2023 International survey of adult financial literacy (2023): https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/oecd-infe-2023-international-survey-of-adult-financial-literacy_8ce94e2c/56003a32-en.pdf 14. p. (2026.03.06.)

⁴ Saját számítás a 2. lábjegyzetben megjelölt forrás alapján.

⁵ OECD/INFE 2023 International survey of adult financial literacy (2023): https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/oecd-infe-2023-international-survey-of-adult-financial-literacy_8ce94e2c/56003a32-en.pdf 14. p. (2026.03.06.)

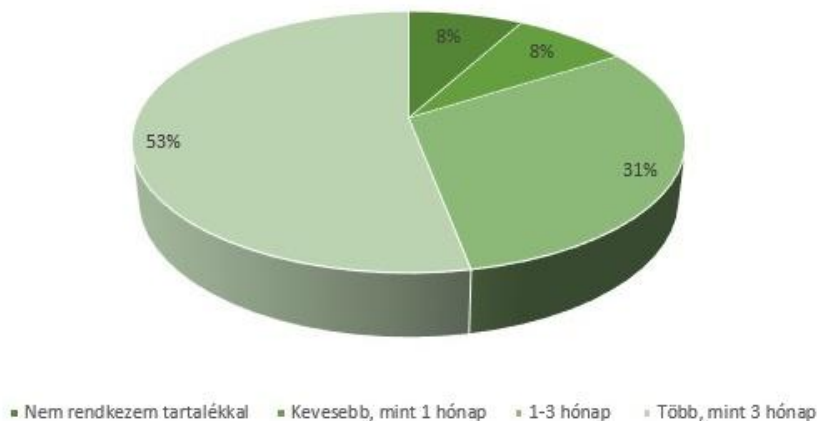
⁶ Kovács Diána (szerk) (2021): *Elemzés a pénzügyi tudatosság helyzetéről áttekintéséről, különös tekintettel a digitálizációs kihívásokra*. Budapest, Állami Számvevőszék, 6. o.

változások sokkoló hatást gyakoroltak a gazdaságra, nem kímélve a háztartásokat sem. Olyan világméretű problémákkal állunk szemben, amelyeknek legnagyobb kockázatát a bizonytalanság hordozza.⁷

Az Állami Számvevőszék Pénzügyi Tudatosság Projektje keretében – melyet később kívánok részletezni – 2020 májusában a saját Facebook olvasói körében – nem reprezentatív (440 fő) – felmérést végzett a háztartások pénzügyi magatartásának a válság idején bekövetkezett változására vonatkozóan.⁸

1. ábra

Ha megszűnne a munkahelye, hány hónapra elegendő pénzügyi tartalékkal rendelkezik?

Forrás: Kovács (2021) adatai alapján a szerző saját szerkesztése

A fenti ábrából kiderül, hogy a válsághelyzet teremtette bevételek elmaradása tekintetében egy havi bevételkiesést biztosan nem vészelne át gond nélkül a megkérdezettek 16 százaléka. Az egy és három hónap közötti időszakot fedezni képesek aránya 31%, míg a három hónapnál hosszabb időszakot átvészelni képes válaszolók aránya 53 %. Egyéb kutatásokból tudható, hogy a megtakarítók elsődleges célja a háztartás pénzügyi stabilitásának biztosítása, a jövőbeni biztonság, ami jelen helyzetben is helytálló.

Az ÁSZ pénzügyi tudatosságra nevelő tevékenysége a Pénzügyi Tudatosság Projekt nevet viselte, 2016-2022 között futott. Kutatások, elemzések és oktatóanyagok révén bővítette a lakosság pénzügyi és közpénzügyi ismereteit, különböző módokon járult hozzá a pénzügyi ismeretek és a pénzügyi tudatosság

⁷ Dr. Kovács Diána (szerk) (2021): Elemzés a pénzügyi tudatosság helyzetének áttekintéséről, különös tekintettel a digitalizációs kihívásokra. Budapest, Állami Számvevőszék, 5. o.

⁸ Dr. Kovács Diána (szerk) (2021): Elemzés a pénzügyi tudatosság helyzetének áttekintéséről, különös tekintettel a digitalizációs kihívásokra. Budapest, Állami Számvevőszék, 12. o.

fejlődéséhez. Az ÁSZ hírportálján és közösségi média platformjain közzétett cikkeken és animációs filmekben (Dani és Bori) kívül a szervezet szakértői („pénzügyi kultúra nagykövetei”) a pénzügyi döntések átgondolt meghozatalának fontosságára hívták fel a figyelmet: tervezés, megtakarítás, öngondoskodás, tudatos pénzkezelés.

Fontos forrás a fizetési mérleg, mely egy ország és a világ többi része közötti összes gazdasági tranzakciót rögzítő statisztikai kimutatás egy adott időszakra vonatkozóan. Az MNB felelős ezen adatok gyűjtéséért és elemzéséért, a külső egyensúly alapvetően befolyásolja az ország pénzügyi stabilitását. Az MNB 2022. júliusi Fizetési mérleg jelentése szerint a magyar lakosság pénzügyi megtakarításának alakulása – a koronavírus járvány és a háború kitörésének tükrében – a magyar háztartások nettó pénzügyi megtakarítása 2021. év végén érdemben meghaladta a régiós versenytársakét.⁹ Az MNB Pénzügyi Egészség Indexén a magyar háztartások 2024 őszén, egy 0-100 pontos skálán átlagosan 53 pontot értek el, vagyis a lakosság pénzügyi egészsége közepesnek tekinthető. Ez alacsony szintű pénzügyi tudatosságot és jelentős megtakarítási hiányosságokat tükröz. Bár a válaszadók fele próbál félretenni, a pénzügyi szokások és az ellenállóképesség hiánya, valamint a lakosság 14%-ának kritikus helyzete együttesen határozza meg ezt a mérsékelt szintet.¹⁰

A Magyar Nemzeti Bank „Pénzügyi Navigátor” programja nemzetközi tekintetben is nagyon fejlettnak mondható. A bank honlapján különböző, olyan a lakosságot segítő eszközök érhetők el, mint például a Pénzügyi Navigátor Füzetek, Pénzügyi Navigátor Filmek, Pénzügyi Navigátor Alkalmazások (kalkulátor) és a Pénzügyi Navigátor Mobilapplikáció.¹¹ Pénzügyi egészségét – nemzetközi szakirodalmakban a pénzügyi kultúra és a pénzügyi tudatosság kibővítéseként megjelenő fogalom – minden érdeklődő tesztelheti az MNB Pénzügyi Egészség kalkulátorával, melyben 16 egyszerű kérdésre válaszolva néhány perc alatt megtudhatjuk, hogy állunk (?) az országos átlaghoz képest, valamint milyen a kontrollunk a pénzügyeink felett, milyenek a megtakarítási képességeink és az arra való törekvésünk, milyen az anyagi helyzetünk és a pénzügyi ellenállóképességiünk.¹²

Magyarországon az Állami Számvevőszék mellett számos magánintézmény (pénzügyi intézmény: OTP Bank Nyrt. – Fáy Miklós Alapítvány, Erste Bank Zrt., Pénziránytű Alapítvány, K&H Bank Zrt. – „Vigyázz, kész, pénz! pénzügyi

⁹ Magyar Nemzeti Bank: Fizetési mérleg jelentés 2022 július 3. o.

¹⁰ MNB sajtóközlemény: A pénzügyi egészség nem csupán az anyagi helyzettől függ: <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2024-evi-sajtokozlemenyek/a-penzugyi-egeszseg-nem-csupan-az-anyagi-helyzettol-fugg> (2025.09.03)

¹¹ Pénzügyi Navigátor: <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/penzugyi-navigator> (2025.0.03.)

¹² MNB: Pénzügyi Navigátor: Mit takar a Pénzügyi Egészség?: <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/penzugyi-egeszseg> (2025.09.03.)

vetelkedő”) és állami hivatal (MNB) is foglalkozik a pénzügyi tudatosság fejlesztésével.

3. Nemzetközi jogyakorlat áttekintése

A Francia Nemzeti Bank a „Mes questions d'argent” („Kérdéseim a pénzről”) című pénzügyi tudatossági projektet folytat. A <https://www.mesquestionsdargent.fr> honlapon számos témában találnak információt a különböző korosztályba tartozó fiatalok és tanáraik (vakációs költségvetés, párok költségvetése, bankválasztás, biztosítás, nyugdíj, gépjármű vásárlása, etc.), valamint játékokat, szimulátorokat, videókat és rejtvényeket is fellelhetnek itt. A Francia Nemzeti Bank 2024. március 18-24 között Globális pénzügyi hetet rendezett Franciaországban, melynek témája a „Védd meg a pénzed, biztosítsd a jövőd” volt. A Francia Nemzeti Bank a gazdasági, költségvetési és pénzügyi oktatási stratégia nemzeti működtetője. A Francia Nemzeti Bank 2016 óta irányítja a nemzeti pénzügyi oktatási (EDUCFI: ÉDUCation Économique, Budgétaire et Financière) stratégiát, célja a lakosság pénzügyi tudatosságának növelése a mindennapi döntésekhez és eladósodottság megelőzéséhez. A bank bevezette az iskolai EDUCFI-útlevelet, valamint eszközöket biztosít a sérülékeny csoportok támogatására és a kisvállalkozók fejlesztésére. Az EDUCFI célja a lakosság pénzügyi tudatosságának fejlesztése a felelős döntéshozatal elősegítése érdekében, kiemelten fókuszálva a fiatalokra és a sebezhető csoportokra. A Francia Nemzeti Bank által koordinált, ingyenes program a családi költségvetés kezelését, a gazdasági alapismereteket és a pénzügyi csalások elkerülését célozza, központi elemeként a Mes questions d'argent portállal és az iskolai EDUCFI-útlevéllel.¹³ Valamennyi partnerével együtt számos olyan tevékenységet kínál, amely az adott héten az ország egész területén zajlott.

Több mint 635 műhelyfoglalkozást tartottak Franciaország-szerte, az események több mint 13 830 embert értek el (gyerekek, egyetemi hallgatók, szociális munkások és vállalkozók), kiemelten fókuszálva a csalások és visszaélések megelőzésére. Főbb események és tevékenységek:

1. Interaktív játékok: Számos pénzügyi edukációs játékot használtak, mint például a „Mes Questions d'Argent”, az „#Aventure Entrepreneur” (Vállalkozói kaland), a „Budgetissimo” vagy a „Dilemme Éducation”.

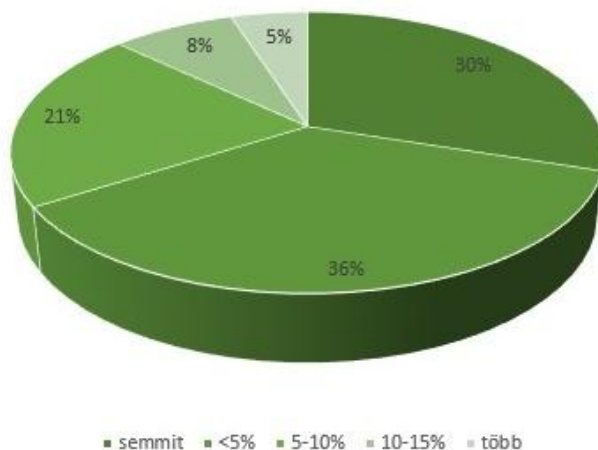
¹³ Banque de France: EDUCFI : l'éducation, économique, budgétaire et financière: <https://www.mesquestionsdargent.fr/educfi> (2025.09.03.)

2. „Bankárt hívok az osztályomba” program: Ennek keretében szakemberek látogattak el iskolákba, hogy közvetlenül a diákokkal beszélgessenek a költségvetés-tervezésről és a megtakarításokról.¹⁴

Egy 2022-es felmérés az alábbi megállapítást tartalmazza a franciák pénzügyi magatartásról.

2. ábra

A francia háztartások jövedelemhez viszonyított megtakarítása százalékos arányban éves szinten 2022-ben

Forrás: [Sajtóközlemény: Philippe Crevel, a Cercle de l'Épargne igazgatójának elemzése](#) alapján a szerző saját szerkesztése¹⁵

A diagram adataiból megállapítható, hogy a pénzügyi magatartás fejlesztésének mindenféleképpen van létjogosultsága. A 2024-es esemény célja az volt, hogy a fiatalokat a pénzügyek iránti érdeklődésre ösztönözzék, ez egyben lehetőség is volt a szélesebb közönség elérésére, valamint arra, hogy felhívják a felnőttek és a vállalkozók figyelmét a pénzügyeikre és csalásokra. Az alábbi témák álltak a középpontban: „Csalás és kiberbiztonság: a kockázatok és fenyegetések megértése és az ellenük való védekezés” (cégvezetőknek), „A pénzügyi csalások gazdasági költsége” (bármikinek nyilvános), „Csalások azonosítása és a reagálás” (bármikinek nyilvános).¹⁶

¹⁴ 2025 France Global Money Week: [https://globalmoneyweek.org/countries/145-france.html#:~:text=In%202024%2C%20the%20Global%20Money%20Week%20was,my%20school%E2%80%9D\)%2C%20Dilemme%20Education%2C%20Budgetissimo%2C%20among%20others.](https://globalmoneyweek.org/countries/145-france.html#:~:text=In%202024%2C%20the%20Global%20Money%20Week%20was,my%20school%E2%80%9D)%2C%20Dilemme%20Education%2C%20Budgetissimo%2C%20among%20others.) (2026.03.04.)

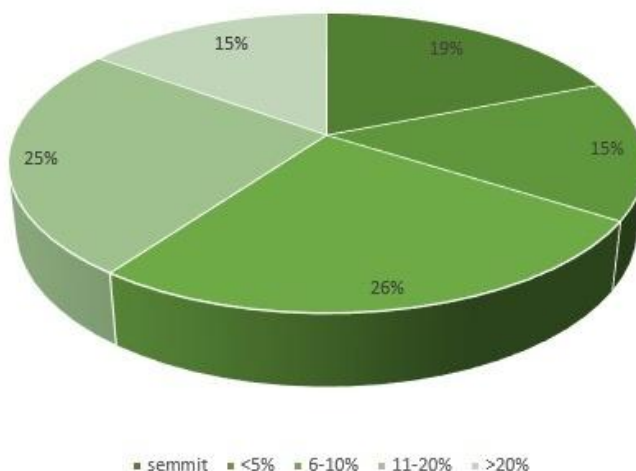
¹⁵ <https://cercledelepargne.com/les-francais-lepargne-dans-la-peau> (2025.09.14.)

¹⁶ Semaine de l'éducation financière 2024: <https://www.mesquestionsdargent.fr/budget/semaine-education-financiere->

A Brit Nemzeti Bank „Money and me” („A pénz és én”) címen folytat pénzügyi tudatossági programot, ami egy 12 leckéből álló oktatási forrás, amely bemutatja a fiataloknak a pénz és a gazdaság működését. A leckék célja, hogy segítsenek a fiataloknak megszerezni azt a tudást, készségeket és önbizalmat, amelyre szükségük van a pénzkezeléshez most és a jövőben. Az anyagokat az iskolák PSHE (Personal, Social, Health and Economic) tantervének támogatására is használják.

3. ábra

A jövedelemhez viszonyított megtakarítása százalékos aránya éves szinten az Egyesült Királyságban 2024-ben

Forrás: <https://www.checkbox.com/blog/personal-finance-australia-us-uk>
adatai alapján a szerző saját szerkesztése

A program tartalmaz óraterveket, prezentációkat, tevékenységeket, játékokat és egy támogató tanári útmutatót. Használható egy teljes munkaterv, egy keresztantervi projekt vagy pénzügyi oktatási hét részeként. A program a pénz történetétől az érintés nélküli fizetésig számos különböző témát vizsgál meg. Minden lecke olyan kulcsfontosságú gazdasági fogalmakat mutat be, amelyeket a fiatalok megismerhetnek és megvitathatnak. Ez segít fejleszteni önbizalmukat, kritikus gondolkodásukat és döntéshozatali készségeiket.¹⁷

2024#:~:text=Cette%20ann%C3%A9%2C%20la%20%C2%AB%20Global%20Money.%2C%20assur e%20ton%20avenir%20!%20%C2%BB. (2025.09.04.)

¹⁷ Bank of England: Free PSHE scheme of work for primary schools (key stages 1 and 2): <https://www.bankofengland.co.uk/education/education-resources/money-and-me> (2025.09.06.)

A lakossági megtakarítások összehasonlítása során nem elegendő csupán a számokra hagyatkozni; figyelembe kell venni a nemzeti sajátosságokat és a gazdasági környezet adta kényszereket is. Míg a magyar adatok a közvetlen lakossági rezilienciát, azaz a válságálló képesség időbeli korlátait (tartalék hónapokban) mutatják meg, addig a francia és a brit adatsorok a folyamatos jövedelem-allokáció dinamikáját (százalékos megtakarítási ráta) világítják meg. E két különböző nézőpont együttesen rajzolja ki Európa eltérő pénzügyi karaktereit: a már kiépített jóléti biztonság szintjét, és a most épülő óvatossági tartalékok világát.

Bár a lakossági megtakarítások mérése eltérő módszertanokon alapul, a két mutató – tartalékok időbeli kitartása és a jövedelemarányos ráta – valójában ugyanannak a pénzügyi egészségnek a két oldalát világítja meg. Míg az egyik a már felhalmozott biztonsági háló vastagságát (stabilitás) méri, a másik a lakosság pillanatnyi megtakarítási erejét (dinamika) mutatja. Az egyik esetben a háztartásokra vonatkozó konklúzió a múltbeli stabilitás, ha tudjuk, hány hónapra elég a pénzük, az azt jelenti, hogy ott már lezajlott egy sikeres vagyonszerzés. Ez egy „beérett” állapot. A másik esetben a tanulság a jelenbeli törekvés, ez az adat azt mutatja meg, hogy az emberek most mennyire hajlandóak áldozni a jövőjükért. Összevetésükkel nemcsak azt látjuk, mennyit tesznek félre az emberek, hanem azt is, hogy ez a magatartás milyen valódi védelmet nyújt számukra egy váratlan krízis esetén. Általánosságban a kétféle mérésre azt mondhatjuk, hogy az egyik a lakosság stratégiai nyugalalmát tükrözi (hiszen tudják, meddig húzhatják ki baj esetén), addig a másik a lakosság aktív védekezési reakcióját jelzi. Az előbbi egy meglévő pajzs, az utóbbi egy most készülő páncél.

A franciák nem azért takarítanak meg sokat, mert félnek, hanem mert a szociális háló (nyugdíj, egészségügy) miatt marad „feleslegük”. Náluk a megtakarítás vagyonepítés. Ha találtam volna –, de hosszas keresés után sem sikerült – a tartalékaikat hónapokban mérő adatsort, az valószínűleg sokkal magasabb lenne, mint a magyar, mert évtizedek óta magas a rátájuk. Angliára a „hitelalapú fogyasztás” a jellemző (alacsonyabb/rugalmas ráta). Az Egyesült Királyságban a megtakarítási hajlandóság gyakran alacsonyabb, a lakosság bátrabban költ és használ hiteleket. Itt a megtakarítási ráta inkább a gazdasági ciklusoktól függ. Ha nő a bizonytalanság, hirtelen ugranak meg a százalékok. A brit adatok a piaci bizalom mérői, míg a magyar adat (hónapok) a pusztán túlélési esélyé. Magyarország: az „Óvatossági Reziliencia” (Tartalék hónapokban) a jellemző. Nálunk a „hány hónapra elég” adat a legbeszédesebb – talán emiatt az eltérő szemléletmód miatt nem találtam hasonló francia és angol adatokat. Mivel a magyar lakosság egy jelentős részének 3 hónapnál kevesebb tartaléka van, hiába látunk (MNB adatok alapján) magas megtakarítási rátát, a valódi biztonsági háló még vékony. Magyarországon a magas százalékos megtakarítás

jelenleg egy „páncélozási folyamat” (utolérés), míg nyugaton a százalékok már egy „karbantartási folyamatot” jeleznek.

Míg a francia és brit háztartások jövedelmük egy részét a már meglévő jóléti színvonaluk fenntartására és befektetésre fordítják, addig a magyar adatok arra mutatnak rá, hogy a hazai lakosság jelentős része még a kritikus biztonsági küszöb (a bővös 3-6 hónapnyi tartalék) eléréseért küzd.

Az előzőekhez csupán annyit fűznék még hozzá, hogy a háztartások megtakarítási rátája 2024-ben Magyarországon 18,64%¹⁸, az EU átlag pedig 14,5% volt.¹⁹ Franciaországban 17,93% (2024)²⁰, az Egyesült Királyságban pedig 10,00% (2024)²¹, ami szintén alátámasztja előző okfejtésemet.

Kiterjedt kutatásaim ellenére azt kell megállapítanom, a számvevőszék szerepét betöltő francia Cour des Comptes és brit National Audit Office semmilyen pénzügyi tudatosságot fejlesztő programot sem szervez, ezzel szemben áll, hogy Magyarországon az Állami Számvevőszéknek volt (2016-2022 közötti Pénzügyi Tudatosság Projekt, jelenleg az ellenőrzöttek részére tartanak tudásmegosztó előadásokat), és a Magyar Nemzeti Banknak (francia és angol társszervezetéhez hasonlóan) is van pénzügyi kultúrát fejlesztő, tevékenysége (Pénzügyi Navigátor). Az ÁSZ társadalmi felelősségvállalásunk keretében – a 2014-es országgyűlési határozattal²² összhangban – 2015-ben is aktív szerepet vállalt a lakossági pénzügyi tudatosságot előmozdító nemzeti összefogásban.²³ Valljuk be őszintén – néhány más területhez hasonlóan – hazánk a pénzügyi tudatosság terén is kisebb-nagyobb lemaradással küzd Nyugat-Európához képest. Ennek oka elsősorban a történelmi determináltság miatti tapasztalathiány, valamint a pénzügyi ismeretek rendszerszintű iskolai oktatásának évtizedes hiánya. Ezt tovább súlyosbítja a bonyolultabb banki termékekkel szembeni bizalmatlanság, illetve az alacsony öngondoskodási és megtakarítási hajlandóság. A lemaradás leküzdését elősegíti a lakosság pénzügyi tudatosságának növelése, amely úgy érhető el, ha minél több közintézmény – összességében így több embert érhetnek el –, a versenyszféra

¹⁸ Eurostat: Households - statistics on income, saving and investment: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Households_-_statistics_on_income,_saving_and_investment#:~:text=In%202024%2C%20the%20household%20saving%20rate%20was,while%20for%20the%20euro%20area%20was%209.1%25. (2026.03.06.)

¹⁹ Uo.

²⁰ Eurostat: Households - statistics on income, saving and investment: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Households_-_statistics_on_income,_saving_and_investment#:~:text=It%20reached%20its%20peak%20at%2023.2%25%20in,than%20Italy%20except%20in%202023%20and%202024. (2026.03.06.)

²¹ Office for National Statistics: Households' saving ratio <https://www.ons.gov.uk/economy/grossdomesticproductgdp/timeseries/dgd8/ukea> (2026.03.06.)

²² 41/2014. (XI. 13.) OGY határozat: Tájékoztató az Állami Számvevőszék 2013. évi szakmai tevékenységéről és beszámoló az intézmény működéséről című beszámoló elfogadásáról

²³ Tájékoztató az Állami Számvevőszék 2015. évi szakmai tevékenységéről és beszámoló az intézmény működéséről az Országgyűlés részére (2016.) 31.

szereplői és civil szervezetek is megfelelő lépéseket tesznek a tudatosság növelése érdekében.

4. A további fejlődés irányai a magyar helyzet tekintetében

A cél az, hogy a közoktatási rendszerben megeremtsék, megerősítsék és elterjesszék a valódi (köz)penzügyi ismeretek oktatásához szükséges feltételeket. A pénzügyi ismeretek alapjai az oktatás révén fektethetők le. Rendkívül fontos, hogy a pénzügyi ismeretek oktatását már fiatal korban megkezdjék. Hosszú távon egy jól kidolgozott keretrendszer, megfelelő szakmai anyagok és jól képzett tanárok segítségével jelentős eredmények érhetők el a 18 év alattiak körében, amelyek hatással lesznek ezeknek az embereknek a felnőtt életére. Azok a diákok, akik megfelelő pénzügyi oktatásban részesültek, felnőttként sokkal tudatosabb fogyasztókká válnak. A valós és alkalmazott pénzügyi ismereteket a közoktatási rendszerben kell tanítani.

Ösztönözni kell a már elkészült és hivatalosan jóváhagyott gazdasági és pénzügyi tankönyvek minél szélesebb körű használatát az oktatásban, a tankönyvekhez való támogatott vagy ingyenes hozzáféréssel. Az alsóbb osztályok számára jó módszer lehet a matematikaórákon a „háztartás/pénzügyek” témaköréhez kapcsolódó matematikai pénzügyi feladatok használata. A pénzügyi ismeretek oktatása a felsőbb osztályokban önálló tantárgyként vagy egy adott tudásterülethez kapcsolódóan történhet. A kormány és a magánszektor által szervezett pénzügyi versenyeken való részvétel ösztönzése/megkövetelése ösztönözheti a tudás megszerzését. Szükséges a kapcsolódó tartalmakhoz való hozzáférés kiterjesztése az osztálytermen kívülre: alkalmazások, mobilalkalmazások, interaktív online oktatási anyagok, videók, klubok, tematikus táborok stb.

Fontos olyan kezdeti és folyamatos tanárképzési rendszert kidolgozni, amely elősegíti a pénzügyi ismeretek (állami) területén a tudás átadását. Hasznos lenne a pénzügyi és közgazdasági képzést beépíteni a tanárképzésbe.

Elengedhetetlen a pénzügyi ismeretek (állami) oktatásához szükséges állami oktatási infrastruktúra modernizálása. Az elektronikus fizetési eszközök (tankönyvek, étkezés, iskolai büfék, egyéb iskolai programokkal kapcsolatos fizetések stb.) népszerűsítésével csökkenteni kell a készpénz használatát a mindennapi iskolai életben. A készpénz visszaszorításának célja a gazdaság fehéredése (az adócsalás és a pénzmosás elleni harc), valamint a készpénzkezeléssel járó hatalmas állami és banki költségek csökkentése. Emellett a digitális fizetés gyorsabb, biztonságosabb és minden tranzakció pontosan nyomon követhető.

Szükség lehet egy ingyenes „osztályszámla” létrehozására (a vonatkozó szabályozás felülvizsgálata a piaci szereplők bevonásával). A korábban nagyon népszerű iskolai takarékbélyeggyűjtést modernizálni kell egy „digitális

takarékbélyeg” modell kidolgozásával. A „fiatalok megtakarítási számlája” modell alapján ki kell dolgozni a diákok/ fiatalok számára államilag támogatott kamatozású megtakarítási modelleket. A 14-18 éves életkor között kötött megtakarítási számlákon – rendszeres havi jóváírás és bizonyos összeghatár alatt – kamatadó mentesség bevezetése, úgy, mint a tartós befektetési számláknál, csak itt a kamatadó mentesség nem függne a befektetés időtartamától. A kamatadómentesség azt jelenti, hogy a befektetés nyereségéből az állam nem vonja le a szokásos 15%-os adót. Jelenleg főként a lakossági állampapíroknál és az 5 évig tartott TBSZ számláknál érhető el. Lakossági állampapíroknál a 2019. június 1. utáni sorozatok a nyereséged 3 év után is teljesen adómentes. TBSZ-nál 3 év után nem jár teljes mentességet, de kedvezményes, 10%-os adót kell fizetni a normál 15% helyett. Jó ötlet lenne bevezetni a középiskolai tanulók részére a „Nebuló állampapírokat” vagy a „diákok számára szóló kincstárjegyeket” is. A szülők bevonása a pénzügyi oktatás folyamatába hasznos lehet.

A kiberbiztonság területén történő képzés erősítése, a csalás elleni küzdelem taktikáinak oktatása. A kiberbiztonság pénzügyi vonatkozása a pénz és az adatok védelmét jelenti a digitális térben:

1. védelem a lopás ellen: megakadályozza, hogy csalók hozzáférjenek a bankfiókhoz vagy ellopják a bankkártyaadatokat
2. veszteségek megelőzése: segít elkerülni az adathalászatból vagy hamis befektetési ajánlatokból eredő anyagi károkat
3. bizalom: biztosítja, hogy a netbankolás és az online vásárlás során a tranzakciók biztonságban és sértetlenül célba érjenek.

Az integritáskultúra megismertetése és népszerűsítése is fontos a lakosság körében – már gyermekkortól. Az állami, civil és versenyszféra intézményeinek szervezeti értékeinek és céljainak való megfelelő működés fogalmának tudatosítása a lakosság és ifjúság körében a közpénzügyek és háztartások gazdálkodásnak javulásával is együtt járhat. Nem egészen a pénzügyi tudatosság része, de nem lehet elég korán kezdeni a korrupció elleni harcot sem, ez is bevonásra kerülhet a tananyagba.

5. Szakpolitikai ajánlások

A készpénzforgalom csökkentése érdekében erőteljesebben kell ösztönözni a készpénzmentes fizetési módok használatát. Támogatni kell az elektronikus fizetési terminálok telepítését. A nemzeti készpénzforgalom alakulásának mutatóit rendszeresen felül kell vizsgálni.

Tudatosságnövelő intézkedéseket kell végrehajtani a körültekintő pénzügyi döntések ösztönzése érdekében, és olyan intézményeket/infrastruktúrákat kell létrehozni és széles körben népszerűsíteni, amelyek a fogyasztók felelősségteljes pénzügyi magatartását ösztönzik. A pénzügyi kultúra és

tudatosság fejlesztéséhez szükséges az állam, a versenyszektor és a civil társadalmi szervezetek közötti együttműködés.

Ösztönözni kell a körültekintő hitelfelvételt. A lakosság alapvető érdeke, hogy megváltoztassa gondolkodásmódját, és gyors megoldások helyett körültekintően és jól tájékozottan keressen megoldásokat.

Az elektronikus fizetések elfogadását ösztönözni kell. A fokozatos bevezetés érdekében célszerű pontosítani, hogy az elektronikus fizetési eszközök – általában bankkártyák vagy egyéb megoldások – széles körben elterjedtek legyenek a nagy forgalmú kereskedelmi és szolgáltató vállalkozásokban, illetve az általában nagy értékű termékeket és szolgáltatásokat értékesítő vállalkozásokban.

Meg kell erősíteni a felelősségteljes pénzügyi magatartás alapjait, valamint a háztartások pénzügyi stressztűrő képességét és rezilienciáját. A fogyasztóknak nemcsak tanácsot kell kapniuk döntéseikhez, hanem azokat meg is kell érteniük. A megfontolt pénzügyi döntések az olvasási, érthetőségi, számolási és kombinációs készségeken alapulnak. Elengedhetetlen a megfelelő készségek erősítése és a felnőtt lakosság hiányosságainak pótlása annak érdekében, hogy az adott élethelyzetben a megfelelő pénzügyi megoldás kerüljön kiválasztásra.

Erősíteni kell az önsegítő megközelítést és a megtakarításra való ösztönzést. Az önsegítés és a hosszú távú tervezés szükségessége magasabb szintű pénzügyi tudatosságot igényel. A célcsoportokat életkor szerint kell meghatározni, mivel egy gyermek fejlődő látásmódja nagyon eltérhet egy aktív vagy inaktív felnőttétől.

Az alapvető pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést javítani kell. Az elektronikus pénzügyi szolgáltatások és termékek minél szélesebb körű használatának elősegítésével javulhat a pénzügyi tudatosság, erre különösen ügyelni kell a hátrányos helyzetű, alacsony jövedelmű személyek esetében (ingyenes folyószámla bizonyos jövedelemhatár alatt).

6. Egyéb alternatív javaslatok

Végezetül vegyük sorra, milyen alternatív javaslatok jöhetnek szóba a célok elérése érdekében. A javaslataimat öt nagy körbe sorolva ismertetem.

1. Oktatás és tudásmegosztás

Korszerű tananyag az iskolákban: a pénzügyi ismeretek integrálása az alaptantervbe, interaktív, gyakorlatias módon. Például a Pénziránytű Alapítvány által fejlesztett tananyagok szélesebb körű felhasználása a közoktatásban.

Játékos formátumok: fejlesszenek mobilapplikációkat, online játékokat és szimulációs programokat, amelyek szórakoztató módon tanítják meg a költségvetés-tervezést, a megtakarítást és a befektetést.

Pénzügyi alapismereti tanfolyamok: szervezzenek ingyenes, rövid tanfolyamokat a felnőtt lakosság számára a legfontosabb pénzügyi témákról (pl.

hitelfelvétel, nyugdíj-előtakarékosság, családi költségvetés). Ezeket akár a helyi önkormányzatok is támogathatják.

Céltott workshopok: kínáljanak speciális workshopokat különböző célcsoportoknak: fiatal pároknak a közös pénzügyek kezeléséről, pályakezdőknek az első fizetés beosztásáról, nyugdíj előtt állóknak a megtakarításokról.

2. Digitalizáció és innováció

Államilag támogatott pénzügyi applikációk: hozzanak létre egy olyan államilag támogatott alkalmazást, amely segít a felhasználóknak a személyes pénzügyek nyomon követésében, a kiadások kategorizálásában és a megtakarítási célok elérésében. Ez a mobilapp az Államkincstárral és a pénzügyintézetekkel is összekapcsolódhatna.

Fintech start-upok ösztönzése: támogassák azokat a pénzügyi technológiai (Fintech) start-upokat, amelyek innovatív megoldásokat kínálnak a pénzügyi tudatosság növelésére, például mesterséges intelligencián alapuló pénzügyi tanácsadók formájában.

Online fizetési rendszerek népszerűsítése: A digitális fizetési módszerek (pl. mobilfizetés, azonnali fizetés) további népszerűsítése a készpénzhasználat visszaszorítása érdekében. Ezzel csökken a készpénzes tranzakciókból adódó adóelkerülés és fekete gazdaság aránya.

3. Együttműködés és partnerség

Együttműködés a magánszektorral: ösztönözni kell még több gazdasági szereplőt bankokat, biztosítókat és más pénzügyintézeteket, hogy vegyenek részt a pénzügyi edukációban, például ingyenes tanácsadásokkal vagy tematikus rendezvényekkel. Számos magyar bank és az MNB is aktívan részt vesznek a pénzügyi kultúra fejlesztésében.

Civil szervezetek bevonása: támogassák azokat a civil szervezeteket, amelyek a hátrányos helyzetű vagy alacsonyabb jövedelmű csoportok pénzügyi tudatosságának növelésére specializálódtak.

Munkáltatói programok: készítsenek olyan programokat, amelyek a vállalatoknál dolgozóknak segítenek a pénzügyi tervezésben, megtakarításban és nyugdíj-előtakarékosságban. Ez a munkavállalói jólétet is növeli.

4. Állami intézkedések

Könnyen érthető kommunikáció: az állami pénzügyi intézmények (pl. MNB, ÁSZ) fordítsanak nagyobb hangsúlyt a közérthető kommunikációra, hogy a lakosság könnyebben megértse a gazdasági folyamatokat és a pénzügyi fogalmakat.

Pénzügyi mentorprogramok: indítsanak mentorprogramokat, ahol önkéntesek (pl. pénzügyi szakemberek) segítenek másoknak a pénzügyi tervezésben és a nehéz pénzügyi helyzetek kezelésében.

Online fogyasztóvédelem: mivel egyre több pénzügyi szolgáltatás kerül online térbe, a hatóságoknak erősíteniük kell az online fogyasztóvédelmet és a digitális pénzügyi csalások elleni küzdelmet.

5. Kutatás és mérés

Rendszeres felmérések: végezzenek rendszeres felméréseket a magyar lakosság pénzügyi tudatosságának mérésére, hogy az eredmények alapján a beavatkozások még célzottabbak és hatékonyabbak legyenek.

Hatásvizsgálat: vizsgálják meg a különböző pénzügyi oktatási programok hatékonyságát és azt, hogy milyen mértékben járulnak hozzá a pénzügyi viselkedés megváltoztatásához.

A pénzügyi kultúra fejlesztése nem csupán egy oktatási program vagy kampány, hanem egy komplex társadalmi folyamat, amelynek eredményei hosszú távon éreztetik hatásukat a családok anyagi biztonságán és a nemzetgazdaság stabilitásán.

Az eddigi erőfeszítések, mint például az ÁSZ Pénzügyi Tudatossági Projektje és az MNB Pénzügyi Navigátor oktatóanyagai, már kimutatható javulást eredményeztek a magyarok pénzügyi tudásában. Ez azonban csak az első lépés: a tudás megszerzése mellett legalább ennyire fontos, hogy az emberek a gyakorlatban is alkalmazzák a megszerzett ismereteket, és tudatosan, felelősségteljesen hozzák meg pénzügyi döntéseiket.

A jövő felé tekintve, a pénzügyi kultúra fejlesztésében a fenntarthatóság és a digitalizáció kulcsszerepet kap. Az innovatív pénzügyi stratégiák, a Fintech megoldások és a mesterséges intelligencia nyújtotta lehetőségek a pénzügyi tervezés és a döntéshozatal új dimenzióit nyithatják meg, és segíthetnek a lakosoknak a bonyolult pénzügyi világban való eligazodásban. Ugyanakkor ezekkel a technológiákkal párhuzamosan elengedhetetlen a kiberbiztonsági ismeretek bővítése is, hogy a digitális térben is védve legyenek az emberek pénzügyei.

A végső cél egy olyan társadalom létrehozása, ahol a pénzügyi ismeretek alapvetőek, és a felelős pénzügyi magatartás szerves részét képezi a mindennapi életnek. Ennek megvalósításához hosszú távú elköteleződésre, széles körű együttműködésre és folyamatos edukációra van szükség, amely nem csupán az iskolapadban, hanem az élet minden szakaszában elkíséri az egyént. A pénzügyi kultúra fejlesztése tehát nem egy egyszeri feladat, hanem egy folyamatosan fejlődő utazás, amelynek gyümölcseit egy stabilabb, kiszámíthatóbb és anyagilag tudatosabb jövő formájában szürelhetjük majd le.

Források jegyzéke:

- 41/2014. (XI. 13.) OGY határozat: Tájékoztató az Állami Számvevőszék 2013. évi szakmai tevékenységéről és beszámoló az intézmény működéséről című beszámoló elfogadásáról
- Kovács Diána (szerk) (2021): *Elemzés a pénzügyi tudatosság helyzetének áttekintéséről, különös tekintettel a digitalizációs kihívásokra*. Budapest, Állami Számvevőszék.
- Magyar Nemzeti Bank (2022 július 3.): Fizetési mérleg jelentés.
- Tájékoztató az Állami Számvevőszék 2015. évi szakmai tevékenységéről és beszámoló az intézmény működéséről az Országgyűlés részére.
- 2025 France Global Money Week: [https://globalmoneyweek.org/countries/145-france.html#:~:text=In%202024%2C%20the%20Global%20Money%20Week%20was,my%20school%E2%80%9D\)%2C%20Dilemme%20Education%2C%20Budgetissimo%2C%20among%20others.](https://globalmoneyweek.org/countries/145-france.html#:~:text=In%202024%2C%20the%20Global%20Money%20Week%20was,my%20school%E2%80%9D)%2C%20Dilemme%20Education%2C%20Budgetissimo%2C%20among%20others.) (2026.03.04.)
- Bank of England: Free PSHE scheme of work for primary schools (key stages 1 and 2): <https://www.bankofengland.co.uk/education/education-resources/money-and-me> (2025.09.06.)
- Banque de France: EDUCFI: l'éducation, économique, budgétaire et financière: <https://www.mesquestionsdargent.fr/educfi> (2025.09.03.)
- Checkbox: A Glimpse At Personal Finance in Australia, The United States and The United Kingdom: <https://www.checkbox.com/blog/personal-finance-australia-us-uk> (2025.09.01.)
- Philippe Crevel: Les Français, l'épargne dans la peau (2022): <https://cercledelepargne.com/les-francais-lepargne-dans-la-peau> (2025.09.14.)
- Eurostat: Households - statistics on income, saving and investment: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Households_-_statistics_on_income,_saving_and_investment#:~:text=In%202024%2C%20the%20household%20saving%20rate%20was,while%20for%20the%20euro%20area%20was%209.1%25. (2026.03.06.)
- Eurostat: Households - statistics on income, saving and investment: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Households_-_statistics_on_income,_saving_and_investment#:~:text=It%20reached

- 20its% 20peak% 20at% 2023.2% 25% 20in,than% 20Italy% 20except% 20in% 202023% 20and% 202024. (2026.03.06.)
- MNB: Pénzügyi Navigátor: Mit takar a Pénzügyi Egészség?: <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/penzugyi-egeszseg> (2025.09.03.)
 - MNB sajtóközlemény: A pénzügyi egészség nem csupán az anyagi helyzettől függ <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2024-evi-sajtokozlemenyek/a-penzugyi-egeszseg-nem-csupan-az-anyagi-helyzettol-fugg> (2025.09.03)
 - OECD/INFE 2023 International survey of adult financial literacy (2023): https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/oecd-infe-2023-international-survey-of-adult-financial-literacy_8ce94e2c/56003a32-en.pdf 14. p. (2026.03.06.)
 - Office for National Statistics: Households' saving ratio <https://www.ons.gov.uk/economy/grossdomesticproductgdp/timeseries/dgd8/ukea> (2026.03.06.)
 - Pénziránytű sajtóközlemény (2023): <https://penziranytu.hu/magyarok-penzugyi-tudasa-nemzetkozi-elbolyban-van-am-meg-kell-tanulnunk-gyakorlatban-alkalmazni-az> (2025.09.02.)
 - Pénziránytű sajtóközlemény (2023): <https://penziranytu.hu/magyarok-penzugyi-tudasa-nemzetkozi-elbolyban-van-am-meg-kell-tanulnunk-gyakorlatban-alkalmazni-az> (2026.03.06.)
 - Pénzügyi Navigátor: <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/penzugyi-navigator> (2025.0.03.)
 - Semaine de l'éducation financière 2024: <https://www.mesquestionsdargent.fr/budget/semaine-education-financiere-2024#:~:text=Cette%20ann%C3%A9e%2C%20la%20C2%AB%20Global%20Money,%2C%20assure%20ton%20avenir%20!%20C2%BB>

SZERZŐINK FIGYELMÉBE

A Közjavak folyamatosan várja a minimum 10.000, maximum 25.000 karakter terjedelmű, a folyóirat profiljába illeszkedő tanulmányokat. A kéziratok megküldése előtt javasoljuk a formai követelményekre vonatkozó szabályok áttanulmányozását. A megjelentetni kívánt tanulmányokat a szerkesztőbizottság részére az alábbi e-mail címre kérjük megküldeni: bartha.ildiko@law.unideb.hu

A szerkesztőbizottság által befogadott tanulmányok hagyományos módon, a negyedévente megjelenő elektronikus folyóiratban, valamint az interaktív kozjavak.hu blogoldalon is megjelennek. Erre tekintettel a tanulmányok elkészítését és benyújtását kétféle formában kérjük megtenni.

Formai követelmények

A tanulmányokat word dokumentumban, Times New Roman betűtípusban, 12-es betűmérettel, normál sortávolsággal, sorkizártan kérjük elkészíteni.

Hivatkozási rendszerre vonatkozó követelmények

A szerkesztőbizottság kéri a szerzőket, hogy amennyiben lehetőség van rá, a tanulmányokat egyfelől a hagyományos szövegműködési lábjegyzettel ellátott formátumban, valamint az elektronikus megjelentetést elősegítő sorközi hivatkozásokat tartalmazó változatban is szíveskedjenek elkészíteni.

1. Blog változat:

Amennyiben a forrás nyilvános weboldalon is teljes terjedelemben elérhető (pl. egy hatályos törvényszöveg, tanulmány, jelentés stb.), akkor a wordbe ágyazott hiperhivatkozással (a hiperlinket a szövegben a forrásra egyértelműen utaló szóhoz vagy szókapcsolathoz rendeljük hozzá).

Példa:

"Az információszabadság lényege, hogy a társadalom tagjainak joga van a közérdekű adatokat ([Infotv. 3. § 5.](#)) megismerni, betekinteni az ezekkel kapcsolatos dokumentációba."

Amennyiben tudományos irodalmi forrást hivatkozunk meg ezzel a módszerrel, a hiperlink alatt csak olyan elérhetőséget adjunk meg, amely a közlemény bibliográfiai adatait is teljeskörűen tartalmazza és a szerzői jogi követelményeknek megfelelően lett közzétéve. Amennyiben ez nem lehetséges, a 2. pontban ismertetett hivatkozási formát alkalmazzuk.

Ha nem érhető el (vagy nem teljes terjedelemben) a forrás nyilvános weboldalon, a forrást a megfelelő szövegrész után szögletes zárójelben jelöljük a folyóirat változathoz lentebb megadott hivatkozási rendszer szerint.

2. Folyóirat változat:

Könyveknél:

Sivák József–Vigvári András (2012): *Rendhagyó bevezetés közpénzügyek tanulmányozásába*. Budapest: Complex, 35-40.

Tanulmánykötetben, gyűjteményes kötetben megjelent szövegek esetében:

Mickiewicz, Ellen (2000): Institutional Incapacity, the Attentive Public, and Media Pluralism in Russia. In: Richard Gunther, Richard Mughan, Anthony (eds.): *Democracy and the Media*. Cambridge: Cambridge University Press., pp. 85–121.

Folyóiratban megjelent tanulmány esetében:

Selck, J. Torsten (2004): On the Dimensionality of European Union Legislative. In: *Journal of Theoretical Politics*. Vol. 16., No. 2. April, pp. 203–222.

Hetilapokban/napilapokban megjelent, szerző nélküli írások hivatkozása:

Közös rendszer – felkészült irányítás (2011). In: *Szabadhajdú Városi Hetilap*, 2011. 21. évf. 42. sz. (12. 20.) 4–5. old.

Mindegyik fenti esetben az alábbiak szerint kérjük a pontos oldalszám megjelölését, amennyiben szükségessé válik: magyar szakirodalomnál „34–54. old.” és angol szakirodalomnál „pp. 34–54.”

Kérjük, hogy a szerzők a tervezett tanulmány részét képező képeket, ábrákat vagy táblázatokat is külön dokumentumban is küldjék el (ábrák és táblázatok esetében olyan formátumban, amelyben lehetséges ezek szerkesztése - diagramoknál excelben).

© 2025 DE Köszolgáltatási Kutatócsoport.

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a szerzők írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható.

Idézni, szöveges tartalmat átvenni csak a forrásra való hivatkozással szabad.